

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POČÁTKY DOSTIHŮ V ČECHÁCH

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Václav Matoušek, CSc.

Autor:

Anna Jenšíková

Praha 2015

PROHLÁŠENÍ.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5.5.2015

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ.

Děkuji tímto vedoucímu mé bakalářské práce za cenné rady a připomínky.

Děkuji také své rodině, především sestře, manželovi a rodičům za pomoc s péčí o děti, bez níž bych tuto práci nemohla napsat.

Obsah

Seznam obrázků	5
1. Úvod	6
1.1. Cíl práce	7
1.2. Zkoumaný prostor a časové období	7
1.3. Literatura a prameny	9
2. Základní informace o dostizích	11
3. Počátky dostihů – Anglie	16
3.1. Rovinové dostihy	16
3.2. Překážkové dostihy – steeplechase	23
3.3. Dostihový kůň – anglický plnokrevník	27
3.4. Stručně o vývoji v dalších státech	29
4. Počátky dostihů – habsburská monarchie	30
5. Počátky dostihů – Čechy, Morava, Slezsko	38
5.1. Praha	45
5.1.1. Invalidovna	45
5.1.2. Císařská louka	47
5.1.3. Velká Chuchle	51
5.1.4. Další dostihy v Praze	55
5.2. Pardubice	56
5.3. Chlumec nad Cidlinou	61
5.4. Karlovy Vary	63
5.5. Plzeň	64
5.6. Ostatní dostihy v Čechách	66
5.7. Morava (Brno, Olomouc, Znojmo)	67
5.8. Slezsko (Opava)	69
5.9. Krátce k pokračování po první světové válce	70
6. Nástin kulturních a společenských souvislostí počátků dostihového sportu v Anglii a Čechách	71
6.1 Historický pohled	71
6.2. Politická a hospodářská situace	72
6.3. Náboženství a společnost	73
6.4. Pořádání dostihů	73
6.5. Shrnutí	78
7. Dostihový sport jako jeden z projevů formující se občanské industriální společnosti	79
8. Závěr	83
9. ... a nebo bylo všechno jinak?	86
10. Literatura a prameny	87

Seznam obrázků

Obr. č. 1) České derby 2014 – cíl, Praha Velká Chuchle 22.6.....	6
Obr. č. 2) Start dostihu, Lysá n. Labem 1.5.2014	10
Obr. č. 3) Proutěná překážka.....	12
Obr. č. 4) „Živý plot“ – skok ve steeplechase	12
Obr. č. 5) Závěr dostihu – „finish“	15
Obr. č. 6) Newmarket – první tribuna	28
Obr. č. 7) Pozvánka na demonstrativní matche v Kopčanech.....	32
Obr. č. 8) Emil Adam (1884) – Die Kaiserin über Hindernis sitzend.....	37
Obr. č. 9) Akcie spolku <i>böhmischer Wettrenn-Verein</i> , hr. Okt. Kinského (1840,1841).....	40
Obr. č. 10) Informace o založení spolku <i>böhmischer Wettrenn-Verein</i> (1839).....	41
Obr. č. 11) Výřez z obr. č. 10	41
Obr. č. 12) Potvrzení policejního ředitelství o vzniku a přejmenování spolku <i>Verein zur Hebung der Pferdezzucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen</i> z 6.12.1926.....	44
Obr. č. 13) Nedatovaná historická rytina zachycující nastoupené vojsko na planině v okolí Invalidovny.....	46
Obr. č. 14) Invalidovna dnes (5.5.2015)	47
Obr. č. 15) Wyschehrader Handicap – Prag 7-April 1892 (autor neznámý).....	49
Obr. č. 16) Pánská společnost na dostizích na Císařské louce (autor neznámý, nedatováno) .	49
Obr. č. 17) Inzerát na prodej zařízení závodistiště na Císařské louce	51
Obr. č. 18) Chuchelská tribuna těsně před dostavbou.....	52
Obr. č. 19) Náskres dostihové dráhy ve Velké Chuchli.....	52
Obr. č. 20) Čestná cena „Pražských měšťanů a okolních velkopřumyslníků“	53
Obr. č. 21) Mapa s vyobrazením pardubického závodistiště (1877)	57
Obr. č. 22) Startovní listina Velké pardubické (výřez)	59
Obr. č. 23) Oznámení o návštěvě císaře a císařovny	60
Obr. č. 24) Mapa Chlumce nad Cidlinou a okolí	61
Obr. č. 25) Náskres závodistiště Oktaviána Kinského u dvora Ostrov (1863).....	62
Obr. č. 26) Dostihy v Malesicích (bez data)	64
Obr. č. 27) Závodistiště v Malesicích (nedatováno, autor neznámý)	66
Obr. č. 28) Dostihy ve Smečně, „Steeple-Chase Smečna 14/4/1896“, Ruda Bruner-Dvořák .	67
Obr. č. 29) Údaj o existenci slezského dostihového spolku.....	69
Obr. č. 30) Potvrzení o vzniku Československého Jockey Clubu z 23.1.1922.....	70
Obr. č. 31) Francis Barlow – A Race before Charles II.	74
Obr. č. 32) James Pollard – Epsom Races – The Race Over	75
Obr. č. 33) James Pollard – The Ascot Gold Cup 1834.....	75
Obr. č. 34) Simmeringer Heide, duben 1816	75
Obr. č. 35) Plán území kolem Invalidovny	76
Obr. č. 36) Pardubické dostihy a pravděpodobně první tribuna.....	77
Obr. č. 37) Pardubické závodistiště s tribunou, kolem 1898	77
Obr. č. 38) William Powell Frith – The Derby Day 1858.....	78
Obr. č. 40) „van“, James Pollard - The Derby Pets: The Arrival.....	80
Obr. č. 39) Dostihový kůň je veden na dostihy	80
Obr. č. 41) Společnost na dostizích, Ruda Bruner-Dvořák, nedatováno	82
Obr. č. 42) Před startem	85
Obr. č. 43) Newmarket Match Book	90

1. Úvod

Dostihy jsou nazývány „Sport of the Kings“¹ – Sport králů. Dick Francis, známý anglický autor detektivních románů z dostihového prostředí a bývalý přední dostihový jezdec, používá název „Sport of the Queens“² – Sport královen. Proč tomu tak je a kdy se tento pojem začal používat netuším, jistě to nebylo bezdůvodné. Může to souviset i s legendou o anglickém králi Richardu III. (vládl 1483-1485), který při útěku z prohrané bitvy u Bosworthu údajně nabízel „A horse! a horse! my kingdom for a horse!“³ – Království za koně.

Téma dostihů je mi velmi blízké a v minulosti jsem měla možnost detailně do dostihového prostředí nahlédnout a také se dostihů aktivně účastnit. A to nejen zde v Čechách, ale také v Irsku, Velké Británii a Německu. Mým zájmem však není jenom samotné závodění a péče o koně, ale zajímám se také o historii mého koníčku.

Velmi mne proto zaujala nabídka profesora Matouška na vedení práce s tématem „vzniku a počátečního vývoje rekreačních aktivit Pražanů a obyvatel dalších industriálních měst ve 2. polovině 19. a v prvních desetiletích 20. století (villegiatury vyšší střední třídy, počátky chataření, skautingu, woodcraftu, tramského hnutí, počátky turistiky, sportu apod.)“⁴.

Díky svému zájmu o dostihy, této nabídce a předběžnému studiu dostupné literatury jsem se rozhodla zpracovat práci na téma **Počátky dostihů v Čechách**.

Obr. č. 1) České derby 2014 – cíl, Praha Velká Chuchle 22.6.
(foto: A.Jenšíková)

¹ RICE, James. *History of the British turf, from the earliest period to the present day*. Volume I. London: Samson Low, Marston, Searle, and Rivington, 1879, s. 278. Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/stream/historyofbritish01rice>; též TULLOCH, Sara, ed. *The Oxford dictionary and thesaurus*. Oxford: Oxford University Press, 1995, s. 1502

² tento název použil i pro svou knihu, do češtiny ji přeložila J.Moserová-Davidová (FRANCIS, Dick. *Sport královen*. Praha: Olympia, 1989)

³ Shakespeare, Richard III (Act V, Scene IV), podle http://www.shakespeare-online.com/plays/richardiii_5_4.html [cit. 23.4.2015]

⁴ <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/forum/discuss.php?d=5159> [cit. 23.4.2015]

1.1. Cíl práce

Cílem práce je popsat historii dostihů v Anglii a zmapovat jejich příchod na území habsburské monarchie, zejména do Čech. V rámci našeho území se chci pokusit o nalezení a zpracování co nejvíce informací týkajících se opomíjených závodistišť a období. Byla bych ráda, kdyby se tato práce stala přínosem pro objasnění historie sportu, který v zájmu české historiografie nezabírá přední místa.

Na základě získaných informací se chci pokusit o porovnání společenských a historických podmínek, které u nás a v Anglii panovaly v době vzniku prvních dostihů a jaké vlivy měly dostihy na společnost a společnost na dostihy.

Práce je rozdělena do kapitol podle témat. Cílem druhé kapitoly je poskytnout čtenáři všeobecný náhled do problematiky dostihů. Ve třetí kapitole popisují počátky dostihů v zemi jejich původu – Anglii. Ne zvolila jsem však popis na základě údajů o jednotlivých dostihových koních a jejich kariérách, ale preferuji hledisko kulturní a politické. Čtvrtá kapitola se věnuje historii dostihů v habsburské monarchii, potažmo Rakousko-Uhersku. Pátá kapitola pak popisuje samostatně území nynější České republiky. Šestá je zaměřena na porovnání kulturních a společenských poměrů během vzniku dostihů v Anglii a jejich příchodu do Čech. V poslední, sedmé, kapitole se pokusím nastínit pohled na dostihy v souvislosti s rozvojem průmyslové a industriální společnosti.

1.2. Zkoumaný prostor a časové období

Pokud jde o vymezení prostoru, zaměřila jsem se na území Anglie coby kolébky dostihového sportu. V rámci habsburské monarchie, po roce 1867 Rakousko-Uherska, se soustředím především na její centrum – Vídeň. Nicméně není možné vynechat ani uherskou část, kde byla významná především Bratislava a nynější Budapešť. V českých zemích se soustředím především na území Čech, kde jsou hlavní centra dostihového sportu, avšak nevynechávám ani Moravu a Slezsko, kde však dostihy nedosáhly takového významu.

Časové vymezení mého studia je dosti široké.

Závody koní a lov pro zábavu jsou známy již ze starověku – z poloviny 3. tisíciletí př.n.l. v Egyptě nebo Mezopotámii. V obou případech jsou zmiňováni i přihlížející diváci. Závod koňských povozů zmiňuje také Homér ve XXIII. zpěvu Iliady. Poprvé se závody povozů objevují v rámci 25. Olympijských her v roce 680 př.n.l., závody jezdců na koních pak v rámci 33. her v roce 648 př.n.l. Stejně tak byly závody koní součástí i dalších her na území antického Řecka. Zde se však většinou jednalo o závody spřežení – *chariots* (se dvěma koňmi

biga, třemi *triga* a čtyřmi *quadriga*). Závody na koních jsou známy z etruských maleb a samozřejmě i z antického Říma. Křesťanská církev proti závodům koní vystupovala dosti negativně, a tak se tyto závody zachovaly pouze tam, kde neměla tak velký vliv – především Byzantské říši.⁵

V období středověku existovaly především rytířské turnaje, které byly jednak zábavou, ale také přípravou na boj. Účastníky byli rytíři a opět se objevují diváci z různých společenských vrstev. Turnaje se většinou konaly na otevřených prostranstvích za hradbami. Na přelomu středověku a novověku se rytířské turnaje postupně přesunuly do uzavřených prostor hradů a staly se výhradně šlechtickou kratochvílí.⁶

Zábavu, kterou bychom mohli nazvat dostihy můžeme nalézt také v Itálii, a to již ve 12. a 13. století. Těchto závodů se kromě obyčejných lidí a šlechty účastnilo i duchovenstvo včetně papeže.⁷

Pokud jde o Anglii, první zmínky o závodech koní na jejím území pocházejí z doby vlády římského císaře Severa Alexandra (222-235) a týkají se jejich tréninku. Jeho „subtilní arabští koně“⁸ měli být trénováni poblíž Netherby⁹. Tito koně byli s největší pravděpodobností používáni také pro závody spřežení. První podrobnější záznamy o závodech koní v Anglii pocházejí ze středověku, z období vlády Jindřicha II. (1154-1189) a Richarda I. Lví srdce (1189-1199). Toto období jsem pro svou práci zvolila za počátek sledování historie dostihů v Anglii.

Stejně jako řada historických vývojových fází přicházela do Čech s určitým zpožděním, dostaly se na naše území později i dostihy. Má to však své výhody. Pokud se podíváme na historii dostihů v habsburské monarchii a potažmo v Čechách, existují poměrně jasné informace – k dispozici jsou záznamy o konání prvních dostihů podle anglického způsobu. Nicméně stále zde zbývá řada „bílých“ míst.

Horní hranice sledovaného období je také poměrně otevřená, avšak je snazší ji určit. V Anglii je to doba, kdy se dostihy staly etablovanou společenskou a sportovní záležitostí. V Rakouské monarchii mě, na informace dosti omezené, studium končí s počátkem dostihů v českých zemích, kde jsem jako hranici použila počátek první světové války, která znamenala zkázu ve všech oblastech lidského života.

⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry: historická geneze sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1979, 29-158

⁶ OLIVOVÁ, s. 163-234

⁷ OLIVOVÁ, s. 276-299

⁸ COOK, Theodore Andrea. *A History of the English turf*. Vol. I. London: H. Virtue and company, 1901. s. 12

Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/historyofenglish01cookrich>

⁹ Netherby je vesnice v hrabství North Yorkshire

1.3. Literatura a prameny

Při zběžném pohledu je k dispozici velké množství literatury na téma dostihů. Při hlubším studiu jsem se však musela potýkat s různými úskalími.

Pokud jde o Anglii, je v češtině knih málo a ty, které existují byly často napsány ve druhé polovině minulého století, z určitého pohledu a způsobem odpovídajícím tehdy panujícím politickým podmínkám. Možná právě proto je v nich kladen důraz na jednotlivé koně, kteří se nějakým způsobem zapsali do historie dostihového sportu. Anglicky psané literatury je více. Její dostupnost je v rámci českých knihoven bohužel minimální. Řada knih byla napsána již v 19. nebo na počátku 20. století, jejich výhodou je dostupnost v rámci internetové knihovny.¹⁰ Určitou nevýhodou je jejich zastarání, na druhou stranu obsahují informace z počátků dostihového sportu a nezaobírají se obdobím minulého století, kdy došlo k extrémnímu rozmachu dostihů. Rozhodnutí, kterou knihu použít, nebylo často jednoduché. Jako příklad mohu uvést dvě knihy se stejným názvem, vydané se čtyřicetiletým odstupem různými autory¹¹. Z těchto dvou jsem se nakonec rozhodla použít „mladší“, která byla napsána v době, kdy již bylo, jak sám autor v úvodu píše, více informací z tisku.

Literatura na téma dostihů v habsburské monarchii v češtině v podstatě neexistuje.

K dispozici je pouze pár krátkých zmínek v rámci rozsáhlejších prací. V českých knihovnách existují starší německé knihy, jejich dostupnost je však velmi špatná. Jde především o knihu Gustava W. Jantsche *Vollblutzucht und Turf in Österreich-Ungarn bis 1918*¹². Další, z mého pohledu potencionálně zajímavé, jsou dvě knihy Viktora Silberera¹³ – *Turf-Lexicon*¹⁴ a *Handbuch des Renn-sport*¹⁵. Ani jednu z těchto tří knih se mi ke studiu nepodařilo získat.

V Čechách také není k dispozici slovenská kniha *Dostihy na Slovensku 1814-1994* od Juraje Gressnera¹⁶. Mým hlavní zdrojem tak byly dvě na sebe navazující diplomové práce – Martiny

¹⁰ jde o projekty „Internet Archive“ (<https://archive.org/>) nebo „Open Library“ (<https://openlibrary.org/>)

¹¹ RICE, James. *History of the British turf, from the earliest period to the present day. Volume I.* 1879.; WHITE, James Christie. *History of the British turf, from the earliest period to the present day, Volume I.* London: Henry Colburn, Publisher, 1840.

¹² JANTSCH, G.W. *Vollblutzucht und Turf in Österreich-Ungarn bis 1918.* Wien, 1968. Tato kniha by dle lístkového katalogu Centrální evidence zahraniční literatury (CEZL) v Národní knihovně měla být dostupná na „Zemědělské škole v Brně“, tam bohužel nebyla nalezena.

¹³ Viktor Silberer (1846-1924), rakouský novinář, „sportsman“, průkopník aeronautiky a politik, zakladatel sportovních novin „Allgemeine Sport-Zeitung“ (podle: Österreichisches Biographisches Lexicon 1850-1950, podle: <http://www.biographien.ac.at> [cit. 23.4.2015])

¹⁴ SILBERER, Viktor. *Turf-Lexicon.* Wien und Leipzig, 1884. Tato kniha je k dispozici v Moravské zemské knihovně v Brně a v knihovně zámku Český Krumlov, obě knihovny ji bohužel odmítly zaslat do Národní knihovny.

¹⁵ SILBERER, Viktor. *Handbuch des Renn-sport.* ?, 1881. Tato kniha je ve sbírce Národního muzea, odkud ji vzhledem k jejímu stáří odmítli do Národní knihovny zaslat.

¹⁶ GRESSNER, Juraj. *Dostihy na Slovensku 1814-1994.* Bratislava: Závodisko Bratislava. 1995

Jackwerth¹⁷ z vídeňské univerzity (zabývá se jezdeckými disciplinami všeobecně, ale až od roku 1848) a Petry Kramperové¹⁸ z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (tématem je chov koní, jezdeckví a dostihy v životě šlechtického rodu Schwarzenbergů).

Literatura o dostizích v Čechách je na první pohled poměrně hojná. Při podrobnějším studiu však zjistíme, že většina knih je tematicky dosti úzce zaměřená. Týká konkrétních osobností – zejména žokej Josef Váňa starší, konkrétního dostihu – Velká pardubická steeplechase, nebo konkrétního závodiště – Velká Chuchle. Ale dostihy nejsou jen o těchto třech veličinách.

Dostihy se i u nás konaly ještě před Velkou pardubickou a před založením Velké Chuchle a také na jiných místech. O těch jsou však informace většinou jen velmi kusé.

Pro studium historie českých dostihů tak pro mne byly největším zdrojem dochované materiály z archivů v Praze (Státní oblastní archiv Praha – SOA Praha, Národní archiv - NA, Archiv hlavního města Prahy - AHMP), Pardubicích (archiv Východočeského muzea v Pardubicích) nebo Zámrsku (Státní oblastní archiv Zámorsk – SOA Zámorsk), Archiv města Plzeň a také dobová periodika.

Obr. č. 2) Start dostihu, Lysá n. Labem 1.5.2014
(foto: A.Jenšíková)

¹⁷ JACKWERTH, Martina. *Der Pferdesport des österreichischen Adels in der Zeit von 1848 – 1914*. Wien, 1996. Diplomová práce. Institut für Sportwissenschaften der Universität Wien

¹⁸ KRAMPEROVÁ, Petra. „...a musí umět jezdit především na koni a pak až na gramatice.“ *Šlechtic a kůň v 19. a na počátku 20. století*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Filozofická fakulta – historický ústav, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

2. Základní informace o dostizích

Na úvod této kapitoly považuji za nutné vysvětlit některé důležité pojmy – krok, klus a cval. Jde o mechaniku pohybu koní. Krok je základním a nejpomalejším chodem, cca 6-8 km/h. Klus je o něco rychlejší (cca 15 km/h), nejrychlejší je pak cval, který je také v přírodě nejpřirozenější pro rychlý přesun z jednoho místa na druhé. Běžně se rychlost ve cvalu pohybuje okolo 30 km/h, dostihoví koně jsou na kratší vzdálenosti (kolem 1 km) schopni dosáhnout rychlosti i přes 60 km/h.¹⁹

Podle typu chodu se dostihy dělí na klusácké a cvalové. Každý typ je určen pro jiné plemeno koní, které je speciálně šlechtěno.

Klusácké dostihy se běhají, jak název napovídá, v klusu a cval je za přesně daných podmínek sankcionován diskvalifikací.²⁰ Jezdci při těchto dostizích jedou ve speciálních vozících – *sulkách*, nebo sedí na koních – dostihy *monté*.²¹

Cvalové dostihy se běhají, opět dle názvu, ve cvalu. Klus během dostihu nebo v cílové rovině neznamená diskvalifikaci, je však mnohem pomalejší než cval, a proto je v současné době téměř nemožné vidět vítěze dostihu cílem proklusat.

V této práci se zabývám pouze cvalovými dostihy.

Cvalové dostihy se dělí na rovinové a překážkové.

Rovinové dostihy se běhají na „dostihové dráze bez překážek“²², nejčastěji na vzdálenosti 1000 až 3200 metrů. Ve výjimečných případech mohou být kratší nebo delší, vždy však v návaznosti na pravidla stanovená Dostihovým řádem a parametry dané dostihové dráhy.²³ Závodí se na trávě, v zahraničí také na písku nebo podkladu *all-weather*.²⁴

Rovinových dostihů se účastní koně od věku 2 let²⁵, většinou do 4 až 6 roků, ale mohou běhat i déle.

Překážkové dostihy se dále dělí podle druhu skoků na proutěné překážky, steeplechase (u nás

¹⁹ *Naučný slovník zemědělský*. Praha: SZN, 1968-1992. 13 sv., [sv.] 2 e-j, s. 841-843

²⁰ *Klusácký dostihový řád* [on-line]. 2001. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.czetra.cz/cz/download.htm>

²¹ VAŘURA, Marek. *Klusácké dostihy v České republice*. [on-line] 15.8.2007 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.equichannel.cz/klusacke-dostihy-v-ceske-republice> ISSN 1213-0737

²² *Dostihový řád. Předpisy pro konání rovinových a překážkových cvalových dostihů* [on-line]. Praha: Jockey Club České republiky, 2015. s. 11. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: www.dostihyjc.cz/dokumenty.php

²³ „**Dostihová dráha** je část závodiště vytyčená a upravená pro konání dostihů v souladu s ustanoveními dostihového řádu.“ *Dostihový řád*, §1, s. 10

²⁴ speciálně vyrobený umělý podklad pro dostihové nebo tréninkové dráhy (umožňuje konání dostihů / tréninku za jakýchkoliv povětrnostních podmínek; existuje více typů)

²⁵ „Věk dostihového koně se počítá od 1. ledna roku narození.“ *Dostihový řád*, §160

těž klasická steeplechase nebo steeplechase anglického typu) a steeplechase cross-country.

Obr. č. 3) Proutěná překážka
(foto: A.Jenšíková)

Nejjednodušší jsou proutěné překážky – „... kurs je vytyčen v prostoru závodiště ... účastníci překonávají pouze proutěné překážky ...“²⁶, přičemž všechny skoky jsou identické.

Obr. č. 4) „Živý plot“ – skok ve steeplechase
(foto: A.Jenšíková)

Steeplechase se, stejně jako předchozí typ, běhá na travnatém oválném závodišti a překážky jsou až na výjimky (např. menší vodní příkop) stejné. Steeplechase cross-country se naopak běhá po závodišti nepravidelným směrem, přes překážky různého vzhledu a obtížnosti.

Podkladem není pouze tráva,

ale také zoraný povrch (příkladem takového dostihu je především Velká pardubická) nebo písek.

Tvar, rozměry a počet překážek musí být schváleny Jockey Clubem ČR.

Dostihů přes proutěné překážky se mohou účastnit koně od 3 let, ve steeplechase a steeplechase cross-country je tento limit stanoven na 4 roky. Horní hranice zde opět není závazně určena, je omezena výkonností a zdravotním stavem koně. Výjimkou je již zmíněná Velká pardubická, kde v současné době mohou startovat koně až od 6 let. Důvodem je obtížnost, na kterou musí být koně řádně připraveni.

Dostihy jsou vypisovány pro koně stejného věku, nebo pro koně různě staré (například 3leté a starší). Jiné jsou určeny speciálně pro klisny. Existují také dostihy pro koně uvedené

²⁶ Dostihový řád, §1, s. 11

v katalogu konkrétní dražební společnosti (například německé BBAG²⁷). V České republice jsou pořádány také dostihy určené výhradně pro koně domácího chovu – koně, jejichž matky jsou zaregistrovány v české plemenné knize.

Cvalové dostihy se dělí do kategorií dle výkonnosti koní. Nejvýše stojí „*grupové (graded)*“ dostihy – standardně označované Gd.1, Gd.2 a Gd.3. Dostihy pro „nejlepší z nejlepších“, jsou chovatelskými zkouškami. Vítězní koně, případně ti umístění na předních pozicích, později velmi často působí v chovu. Následuje *Listed (L)* případně *National Listed (NL)*, dále navazují kategorie I až V, kdy první je z těchto nejlepší a pátá nejhorší. Zařazení dostihu do dané kategorie podléhá schválení Jockey Clubem České republiky.²⁸

Další způsob dělení je na výkonnostní zkoušky, výkonnostní chovatelské zkoušky a dostihy s penalitami a úlevami (na základě věku nebo výkonnosti).

Posledním typem dostihů jsou handicap. V nich by měli mít všichni koně teoreticky „stejnou naději na vítězství“²⁹. Znamená to tedy, že kůň s lepší výkonností nese vyšší zatížení než kůň s výkonností nižší. Hmotnost, kterou kůň nese je určována propozicemi dostihu na základě průběžného handicapu, který stanovuje handicaper³⁰. Tento typ dostihů bývá pro sázkaře a diváky většinou nejzajímavější, protože by zde mělo docházet k nejtěsnějším soubojům o vítězství.

Podle délky se rovinové dostihy dělí na sprinterské (letounské), jejichž vzdálenost je většinou 1000 až 1400 metrů. Následují středotratářské (mílařské) na 1600 až 2000 metrů, vytrvalecké 2200 až 2800 metrů a supervytrvalecké nad 3000 metrů.

Výše uvedené charakteristika je novodobá a platí nejen v Čechách, ale i v ostatních zemích s rozvinutým dostihovým sportem (jsou možné drobné odlišnosti).

Dřívější rozdělení bylo na dostihy rovinové, dostihy překážkové (jízdy s překážkami) a steeplechase, přičemž překážkové se běhaly na trati kolem 3 kilometrů se šesti překážkami,

²⁷ ZLÁMANÝ, Jiří. *Dostihový den Herkul – Velká cena BBAG*. [on-line] [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.equichannel.cz/dostihovy-den-herkul-velka-cena-bbag> ISSN 1213-0737

²⁸ *Dostihový řád*, §1, s. 13

²⁹ *Dostihový řád*, §1, s. 13

³⁰ „**handicaper** - oficiálně jmenovaný (Jockey Clubem) dostihový činovník, který po celou sezónu sleduje formy a výkonnost koní, sestavuje průběžný a generální handicap“; „**generální handicap** - pořadí koní (vyjadřuje se v kilogramech) podle jejich výkonnosti po skončení sezóny, sestavuje ho handicaper“; „**průběžný handicap** - pořadí, v němž jsou handicaperem koně seřazováni průběžně po celou sezónu podle kvality svých výkonů“ (podle <http://dostihy.cz/cz/dostihova-abeceda.html> [cit. 23.4.2015])

steeplechase byly o kilometr delší avšak překážek bylo kolem dvaceti. Není však známo, jak obtížné překážky v jednotlivých typech dostihů byly.³¹ Podle dobových obrázků usuzuji, že překážkovými dostihy jsou míněny dnešní dostihy přes proutěné překážky, steeplechase pak současné steeplechase cross-country.

Tejkal³² ve své knize uvádí ještě jiné rozlišení. Je však nutné vzít v úvahu, že se vztahuje k jeho době – třicátým a čtyřicátým létům 20. století.

První rozdělení je na legitimní a illegitimní sport. Legitimní jsou „**Dostihy po rovině** [bez překážek]...“, které „...slouží pravému účelu dostihů, který jest: vyzkoušení koně co do výkonnosti v rychlosti a vytrvalosti, aby se mohl vybrati nejlepší koňský materiál pro chov“³³. Překážkové dostihy „pořádají se ... více z pohnutek čistě sportovních pro svoji zajímavost a proto, aby koňský materiál, který nevyhovuje docela na rovinné dráze požadavkům, jež se kladou na budoucího koně pro chov angl. plnokrevníka [odtud název *i l l e g i t i m n í s p o r t*, de facto *s p o r t* v pravém slova smyslu, ne však výběr chovného materiálu], ...“³⁴.

Jiné rozdělení je na dostihy veřejné a soukromé. „Dostihy veřejné jsou každé dostihy, které jsou odpovědným úřadem – u nás Čsl. Jockey Clubem – uznány; dostihy soukromé. Takovými dostihy jsou zkoušky výkonnosti zemědělských koní, obyčejně selské dostihy zvané, dostihy důstojnické [plukovní, brigádní, posádkové atd.], dostihy jízdního Sokola a jiné. Také dostih dvou koní [match] jest dostihem soukromým.“³⁵.

Své kategorie mají také trenéři a jezdci. Rozdělení je přesně stanoveno dostihovým řádem.³⁶ U trenérů to jsou profesionálové – „trenér z povolání“, kteří se tréninkem dostihových koní živí a trenéři – majitelé, kteří smějí trénovat pouze koně v svém vlastnictví. Jezdci se dělí na amatéry a profesionály. Pro amatéry je ježdění dostihů pouze koníčkem a nemají nárok na finanční odměnu. Dříve byli amatérští jezdci nazýváni „pánští jezdci“ a dostihy určené výhradně amatérům pak „pánské jízdy“. Profesionální jezdci se u nás dělí do 3 kategorií. Nejdříve je jezdec žák, ten se dostihovému řemeslu učí. Po úspěšném ukončení studia se stává jezdcem z povolání. Poslední kategorií profesionálních jezdců je žokej³⁷. K dosažení tohoto

³¹ PINFOLD, John, PECHEROVÁ, Kamila. *Velká pardubická a Velká národní Liverpoolská. Příběh dvou dostihů*. Pardubice: Hélios, 2010, s. 24-29

³² TEJKAL, Amand. *Dostihový sport. Vysvětlení významu, pravidel a organizace dostihového sportu a všeho, c s turfem souvisí. S četnými obrázky, plánky a barevnou přílohou*. Brno: nákladem autora, 1927

³³ TEJKAL, s. 15

³⁴ TEJKAL, s. 43

³⁵ TEJKAL, s. 83

³⁶ *Dostihový řád*, Trenér dostihových koní: s. 57nn; Jezdec dostihových koní: s. 62nn

³⁷ například ve Velké Británii tato kategorie neexistuje. Všichni profesionální jezdci jsou nazýváni *jockey* bez ohledu na počet vyhraných dostihů.

titulu je zapotřebí zvítězit v padesáti rovinových nebo padesáti překážkových dostizích. Může tak nastat situace, kdy má jezdec v překážkových dostizích titul žokej, ale v rovinových má titul jenom jezdec.

Obr. č. 5) Závěr dostihu – „finish“
(foto: A.Jenšíková)

3. Počátky dostihů – Anglie

„Jízda o závod na rychlých koních čili rychlících jest nejoblíbenější národní zábavou v Angličanech; majitelové takových koní sami však se na jízdě nezúčastňují, ale najímají aneb drží k tomu účelu jezdeckých zvláštního druhu, kterým se jezdeckví stalo řemeslem a tito poslužníci jmenují se anglickým jmenem džaky-ové.“³⁸

3.1. Rovinové dostihy

Historii dostihů v Anglii lze rozdělit na dvě hlavní období – před založením *Jockey Clubu* (organizace zastřešující dostihy) a období po jeho založení v roce 1750.³⁹

Existuje i druhá možnost, jak rozdělit historii anglických dostihů. Pro první období jsou charakteristické dostihy o několika *heatech* (rozběžích). Pro vyhlášení za vítěze bylo nutné zvítězit alespoň ve dvou. Šlo především o závody, které se nazývaly *match* - závod dvou, někdy i tří koní různých majitelů, kteří sami poskytovali určitou odměnu vítězi a uzavírali sázky. Běhalo se na – z dnešního pohledu – velmi dlouhé vzdálenosti 4-12 mil.⁴⁰ Majitelé byli většinou „šlechtici, dvořané a bohatší vlastníci pozemků“⁴¹. Závody byly organizovány nepravidelně, na lokální úrovni. O některých byly sepsovány záznamy. Z *matchů* v Newmarketu se zachovala kniha *Newmarket Match Book*, která je nyní k vidění v tamním dostihovém muzeu – The National Horseracing Museum. Obsahuje záznamy všech *matchů*, které se zde konaly od 1.10.1718 do 11.11.1788.⁴²

Jiným dokumentem, který zaznamenává konání *matchů* je *Turf Annals of York and Doncaster* z roku 1844. První záznamy se vztahují k roku 1709 a zahrnují údaje nejen o místě konání a výsledcích, ale také – dnešními slovy – propozice závodů.⁴³ Tyto zápisy vedl John Orton, porotce a správce dráhy v Yorku a na řadě dalších závodišť v Anglii a ve Skotsku.⁴⁴ Počáteční záznamy zmiňovaly většinou jen výsledky, kolem roku 1712 se začaly objevovat také informace o původu závodících koní, nesené hmotnosti a v některých případech i jména

³⁸ JEHLIČKA, Pavel. *Svět v obrazech: orbis pictus / popisuje Pavel Jehlička*. Praha: I.L.Kober, 1865, s. 9. Digitální kopie dostupná z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/11931540>

³⁹ podle <http://www.thejockeyclub.co.uk/about/our-heritage> [cit. 23.4.2015]

⁴⁰ 1 míle = 1609 m; tj. závodilo se na vzdálenost až přes 19 km; nyní bývají nejdelší rovinové dostihy na vzdálenost 3200 m

⁴¹ RICE, s. 5; Rice používá výraz „... more opulent class of yeoman...“, TULLOCH, s. 1821 slovo yeomen popisuje jako „muž vlastníci a obdělávající menší pozemek“ nebo „služebník v královské nebo šlechtické domácnosti“, Olivová (*Lidé a hry*, s. 250 a 257) výraz překládá jako lučištník a uvádí je jako speciální společenskou skupinu.

⁴² COX, Tim. *The Newmarket Match Book, 1718-1788* [on-line]. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.nhrm.co.uk/Default.aspx?page=273>

⁴³ RICE, s. 26; též COOK, s. XXIII

⁴⁴ RICE, s. 235

jezdců. Za další významný podklad z počátků dostihové historie je nutné považovat *An Historical List of All Horse-Matches Run*, což je souhrn záznamů o *matchích* na nejrůznějších místech Anglie. Tento seznam začal vydávat v roce 1729 John Cheney z Newmarketu a vydával jej každoročně až do roku 1773, kdy jej nahradil *Racing Calendar*, vydávaný Jamesem Weatherbym.⁴⁵ Encyklopedie Britannica jako první datum vydání *Racing Calendar* uvádí rok 1727 a jako autor je uváděn „John Cheney“⁴⁶. Tento seznam má kromě *matchů* obsahovat i záznamy o všech ostatních dostizích, které se od toho roku v Anglii a Walesu odběhly. Rozdílnost údajů v tištěné a internetové verzi encyklopedie je možné odůvodnit jednak časovým odstupem vydání, ale také tím, že záznamů s názvem *Racing Calendar* bylo pravděpodobně vydáváno vícero se stejným názvem ale různými autory.

Kromě *matchů* byly pořádány dostihy *Kings Plates* a *Plates* (Královské poháry a Poháry). Druhé období je charakteristické opouštěním dostihů o více rozběhů a jejich postupným nahrazením jenom jedním. Přesné časové rozdělení, kdy k tomuto předělu došlo, není možné určit. Platí však, že se tato dvě období poměrně dlouhou dobu prolínala.

V polovině 18. století se začaly objevovat také „open field races“ – dostihy pro větší pole účastníků, pro něž existuje také název *sweepstakes*. Náklady na start koně byly oproti *matchi* nižší, avšak suma pro vítěze zůstávala vysoká. Díky tomu byly tyto dostihy velmi oblíbené.⁴⁷

Kromě finanční odměny se dostihy běhaly o výše zmíněné poháry, častou cenou pro vítěze byly například zvony nebo koule ze stříbra či zlata, ty byly většinou putovní.⁴⁸

Postupem času se začalo s pořádáním celé řady meetingů na nejrůznějších místech Anglie, později Velké Británie a byla vydána první pravidla pro starty koní a konání dostihů (omezení věku koní, jejich původu a podobně), začali se objevovat první profesionální jezdci.

Dostihům se začalo věnovat i zákonodárství – například nařízení Parlamentu z roku 1740 uvádí, že „majitelé přihlášených koní měli být bona fide jejich vlastníky“⁴⁹. Ve stejném roce

⁴⁵ The Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. in: *Encyclopædia Britannica* [on-line zdroj] Encyclopædia Britannica Inc., 2015. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/272329/horse-racing>; tento kalendář vychází doposud, od roku 1902 jej vydává anglický Jockey Club. James Weatherby založil mimo jiné i (anglickou) plemennou knihu (viz níže).

⁴⁶ *The Encyclopædia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information*. Eleventh edition. Volume XIII, Harmony to Hurstmonceaux. Cambridge: University Press New York, 1910. 29 sv., . s. 728 Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/encyclopaediabrit13chisrich>

⁴⁷ The Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

⁴⁸ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727-728

⁴⁹ RICE, s. 15

byl zároveň vydán zákon, který omezoval množství pořádaných meetingů a určoval nejnižší cenu, o kterou se smělo běhat.⁵⁰

Internetová verze Encyklopedie Britannica⁵¹ uvádí jako počátek moderní historie založení anglických klasických dostihů⁵². Nejstarší – St. Leger – byl založen v roce 1776, dále následovaly Oaks 1779, The Derby Stakes 1780, Two Thousand Guineas 1809 a One Thousand Guineas 1814.⁵³

Jak jsem uvedla dříve, první záznamy o závodech koní v Anglii pocházejí ze středověku, z období vlády Jindřicha II. a Richarda I. Lví srdce. Šlo o závody při příležitosti různých svátků nebo závody prodejn. ⁵⁴ Encyklopedie Britannica zmiňuje zprávu Williama Fitzstephena *Description of the City of London* (přibližně z roku 1174), ve které jsou prodejn závody, které se konaly pravidelně každý pátek ve West Smithfieldu, detailně popsány. Jezdci tehdy předváděli potenciálním kupcům rychlost a kvality koní. Na stejném místě je i zpráva o romanci Sira Bevyse z Hamptonu, kde je zmínka o závodech rytířů na „3 míle o čtyřicet liber ryzího zlata“⁵⁵.

Již z doby vlády krále Eduarda III. (1327-1377) existují informace, že vlastnil řadu *running horses* – volným překladem jízdnic koní.⁵⁶ Cook zmiňuje *match* mezi koňmi v majetku Prince z Walesu (později král Richard II.) a Richarda Fitzalana, 14. hraběte z Arundelu, pořádaný v roce 1377.⁵⁷ Je nutné si však uvědomit, že většina koní, kteří se v té době *matchů* účastnili, byla v případě potřeby užívána i k přepravě svého majitele nebo pro válečné účely. Tento stav trval poměrně dlouhou dobu.

Král Jindřich VIII. (vládl 1509-1547) se zasloužil o založení řady hřebčínů a nechal importovat mnoho koní z Itálie a Španělska (většinou plemene Berber, což je plemeno koní lehčích a rychlejších než původní angličtí koně). Vydal také řadu zákonů týkajících se zlepšení chovu koní.⁵⁸ V jeho době bylo založeno jedno z nejstarších anglických závodišť –

⁵⁰ RICE, s. 15

⁵¹ The Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

⁵² „**klasické dostihy** - pět nejdůležitějších výkonnostních zkoušek pro tříleté koně, všichni nesou stejnou hmotnost, jen klisny mají v soubojích s hřebci a valachy úlevu 1,5 kg ...“ (podle <http://www.dostihy.cz/cz/dostihova-abeceda.html>, [cit. 23.4.2015])

⁵³ V Čechách jsou tyto dostihy známy jako St. Leger, Oaks (dříve Memoriál Ing. Bohumila Tichoty), Derby, Velká jarní cena (Two Thousand Guineas) a Jarní cena klisen (One Thousand Guineas)

⁵⁴ RICE, s. 5

⁵⁵ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁵⁶ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁵⁷ COOK, s. 15-16

⁵⁸ RICE, s. 9

Chester⁵⁹ a konalo se také první utkání mezi *running horses* z Anglie a Irska, jehož pořádání se ujal Gerald Fitzgerald, 9. hrabě z Kildare.⁶⁰ V záznamech o královských výdajích – *Privy Purse Expense* – jsou zmínky o platbách „... osobám, které přivedli své koně na závody s koňmi královskými, a dále žokejům a jiným úředníkům spojeným s královskými stájemi“⁶¹. Během následujících let, kdy vládli poslední Tudorovci, zaznamenaly koňské závody vzestup. Koně, kteří se závodů účastnili, byli většinou dále nazýváni *running horses*.⁶²

Král Jakub I. (v Anglii vládl 1603-1625), známý jako velký milovník zvířat a lovu, podporoval závody na řadě míst království (je považován za jejich zakladatele ve Skotsku). Založil dostihové závodiště na pláních u obce Newmarket v hrabství Suffolk. První dostih – *match* zde byl odběhnut 18. března 1622.⁶³ Za jeho vlády se začaly pořádat dostihy také na území Irska. V roce 1603 získal guvernér hrabství Derry povolení pořádat „... výstavy a trhy, na kterých se mohly konat dostihy.“⁶⁴ Jakub I. je spojován s nákupem koně jménem Markham Arabian, který je považován za prvního předchůdce současných dostihových koní, plemene anglický plnokrevník.⁶⁵ V roce 1613 byly zavedeny poplatky za start koní v dostizích.⁶⁶ Rok 1617 je pak považován za dobu, kdy se majitelé koní určených pro dostihy začali výrazněji zajímat o jejich chov⁶⁷, techniky tréninku, krmení a taktiku jízdy⁶⁸.

Král Karel I. (vládl 1625-1649) pokračoval v dovozu koní a podpoře dostihů. Za nejvýznamnější místa konání byly za jeho časů považovány Hyde Park v Londýně a Newmarket.⁶⁹ S koncem jeho vlády však přišel první velký úpadek. Občanská válka, která začala roku 1642 a skončila královou popravou v roce 1649, měla na chov i dostihy negativní vliv.

Po smrti Karla I. vládl Anglii, respektive společenství Commonwealth, Lord Protector. Nejdříve to byl Oliver Cromwell (vládl 1653-1658), po něm jeho syn Richard (vládl 1658-1659). Tato doba je obdobím velkého vlivu protestantských církví, zejména puritánů. Ti pochopení pro jakoukoliv zábavu neměli, většinu druhů zábavy, včetně dostihů, se snažili co nejvíce omezit. Zákaz se vztahoval především na poslední den týdne – neděli. Ta měla být

⁵⁹ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁶⁰ *Racing the Irish Way. A Guide to Racing in Ireland* [on-line]. The Curragh: Horse Racing Ireland, b.r. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: http://www.goracing.ie/pics/hri/Racing_The_Irish_Way.pdf

⁶¹ COOK, s. 25-26

⁶² COOK, s. 38

⁶³ RICE, s. 5; též *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727; <http://newmarket.thejockeyclub.co.uk/more-information/about> [cit. 23.4.2015]

⁶⁴ *Racing the Irish Way*, s. 6

⁶⁵ COOK, s. 43

⁶⁶ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁶⁷ COOK, s. 44

⁶⁸ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁶⁹ RICE, s. 8; info o dostihu v Hyde Park viz též COOK, s. 66

určena výhradně službě Bohu a kromě zábavy byla zakázána i práce.⁷⁰ Cook však zmiňuje, že se na závodišti v Salisbury v roce 1650 běhalo „... tak hojně, jako dříve ...“⁷¹. V roce 1654 Státní rada zakázala všechny druhy zábavy. Jedním z důvodů zákazu „shromažďování mužů na koních“ byl „strach z politických spiknutí“⁷². Podle Cooka Lord Protector vlastnil „nejlepší [koně – pozn. AJ] v Anglii“⁷³. Tuto informaci potvrzuje i Britannica, když zmiňuje, že Cromwell v roce 1653 vlastnil *running horses*.⁷⁴

Záhy po restauraci Stuartovců nastala zlatá doba dostihového sportu.

Nový král, Karel II. (vládl 1660-1685, nazýván též Merry Monarch), je z pohledu dostihového sportu jedním z nejdůležitějších vládců a je znám jako „Otec anglického turfu“^{75,76}. Byl zakladatelem *King's Plate* – dostihů financovaných králem. Pravidla pro jejich pořádání se posléze stala základem pro pořádání všech dostihů v Anglii. Poprvé byla oficiálně zaznamenána při dostizích v Chesteru.⁷⁷ Newmarket se pod jeho patronací stal centrálním závodišťem v Anglii a lze říci, že Karel II. z tohoto místa Anglii vládl.⁷⁸ Byl také prvním králem, který nechal své koně závodit pod královským jménem a sám se dostihů také účastnil. V roce 1671 zvítězil na vlastním koni v dostihu Town Plate.⁷⁹

Rice cituje zprávu jistého pana Baskervilla z roku 1690, která zmiňuje dostihy v Epsomu, jichž se aktivně účastnil sám Karel II. a řada dalších šlechticů.⁸⁰

Po smrti tohoto krále nastalo období „počátku dostihů v dnešním slova smyslu a prvních rodokmenů plnokrevníků“⁸¹. To potvrzuje i Lerche: „Do této doby, tj. kolem roku 1680, je možné položit dobu vzniku a začátku chovu anglického plnokrevníka.“⁸² Na dostihy se začalo pohlížet nejen jako na zábavu, ale také jako na zkoušky chovatelských kvalit koní. Král Jakub II. (vládl 1685-1688), je významný především z pohledu irských dostihů. Jeho královskou listinou – *Royal Charter* – z roku 1685 bylo založeno nejstarší závodišť v Irsku – Down Royal (nedaleko Belfastu).⁸³

⁷⁰ OLIVOVÁ, s. 349-353; též RICE, s. 13

⁷¹ COOK, s. 72

⁷² COOK, s. 116

⁷³ COOK, s. 74

⁷⁴ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

⁷⁵ The Editors of *Encyclopædia Britannica*. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

⁷⁶ slovo „turf“ v angličtině původně znamenalo jen trávník, nyní je synonymem pro dostihový sport

⁷⁷ RICE, s. 7

⁷⁸ COOK, s. 84

⁷⁹ <http://newmarket.thejockeyclub.co.uk/more-information/about> [cit. 23.4.2015]

⁸⁰ RICE, s. 8

⁸¹ COOK, s. 91

⁸² LERCHE, František. *Chovatelská technika (Chov koní)*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1962, s. 234

⁸³ *History of Irish Racing*. [on-line]. The Curragh: Horse Racing Ireland. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.goracing.ie/HRI/Whats-On/About-Horse-Racing/History-of-Irish-Racing/>

Za důležitou osobnost je z pohledu dostihů nutné považovat královnu Annu (Anglii, Skotsku a Irsku vládla 1702-1707, Velké Británii a Irsku pak 1707-1714).

„Královna Anna byla sportovkyní tělem i duší. Vlastnila koně, které s nadšením nechala závodit, a kdyby její koníček nesdíleli i ostatní členové jejího dvora, dostihy by neměly dobré vyhlídky.“⁸⁴

Tato královna je spojována se založením závodiště Ascot v hrabství Berkshire, poprvé se zde závodilo v roce 1711. Toto závodiště je doposud královským majetkem a jeho prodej je zákonem z roku 1813 zakázán.⁸⁵ V době vlády královny Anny ještě neexistoval *Jockey Club* a pořádání dostihů a vše kolem nich záviselo pouze na podpoře a zájmu těch, kteří si to mohli finančně dovolit. Stejně podpory jako od královny se dostihům dostávalo i od jejího manžela, prince Jiřího Dánského, který financoval řadu dostihů.⁸⁶ V královniných stopách, coby majitelky závodících koní, šly i další ženy té doby.⁸⁷

Velmi zajímavá je informace v Encyklopedii Britannica o dostihu *Ladies' plate*, který se měl běžet 14. září 1725 a byl určený pouze ženám-jezdkyňám. Je vidět, že dostihy v té době nebyly záležitostí výhradně mužů, ale i žen – a to nejen coby majitelky, ale také jezdkyň.⁸⁸ Na počátku 18. století začaly být zveřejňovány informace o dostizích nebo *matchích* v tehdy vycházejících novinách, například *London Gazette* nebo *Daily Courant*.⁸⁹

V roce 1750 byl založen anglický *Jockey Club*. Jednalo se o sdružení lidí zájímajících se o dostihy, většinou majitelů koní.⁹⁰ Tento spolek, jehož členy byla většina zástupců nejvýznamnějších aristokratických rodů, pořádal z počátku dostihy určené výhradně svým členům. Od roku 1752 má své oficiální sídlo v Newmarketu. Založení této organizace pro dostihový sport znamenalo, že pořádání dostihů již nezáviselo jen na královské libovůli.⁹¹ V roce 1776 byla založena další velmi významná organizace spojená s dostihy – Tattersalls. Šlo o dražební a sázkařskou společnost založenou Richardem Tattersallem v Hyde Park Corner.⁹² Tato organizace existuje doposud a stále patří mezi dvě nejvýznamnější dražební společnosti dostihových koní na světě, sázkám se již nevěnuje.

⁸⁴ COOK, s. 173

⁸⁵ <http://www.ascot.co.uk/short-history-ascot> [cit. 23.4.2015]

⁸⁶ COOK, s. 178

⁸⁷ COOK, s. 182

⁸⁸ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 728

⁸⁹ COOK, s. 185-186

⁹⁰ nyní se zabývá především určováním dostihových pravidel a vlastní řadu dostihových závodišť a několik tréninkových center; <http://www.thejockeyclub.co.uk/about/our-heritage> [cit. 23.4.2015]

⁹¹ COOK, s. 225

⁹² *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 728

Také následující angličtí králové a ostatní členové královské rodiny se nadále více či méně účastnili dostihů a všeho s nimi spojeného.

Po bitvě u Waterloo (1815) nastalo období dlouhého míru, které mělo velmi pozitivní vliv na další vývoj dostihů.

„Pro přehled dostihových dějin je zajímavé, že rozhodující bitvu řídil císař [Napoleon – pozn. AJ] ze sedla působivě vyhlížejícího, ale neplnokrevného bílého oře, zatímco vítězný Wellington třímal otěže plnokrevníka *Copenhagena* (...), někdejšího vítěze sweepstakes v Huntingdonu.“⁹³

V polovině 19. století již byly dostihy zavedenou sportovní zábavou se spoustou významných podporovatelů, účastníků a diváků.

Rychle se rozvíjel i sázkový byznys. Kromě jednotlivých sázkařů – *bookmakerů* – začaly vznikat organizované sázkové kanceláře.⁹⁴ Zároveň s tím se začali objevovat „tipaři“, kteří dávali sázejícím více či méně důvěryhodné a dobře míněné informace ohledně formy koní. Činnost „tipařů“ velmi často končila před soudem kvůli zpronevěře nebo podvodům.⁹⁵

Je nutné také zmínit další významné osobnosti, které po Karlu II. a královně Anně nejvíce ovlivnily dostihový sport. Prvním z nich byl Sir Charles Bunbury (1740-1821), který byl jedním z prvních stewardů⁹⁶ *Jockey Clubu* (od roku 1768 až do smrti). Za jeho nejdůležitější počiny je nutné považovat, že „... zavedl povinnou registraci dostihových barev všech majitelů stájí.“ a také „Jako první učinil soudním dvorem turf Jockey Club ...“⁹⁷.

Druhým byl Lord George Bentick (celým jménem Lord William George Frederick Cavendish Bentinck; 1802-1848)⁹⁸. Tento příznivec a aktivní účastník dostihů výrazně ovlivnil přístup masového publika na dostihy. Snažil se přimět členy pořádacího výboru, majitele, trenéry a jezdce, aby se včas dostavili na místo konání dostihů, což nebylo zrovna běžnou záležitostí a dále také doporučoval sedláni koní a jejich předvádění v kroku a ve cvalu před hlavní tribunou, aby je mohli všichni diváci snadno vidět. Kromě těchto vylepšení se také snažil o odstranění nejrůznějších nešvarů postihujících dostihový sport – především sázkové

⁹³ HORÁČEK, Michal. *Království za koně*. 2. vyd. Praha: Olympia, 1986, s. 87

⁹⁴ RICE, s. 249

⁹⁵ RICE, s. 252nn

⁹⁶ stewardem je zde míněn rozhodčí – někdo, kdo dozíral na regulérnost dostihů, samozřejmě dle tehdejších pravidel a názorů

⁹⁷ HORÁČEK, s. 60

⁹⁸ *The Encyclopædia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information*. Eleventh edition. Volume III, Austria, Lower to Bisectrix. Cambridge: University Press New York, 1910. 29 sv., s. 749. Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/encyclopaediabrit03chisrich>

podvody.⁹⁹ Do dostihové historie se zapsal i tím, jak dopravoval své koně na dostihy. Nechal si navrhnout speciální vůz – *van* – „... táhlo ho šest koní a hravě překonal vzdálenost osmdesátí mil za den.¹⁰⁰“. Běžnou praxí té doby bylo, že koně byli na dostihy vedeni jezdcem na jiném koni.

Pokud se týká rovinových dostihů, považuji za nutné zmínit ten nejdůležitější – Derby.

Anglické Derby je tím nejvýznamnějším a nejznámějším klasickým dostihem. Dostih s obdobným názvem byl po anglickém vzoru založen v mnoha dalších státech.

Založení Derby v Anglii předcházelo vznik jiného klasického dostihu – Oaks¹⁰¹. 14. května 1779 se na závodisti Epsom Downs konal první ročník tohoto dostihu, určeného výhradně tříletým klisnám. Slavil velký úspěch a jeho zakladatel – 12. hrabě z Derby – se rozhodl, že se další rok bude konat obdobný dostih, určený hřebcům i klisnám. Legenda říká, že

„... 12. hrabě z Derby a Sir Charles Bunbury (přední představitel Jockey Clubu, tehdy host v The Oaks) si hodili mincí o to, jestli se dostih má jmenovat The Derby nebo The Bunbury Stakes.“

Vítězem sázky se stal hrabě z Derby, dostih se od té doby jmenuje The Derby Stakes a běhá se doposud. Vítězem prvního ročníku se stal kůň Diomed, jehož majitelem byl Sir Charles Bunbury.¹⁰²

3.2. Překážkové dostihy – steeplechase¹⁰³

„...dostihy koňské, při kterých dříve bývala cílem kostelní věž (*steeple*) nebo podobný předmět vynikající, ke kterému jezdcí hnali se přese všechny překážky.“¹⁰⁴

Překážkové dostihy se vyvinuly z oblíbené záliby – honitby. Ve volném terénu byly překonávány nejrůznější překážky, živé ploty, potoky, zídky a příkopy oddělující jednotlivé pozemky.

Původní překážkové dostihy však v žádném případě nemůžeme přirovnávat k těm současným, které se běhají na upravených závodistiích. V počátcích tohoto odvětví dostihů se běhalo v

⁹⁹ RICE, s. 218nn

¹⁰⁰ HORÁČEK, s. 119

¹⁰¹ The Oaks je název sídla hraběte z Derby

¹⁰² <http://epsom.thejockeyclub.co.uk/more-information/about> [cit. 23.4.2015]

¹⁰³ ve Velké Británii a v Irsku je též používán název *National Hunt Races*

¹⁰⁴ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Dvacátýčtvrtý díl, 1906. Praha: J. Otto, 1888-1909. 28 sv, s. 64

terénu. Upravená závodiště a tréninkové dráhy se objevily postupem času a v určité návaznosti na dostihy rovinové. Řada majitelů rovinových koní se ráda věnovala i honitbě a od té už byl jen kousek k překážkám.

Stejně jako u rovinových dostihů se i u steeplechase v počátcích jednalo především o *matche* dvou koní. Z roku 1607 existuje záznam, ve kterém Sir George Chaworth informuje hraběte z Shrewsbury o *match of hunting* (utkání v honitbě) u Huntingdonu.¹⁰⁵ Ve stejném období se konaly steeplechase i v Newmarketu, o těch se zmiňuje J. P. Hore^{106 107}.

Za první steeplechase je považován *match*, který se konal v roce 1752 v Irsku.¹⁰⁸

„První steeplechase se konala v [hrabství – pozn. AJ] Cork v roce 1752, od věže protestantského kostela St. John v [obci – pozn. AJ] Buttevant ke kostelu St. Mary v [obci – pozn. AJ] Doneraile, vzdálené 4,5 mil (7 km). Byl to závod dvou koní rivalů Blakea a O’Callaghana. Závodili od věže k věži, přeskakující jakoukoliv ohradu nebo překážku, kterou potkali. A tak se zrodila jedna z nejnáročnějších a nejnepřínávnějších sportovních soutěží.“¹⁰⁹

První steeplechase, které se účastnili více jak dva startující se konala až v roce 1792 v anglickém hrabství Leicestershire. Tohoto závodu na 8 mil se účastnili tři koně.¹¹⁰

Za první steeplechase na uměle vytvořené dráze je možné považovat závod z roku 1810, který se konal ve městě Bedford. Původně se mělo jednat o *sweepstakes* na rovině pro *huntery* – koně používané na hony. Organizátoři se však obávali, že by se ho mohli zúčastnit i běžní dostihoví koně a cenu jim díky své větší rychlosti sebrat. Bylo tedy navrženo, aby byly do cesty postaveny překážky o určitém tvaru a výšce, což dostihoví koně nebudou schopni překonat. Dostih se běžel na několik *heatů*. Steeplechase se konaly i nadále a s největší pravděpodobností více v Irsku než v Anglii.¹¹¹ V roce 1819 jsou irské steeplechase popisovány jako

„... druh dostihů, díky kterým jsou Paddies¹¹² mimořádně známí, a pokud v nich jezdec nemá odvahu a jeho kůň energii, nemohou očekávat, že domů dorazí ve zdraví.“¹¹³

¹⁰⁵ COOK, s. 48

¹⁰⁶ J.P.Hore je autor třídílného spisu *The History of Newmarket, and the Annals of the Turf*.

¹⁰⁷ BLEW, William Charles Arlington. *A History of Steeple-chasing*. London: John C. Nimmo, 1901. s. 3.

Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/ahistorysteeple00blewgoog>

¹⁰⁸ BLEW, s. 4

¹⁰⁹ *History of Irish Racing*. [on-line]. [cit. 23.4.2015]

¹¹⁰ BLEW, s. 4

¹¹¹ BLEW, s. 9-10

¹¹² „Paddies“ je hanlivé označení pro Iry, používané především Angličany

¹¹³ BLEW, s. 12

Za první organizovanou a také pravidelně konanou steeplechase je považována St. Alban's Steeplechase. Poprvé se konala počátkem roku 1830. Jejím pořadatelem byl Thomas Coleman, majitel hotelu Turf Hotel ve městě St. Alban's. Startovalo v ní 16 účastníků. V následujících letech se tato steeplechase konala znovu, v roce 1831 pod názvem Hertfordshire steeplechase. Poslední St. Alban's Steeplechase se běžela 31. prosince 1839. Thomas Coleman je díky pořádání tohoto dostihu nazýván „Otec steeplechase“. V souvislosti s druhým ročníkem St. Alban's se poprvé objevuje jméno kapitána Bechera, o kterém se zmíním později.¹¹⁴

Významnou součástí překážkových dostihů byly dostihy nebo meetingy pořádané pro určitou skupinu lidí nebo koní.

První takovou skupinou, jsou již zmíněné dostihy pro *huntery*. Tento typ dostihů byl pořádán již dříve (viz výše), většího významu však dosáhla až Grand National Hunt Steeplechase, která se poprvé konala v roce 1860 na závodišti Market Harborough.

Druhou skupinou jsou dostihy pořádané armádou – Grand Military Meeting, Household Brigade Steeplechase a další. Všeobecně však platí, že členové armády se účastnili ostatních překážkových dostihů poměrně často. Již od roku 1834 byla pořádána série překážkových dostihů určená pro koně v majetku armádních důstojníků. Ti své koně většinou sami jezdili. V roce 1841 se konal první Grand Military Meeting. Jednalo se o třídenní meeting a hlavní dostih byl určen pro koně, kteří „...jsou majetkem aktivních vojenských důstojníků ... a jezdcem může být opět pouze aktivní důstojník ...“¹¹⁵.

Mezi nejvýznamnější překážkové dostihy Velké Británie patří Cheltenham Gold Cup a Grand National, u nás známá pod lidovým názvem Velká liverpoolská.

Cheltenham Gold Cup byl poprvé odstartován až ve 20. století – v roce 1924.¹¹⁶ Nicméně i tak je považován za nejvýznamnější dostih britské překážkové sezóny.

29. února roku 1836 zorganizoval William Lynn, majitel hotelu Waterloo, překážkový meeting, při kterém se konaly dva dostihy. První z nich – *sweepstakes* – bývá považován za první Grand National. Vítězným jezdcem tohoto dostihu se stal kapitán Martin Becher. Obdobné dostihy se konaly i v následujících letech. V roce 1839 byl zdravotní stav pana Lynna velmi špatný a hrozilo, že se dostihy nebudou konat. Pořádání meetingu bylo

¹¹⁴ BLEW, s. 17-70

¹¹⁵ BLEW, s. 197-252, citace s. 252

¹¹⁶ <http://www.cheltenhamfestival.net/category/cheltenham-festival-history/> [cit. 23.4.2015]

převedeno na syndikát. Komise pro pořádání dostihů byla složena mimo jiné z takových osobností dostihového sportu jako hrabě z Derby nebo Lord George Bentick.¹¹⁷

Současné jméno – The Grand National Handicap Steeplechase, zkráceně Grand National – dostih definitivně získal až v roce 1847.¹¹⁸ Z českého pohledu je významný především ročník 1883 – tehdy v Grand National zvítězila klisna Zoedone, jejímž majitelem i jezdcem byl hrabě Karel Kinský. Dostihu se zúčastnili i v následujících dvou letech, již bez úspěchu.¹¹⁹ Stejně jako Velká pardubická, i Grand National má své známé skoky. Jde především o Becher's Brook, Canal Thurn, St.Valentine's Brook a The Chair.

Skok Becher's Brook je spojen se jménem kapitána Martina Bechera (1797-1864). Ten se po odchodu z armády začal věnovat koním a posléze i dostihům. A jak skok získal jeho jméno? Tento skok - živý plot s vodním příkopem – je součástí dostihu již od roku 1839. Becher na něj najížděl na vedoucí pozici sedmnáctičlenného startovního pole. Jeho kůň padl, „... Becher přistál ve vodě a rozumně se přikrčil v bezpečí v nejhlubší části příkopu dokud jej neminuli všichni koně“¹²⁰. Od té doby se Becher Grand National nezúčastnil. Na jeho počest skok, kde si s největší pravděpodobností zachránil život, nese jeho jméno.

Mezi překážkové dostihy se řadí také dostihy *Point-to-point*, které se běhají především v Irsku a ve Velké Británii. Konají se na jaře a na podzim na vyhrazených zemědělských pozemcích¹²¹, jsou pořádány za přesně stanovených podmínek a určeny pouze pro koně, kteří mají vydaný *Hunter Certificate*¹²².

¹¹⁷ BLEW, s. 73-79

¹¹⁸ VAMPLEW, Wray; JOYCE, Kay. *Encyclopedia of British Horseracing*. Abingdon Oxon: Routledge, 2005, s. 44. ISBN 0-714-65356-X. Digitální kopie částečně dostupná z WWW:

http://books.google.cz/books/about/Encyclopedia_of_British_Horseracing.html?id=8eYD6hjl2xQC&redir_esc=y

¹¹⁹ BLEW, s. 174-179

¹²⁰ VAMPLEW-JOYCE, s. 43-44, citace s. 44

¹²¹ <http://www.leopardstown.com/Leopardstown/Racing-Updates/Beginners-Guide-to-Racing-at-Leopardstown/> [cit. 23.4.2015]

¹²² http://www.pointtopoint.co.uk/faq_getting_involved.html [cit. 23.4.2015]

3.3. Dostihový kůň – anglický plnokrevník

„Anglický kůň, určený pro jízdu závodní, jest zvíře velmi štíhlé, útlých svižných noh, s hřívou a ocasem krátkým; chová se s velikou pečlivostí a k nišíádne jiné práci se nebrává, leč jenom k lehké jízdě, do tahu naprosto se nehodí. ... Nejrychlejší koňové, i rychlyk anglický jsou původně plemene arabského a mohou za deset minut i půl míle uběhnouti.“¹²³

V počátcích dostihů se nehledělo na plemenný původ koně, ale na to, z jakého místa závodící koně pocházejí. Závody se tak pořádaly například jen pro koně z hrabství Suffolk, nebo jen z Newmarketu a jeho okolí.

Původní angličtí koně byli větší, těžší a pomalejší. To platilo zejména při porovnání s tureckými, berberskými a arabskými koňmi. Tito koně byli konstitučně lehčí a také rychlejší. Řada koní „východní krve“ se do Anglie dostala již s Římany, hlavní rozkvět dovozu této krve pro účely chovu na dostihy však začal až počátkem 17. století.¹²⁴ Někteří koně byli ukořistěni, jiní získáni darem, řada z nich byla zakoupena šlechtici nebo králi. Získaní koně byli kříženi s původními anglickými. Tak postupně začalo vznikat plemeno koní anglický plnokrevník (označován A¹/₁).

Za významný je považován příchod 43 arabských klisen v období vlády krále Karla II., ty jsou označovány jako *Royal Mares* a jsou považovány za mateřské zakladatelky tohoto plemene.¹²⁵

V chovu anglického plnokrevníka jsou však za nejdůležitější považováni orientální hřebci, kteří měli na jeho vzniku z dnešního pohledu největší podíl. Z nich jsou pak nejvýznamnější tři – Byerley Turk, Darley Arabian a Godolphin Barb (též Godolphin Arabian). Do Anglie se dostali mezi lety 1689 a 1739.¹²⁶ Informace o jejich dostihové kariéře jsou minimální, nicméně to nesnižuje jejich význam – jejich vliv dále rostl díky významným potomkům. Hřebec Byerley Turk byl získán jako válečná kořist při obléhání Vídně.¹²⁷ Jeho jméno je spojeno se severoirským závodišťem Down Royal – v roce 1690 tam zvítězil v dostihu o stříbrný zvon. Téhož roku se svým majitelem zúčastnil bitvy na řece Boyne^{128 129}.

¹²³ JEHLIČKA, s. 9

¹²⁴ COOK, s. 150

¹²⁵ COOK, s. 98

¹²⁶ COOK, s. 173

¹²⁷ JOKL, Zdeněk a kol. *Jezdectví a dostihový sport*. 1. vyd. Praha: SZN, 1977, s 17

¹²⁸ Battle of the Boyne (1690) – bitva mezi uchazeči o královský trůn Anglie, Skotska a Irska – katolickým králem Jakubem II. a protestantským králem Vilémem III. (též Vilém Oranžský), který Jakuba sesadil v r. 1688; bitvu vyhrál král Vilém

¹²⁹ *History of Irish Racing*. [on-line]. [cit. 23.4.2015]

Darley Arabian byl zakoupen poblíž Damašku¹³⁰.

Godolphin Barb se narodil kolem roku 1724 a do Evropy se měl dostat jako dar marockého vládce francouzskému králi. Z královských stájí byl prodán až se přes několik dalších majitelů dostal do Anglie, do stájí hraběte z Godolphinu, po němž byl posléze pojmenován.¹³¹

Koncem 18. století byla v Anglii Jamesem Weatherbym založena *General Stud Book* (Všeobecná plemenná kniha). Šlo o záznam původů všech tehdy závodících koní. První verze – *An Introduction to a General Stud Book* (Úvod ke všeobecné plemenné knize) – byla vydána v roce 1791, první díl pak v roce 1793.¹³² Dražební společnost Weatherbys¹³³, která byla založena v roce 1770 a která doposud *General Stud Book* vede, uvádí její první vydání v roce 1791.

Anglického plnokrevníka tedy můžeme charakterizovat jako „...plod uzavřeného a nesmíšeného chovu, jehož rodiče jsou plnokrevníci, jejichž rodokmeny směřují k předkům zapsaným ve Všeobecné plemenné knize“¹³⁴. Pokud tomu tak není, nemůže být dané zvíře uznáno za anglického plnokrevníka a je pro něj uzavřena řada dostihů. Plemenná kniha je nadále pravidelně vydávána, postupem doby vznikly i plemenné knihy v dalších státech. Všechny však navazují a směřují k počátečním dílům anglické *General Stud Book*.

Obr. č. 6) Newmarket – první tribuna
(zdroj: COOK, s. 53)

¹³⁰ JOKL, s. 17

¹³¹ COOK, s. 169

¹³² The Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

¹³³ www.weatherbysdigital.com/about; www.weatherbys.co.uk/stud-book [cit. 23.4.2015]

¹³⁴ HORÁČEK, s. 95

3.4. Stručně o vývoji v dalších státech

Obdobný vývoj jako v Anglii lze sledovat například ve Francii, USA a jinde.

První dostih – *match* – se ve Francii měl konat již v roce 1651. *Stud Book Française* (francouzská plemenná kniha) byla poprvé vydána v roce 1838; klasické dostihy byly založeny v letech 1836 Prix du Jockey Club – ekvivalent anglického Derby, 1863 Grand Prix du Paris – ekvivalent Two Thousand Guineas a 1920 Prix de l'Arc de Triomphe – ekvivalent St. Leger.¹³⁵ Jockey club (respektive jeho předchůdce – *La Société d'encouragement pour l'amélioration des races de chevaux en France*) byl založen v roce 1833.¹³⁶

První dostihové závodiště v Severní Americe bylo založeno v roce 1655 na Long Island.¹³⁷ *The American Stud Book* (americká plemenná kniha) byla založena v roce 1897; Jockey Club, tak jak jej známe z Evropy, v USA neexistuje – každý federální stát dostihy pořádá ve své vlastní režii. Z tohoto důvodu v USA také neexistuje evropský model klasických dostihů. Za americké klasické dostihy jsou považovány Belmont Stakes (1867; Elmont, New York), Preakness Stakes (1873; Baltimore, Maryland) a Kentucky Derby (1875; Louisville, Kentucky)¹³⁸.

Nejstarší dostihy na území Německa se konaly v roce 1804, na volném poli u lázeňského města Bad Doberan. Dostihové závodiště zde bylo založeno v roce 1822 a první meeting se konal 10. srpna téhož roku.¹³⁹

¹³⁵ Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

¹³⁶ nyní se tato organizace jmenuje *France Galop*; <http://www.haras-nationaux.fr/information/accueil-equipaedia/filiere-organisation/organismes-lies-aux-courses/france-galop.html#c46064> [cit. 23.4.2015]

¹³⁷ HORÁČEK, s. 156

¹³⁸ Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. [on-line zdroj] [cit. 23.4.2015]

¹³⁹ *Chronik des Galopprennsports in Doberan* [on-line]. Traditionsrennbahn Bad Doberan, 2006 [cit. 23.4.2015]
Dostupný z WWW: <http://www.ostseerrennbahn.de/chronik.html>

4. Počátky dostihů – habsburská monarchie

První zmínka o závodech koní na území habsburské monarchie, kterou jsem dohledala, se vztahuje k Uhrám v polovině 15. století.

„O stredovekých dostihách v Budíne sa zmiňujú viacerí kronikári v súvislosti so smrťou Ladislava Huňadyho v marci 1457. Huňady zorganizoval 14. marca dostihy (...), na ktoré pozval aj kráľa.“¹⁴⁰

Další závody koní jsou zmiňovány v období vlády uherského krále Ludvíka II. Jagellonského (1516-1526), jako důkaz slouží účty jeho dvora z roku 1525. Dvořáková z těchto účtů usuzuje, že se konaly na „štadióně“ – tedy prostoru speciálně pro to určeném. Tyto závody se konaly v Budíně¹⁴¹.¹⁴² Z uvedeného zdroje bohužel není možné určit, jestli byl tento prostor určen pouze pro závody koní, nebo i jinou zábavu. Nicméně lze předpokládat, že jenom pro koňská klání určen nebyl.

O něco mladší zmínka je datována do roku 1563.

„13. septembra sa v Bratislave konala korunovácia uhorského kráľa Maximiliána II., počas ktorej sa na pravom brehu Dunaja uskutočnili konské preteky. Ich organizátorom bol vojvodca Ferdinand a odmeny víťazom a umiestneným vyplácal hlavný stajník Andrej Täfel.“¹⁴³

První dostihy v dnešním slova smyslu zaznamenané v habsburské monarchii spadají do období konce vlády Marie Terezie (1740-1780). Po ní vládli Josef II. (1780-1790) a krátce Leopold II. (1790-1792), dále následovali František I. Rakouský (1792-1835) a Ferdinand I. Dobrotivý (1835-1848). O tom, že by se některý z těchto panovníků významněji angažoval v pořádání či podpoře dostihů se mi nepodařilo najít žádnou zmínku. V chovu koní, byla podpora přeci jenom o něco větší. Důvod je nasnadě – potřeby armády, především jejích jízdních oddílů, byly obrovské. Za zmínku tak stojí patenty Marie Terezie z let 1756 a 1763, které upravovaly a zlepšovaly chov koní.

„Chov koní řídila až do roku 1869 vojenská správa, která měla zájem na produkci ušlechtilých, rychlých, a proto také lehčích remont¹⁴⁴. Zpočátku to byli koně španělského a italského původu, pak koně arabští a nakonec angličtí

¹⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Kôň a človek v stredoveku. K spolužitiu človeka a koňa v Uhorskom kráľovstve*. 1. vyd. Budmerice: Rak, 2007, s. 210

¹⁴¹ Budín (maďarsky Buda), je nyní jednou částí Budapešti; druhou částí je Pešť (maďarsky Pest)

¹⁴² DVOŘÁKOVÁ, s. 210-211

¹⁴³ *Stručné dejiny svetového a slovenského turfú* [on-line]. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW:

<http://www.zavodisko.sk/sk/historia-dostihov/strucne-dejiny-svetoveho-a-slovenskeho-turfu.html>

¹⁴⁴ „remonta, označení mladého koně, který ještě nedokončil základní výcvik, ať už v tahu nebo pod sedlem. ...“ podle: *Naučný slovník zemědělský*. Praha: SZN, 1968-1992. 13 sv., [sv.] 8 q-ř., s. 176

polokrevníci a plnokrevníci, neboť hřebci těchto plemen působili na připouštěcích stanicích.“¹⁴⁵

První dostihy na území habsburské monarchie se, dle informace ve *Vídeňském diariu*, konaly 8. srpna 1778¹⁴⁶, první steeplechase následovala o deset let později, s největší pravděpodobností však byla na řadu let také tou poslední.

„...První steeplechase na území starého rakouského impéria se běžela ve vídeňském Prátru v roce 1787, kdy polní maršál hrabě František Kinský¹⁴⁷ zvítězil v dostihu nad několika anglickými jezdci, téměř jistě důstojníky“¹⁴⁸.

Počátkem 19. století se konaly první dostihy na území dnešního Slovenska – v Urmíně. Tato obec se nyní jmenuje Mojmirovce a na jejích internetových stránkách se můžeme dočíst:

„V roku 1814 sa konali v Urmíne prvé verejné konské dostihy v Rakúsko - Uhorsku. Zorganizoval ich Jozef Huňady podľa moderných pravidiel. Na trati dlhej 2600 metrov pretekalo 13 koní. Najznámejším koňom z urmínskeho chovu bol Tajár (1811-1830), ktorý pochádzal z Egypta a bol zakladajúcim chovným koňom uhorských teplokrvných koní a vyhral aj prvý ročník konských dostihov.“¹⁴⁹

Pravidelné meetingy se v Urmíně konaly v letech 1814-1822.¹⁵⁰

Z výše uvedené citace je možné usuzovat, že minimálně vítěz těchto prvních dostihů nebyl z plemene anglický plnokrevník, nejspíše se jednalo o koně arabské krve.

V roce 1816 se konal jeden významný *match*. Císařský dvůr v té době ve svých hřebčíněch preferoval před anglickými plnokrevníky spíše koně arabské. Vrchní císařský štolba – kníže Trauttmansdorf – však byl jiného názoru.

„... Mezi tehdejšími chovateli vznikl spor, kteří hřebci jsou lepší, konservativnější dávali pochopitelně přednost arabům. Tak došlo 23. srpna 1816 k památnému dostihu, k jehož uspořádání dal přímo příkaz svým výnosem císař František II. Na klasické trati 1 ½ ang. míle (2400 m) se utkali nejdříve angličtí plnokrevníci Grimalkin, kterého jel anglický žokej Willham a Anthonio

¹⁴⁵ LERCHE, František. *Naše koně. Československé chovatelství*. 1. vyd. Praha: SZN, 1959, s. 20

¹⁴⁶ KRAMPEROVÁ, s. 69

¹⁴⁷ dle vyjádření PhDr. Aleše Valenty Ph.D. ze SOKA Rychnov nad Kněžnou to byl František Josef Kinský(1739-1805), ředitel vojenské akademie ve Vídni; soukromá e-mailová komunikace ze dne 21.4.2015

¹⁴⁸ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 18, stejné info též JACKWERTH, s. 62

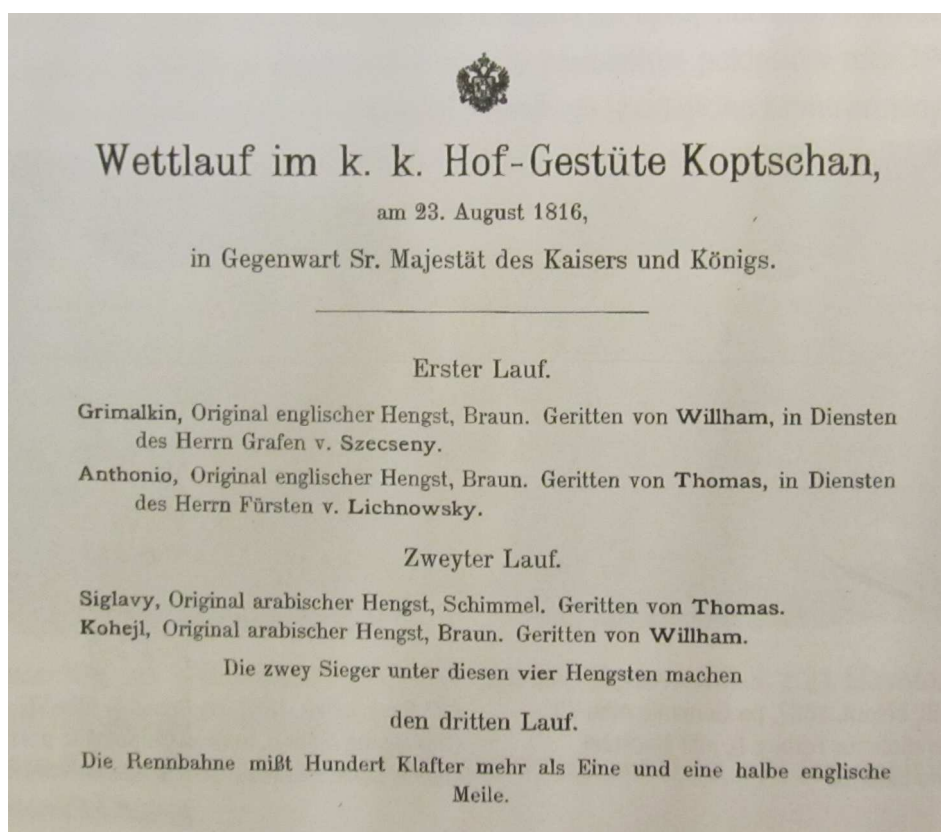
¹⁴⁹ *Pamiatky – svedkovia minulosti* [on-line]. Aktualizace 7.5.2013 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.mojmirovce.sk/pamiatky.html>

¹⁵⁰ MISAR, Drahoslav. *Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Brázda, 2011, s. 76

pod angličanem Thomasem. V druhém Kohejl pod Willhamem. V prvním dostihu vyhrál lehce Grimalkin, v druhém stejně lehce Kohejl. Podle výnosu císaře utkali se vítězové ve třetím dostihu. V něm také potvrdil anglický plnokrevník Grimalkin svoji rychlost a nechal Kohejla lehce za sebou.¹⁵¹

Ohledně místa konání tohoto *matche* se informace různí. Šimáček s Neumannem ve svém článku uvádějí Kladruby nad Labem. Na internetových stránkách dostihového závodiště Bratislava je uvedeno, že se konal „Za přítomnosti císaře Františka II. sa 23. augusta na lúke medzi Kopčanmi a Holíčom [zvýraznění – AJ]...“¹⁵². Stejně místo konání uvádí i Misar¹⁵³.

Jeden z prvních dostihových dní ve Vídni byl uspořádán 17. dubna 1816 v Simmeringer Heide, jednalo se však o *matche*, které neměly pevně stanovená pravidla. Pravidelně pořádané meetingy se konaly až od roku 1826. Pořadatelem prvních dostihů byl *Wiener Wettverein*, od roku 1826 pak *Gesellschaft der Simmeringen Pferderennen*.¹⁵⁴

Obr. č. 7) Pozvánka na demonstrativní *matche* v Kopčanech (zdroj: MISAR, obrazová příloha, str. neuvedena)

¹⁵¹ ŠIMÁČEK, Radovan; NEUMANN, Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás II. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 2, s. 34

¹⁵² srv. ŠIMÁČEK-NEUMANN. Půltisíciletí ... II., s. 34 a *Stručné dejiny svetového a slovenského turfú* [online]. [cit. 23.4.2015]

¹⁵³ MISAR, s. 76

¹⁵⁴ JACKWERTH, s. 42-43

Na území dnešního Slovenska se, zejména zásluhou hraběte Széchenyiho, první dostihy konaly v roce 1826 v Prešpurku (Bratislavě). Po určitou dobu byla bratislavská dráha „nejvýznamnějším hipodromem mocnářství“¹⁵⁵. V následujícím roce se pod záštitou stejného muže poprvé konaly dostihy i v dnešním Maďarsku – v Pešti.¹⁵⁶

Postupem doby začaly vznikat další spolky pro organizaci dostihů. V roce 1837 vzniklo *Adelscasino*, které bylo propojeno s o rok mladším spolkem *Wiener Pferderennen-Gesellschaft* (mezi jeho členy je možné najít mimo jiné taková jména jako knížata P. Auersperg, Alois a Václav Liechtensteinové, F. Trauttmansdorff, hrabata E. a R. Wrba nebo Josef Hunyady). Spolky byly většinou založeny na principu akciových společností.¹⁵⁷ V roce 1839 byl v Bratislavě založen *Dostihový spolok*, který o rok později vydal i *Dostihový poriadok a Podmienky na usporadanie dostihov*.¹⁵⁸

Období následující po revolučním roce 1848 znamenalo všeobecný útlum, který se týkal i dostihů a chovu koní.

V tomto roce nastoupil na trůn František Josef II. (vládl 1848-1916), a tak počátky dostihů v Rakousku-Uhersku spadají právě do období jeho vlády. Teprve v této době se na území Habsburské monarchie dostihům dostává podpory, jakou měly v Anglii – podpory vládnoucího dvora. Vídeňské závodiště Freudenu (které bylo založeno ještě za vlády Ferdinanda I. – již roku 1839 a stojí za ním již zmíněný *Wiener Pferderennen-Gesellschaft*) zažilo od roku 1857 období svého největšího rozkvětu. Dle návrhu architekta Karla Neubaua byla mimo jiné vystavěna nová tribuna.¹⁵⁹

Ve stejném roce se začaly běhat dostihy s názvem *Kaiserpreise* (Císařská cena), od roku 1870 byly přejmenovány na *Staatspreise* (Státní cena) a byly dotovány rakouským případně uherským ministerstvem zemědělství. Tyto dostihy měly 3 kategorie, přičemž první byla určena výhradně pro anglické plnokrevníky, ostatní byly přístupné i jiným plemenům.¹⁶⁰ Nařízení o pořádání těchto dostihů bylo obnoveno v roce 1866 a jeho platnost byla stanovena od následujícího roku na deset let.¹⁶¹

V roce 1866 byl v Košicích založen *Karpatský spolok konských dostihov* a o rok později se zde konaly první dostihy.¹⁶²

¹⁵⁵ MISAŘ, s. 76

¹⁵⁶ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 19; HORÁČEK, s. 145

¹⁵⁷ JACKWERTH, s. 44

¹⁵⁸ *Stručné dejiny svetového a slovenského turfú* [on-line]. [cit. 23.4.2015]

¹⁵⁹ JACKWERTH, s. 44-46

¹⁶⁰ JACKWERTH, s. 45-46

¹⁶¹ *Moravské noviny*. 1848-1871. 1866, roč. 18, č. 47, 19.4., s. 1. Dostupné z WWW: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=mar>

¹⁶² *Stručné dejiny svetového a slovenského turfú* [on-line]. [cit. 23.4.2015]

Velmi významnou záležitostí ve spojitosti s rakouskými dostihy je, stejně jako kdekoli jinde, založení Jockey Clubu – *Jockey-Club für Österreich* – 17. února 1867 v Bratislavě.¹⁶³ Mezi zakladateli můžeme najít jména jako hrabata Esterházy a Stockau nebo princ Louis Rohan a další. První dostihy pořádané *Jockey-Club für Österreich* se však konaly v Bratislavě, ne ve Vídni. V roce 1868 pak došlo k začlenění *Wiener Pferderennen-Gesellschaft* do *Jockey-Club für Österreich*. Ten tak mohl začít pořádat dostihy na vídeňské dráze.¹⁶⁴

V roce 1842 byl založen *Pester Jockey-Club*.¹⁶⁵ Francek tvrdí, že dostihy organizoval až od roku 1869 a v roce 1882 byl přejmenován na *Uherský Jockey Club*¹⁶⁶, maďarský název je Magyar Lovaregylet.¹⁶⁷

V uherské části monarchie se kromě Pešti a Bratislavy závodilo také na jiných místech – Kassa (nyní Košice), Debrecín (Debrecen, nyní Maďarsko) nebo Kološvár (nyní rumunské město Kluž/Cluj).¹⁶⁸

Rakousko-Uherské Derby bylo poprvé odběhnuto ve Vídni v roce 1868 na závodisti ve Freudenau. Ve stejném roce se zde konala také později velmi ceněná Große Wiener Steeplechase, která byla často srovnávána s Velkou pardubickou.¹⁶⁹

Za první významné středisko chovu Anglického plnokrevníka na území Uher je považován hřebčín *Tallós*¹⁷⁰, který v roce 1825 založil hrabě Michael Esterházy de Galanta. Prvním chovatelem tohoto plemene na území Rakouska, které zahrnovalo i Čechy a Moravu, je hrabě Oktavián Kinský z Chlumce nad Cidlinou, který svůj chov založil v roce 1835.¹⁷¹

V roce 1853 byl v maďarském městě Kisbér založen stejnojmenný státní vojenský hřebčín. Tento krok je možné považovat za počátek státního chovu anglického plnokrevníka v Rakousku-Uhersku.

V této práci neuvádím jména jednotlivých dostihových koní. Dle mého názoru, je však potřeba udělat dvě výjimky. Z kishérského chovu pochází jeden z nejvýznamnějších koní rané

¹⁶³ *Stručné dejiny svetového a slovenského turfu* [on-line]. [cit. 23.4.2015]

¹⁶⁴ JACKWERTH, s. 46-48

¹⁶⁵ JACKWERTH, s. 43

¹⁶⁶ FRANCEK, Jindřich. Parforsní hony v Pardubicích. *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury*. Praha: Lidové noviny, 1992, roč. 14, č. 4, s. 24. ISSN 0418-5129

¹⁶⁷ *Plzeňské listy*. 1905, č. 203, 7.9., s. 5

¹⁶⁸ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 20

¹⁶⁹ JACKWERTH, s. 52, 57

¹⁷⁰ Tallós je maďarský název slovenské obce Tomášikovo (podle www.tomasikovo.sk [cit. 23.4.2015])

¹⁷¹ JACKWERTH, s. 36

historie rakousko-uherských dostihů, hřebec, který byl pojmenován po svém rodišti – Kisbér. Tento kůň byl jako roční zakoupen bratry Aristidem a Alexanderem Baltazziovými¹⁷². Ti jej umístili do tréninku v Anglii, kde dosáhl nejvyššího úspěchu, jakého mohl. V roce 1876 zvítězil v anglickém Derby.¹⁷³

Druhým koněm, kterého chci zmínit, je klisna Kincsem. Narodila se v soukromém hřebčíně Ernöho Blaschovice v roce 1874. Mezi lety 1876 a 1879 absolvovala 54 startů, přičemž všechny vyhrála. Pro ilustraci uvádím alespoň krátký výčet závodišť, na kterých běhala: Baden-Baden, Berlín, Bratislava, Deauville (Francie), (Bad) Doberan, Goodwood (Anglie), Hamburk, Pešť, Vídeň. Zúčastnila se i *Staatspreise* na pražském závodišti na Císařské louce.¹⁷⁴

Na stručném popisu kariéry dvou výše uvedených koní lze částečně pozorovat určitou změnu v chování majitelů dostihových koní v Rakousku-Uhersku. Kincsem byla trénována anglickým trenérem, ale na rozdíl od Kisbéra na území Rakouska-Uherska a na dostihy do ciziny pouze cestovala.

Stejně jako v Anglii, i v habsburské monarchii se dostihům věnovala armáda a šlo také především o dostihy překážkové. Kromě účasti ve veřejně pořádaných dostizích, organizovaly jednotlivé regimenty své vlastní meetingy. Jeden z prvních se konal 10. září 1856 a uspořádal jej *I. k. u. k. Husarenregiment* v Padově.

Od roku 1871 byla pravidelně pořádána *Armee-Steeplechase zu Wien*. Tohoto dostihu se směli účastnit pouze členové armády. V 90. letech 19. století začal pro armádní jezdce platit zákaz účasti v dostizích profesionálů – mohli se tedy účastnit pouze dostihů pořádaných armádou nebo určených pro pánské jezdce. Výjimku z tohoto nařízení měl vrchní zvěrolékař Dr. Bartosch, mimo jiné vítěz prvního dostihu, který se konal v roce 1906 ve Velké Chuchli nebo Velké pardubické v roce 1912. Důvodem pro udělení výjimky bylo, že nepatřil mezi důstojnictvo, ale byl považován za úřednickou osobu.¹⁷⁵

Jak bylo již dříve uvedeno, překážkové dostihy jsou spojeny s hony. Na habsburském císařském dvoře převažoval francouzský vliv a také francouzský způsob honů. Při honech

¹⁷² bratři Baltazziové (Alexander, Aristides a Hector) jsou zakladateli hřebčína Napajedla, po čase přešel hřebčín do výhradního majetku Aristida; byli i známými dostihovými jezdci (podle: SVOBODA, Miloš. *Velká pardubická steeplechase*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1969, s. 84); hřebčín existuje a chová Anglické plnokrevníky doposud

¹⁷³ JACKWERTH, s. 37-40

¹⁷⁴ HORÁČEK, s. 149-155

¹⁷⁵ JACKWERTH, s. 82-85

byla zvěř zabita. Po napoleonských válkách se Evropa začala přiklánět spíše k Anglii. Postupně se tak do Evropy začal dostávat nový způsob honů, kde byli používáni rychlejší psi, s čímž přišla i potřeba rychlejších koní. Do módy se začal dostávat hon po anglickém stylu.

„Na rozdíl od způsobu francouzského, převládajícího v našich zemích v 18. století, šlo spíše o sportovní výkon a jedinečný prožitek účastníků, takže ulovení zvěře nebylo důležité.“¹⁷⁶

V Uhrách se nový styl honů poprvé objevil v roce 1823. István Széchenyi přivezl první psí smečku, hon byl uspořádán na panství hraběte Esterházyho.¹⁷⁷ V Čechách je s nimi spojen hrabě Oktavián Kinský (1813-1896), který první takový hon uspořádal na svém panství Chlumec nad Cidlinou v roce 1836.¹⁷⁸ Ze své cesty do Anglie si přivezl nejen anglické plnokrevníky, ale i smečku k tomu určených psů. Tento velký milovník koní a všeho s nimi spojeného zastával názor, „... že bezpodmínečně každá překážka, která byla jezdcům v cestě, musí být překonána ...“¹⁷⁹.

V rámci Habsburské monarchie je s hony spojena jedna velmi významná osoba – císařovna Alžběta, zvaná Sisi.

Císařovna se honů často a velmi ráda účastnila. Je tak možné najít zmínky o její aktivní účasti na řadě honů pořádaných v maďarském Gödöllő, s císařem se pak účastnila honů v Hodoníně nebo v Pardubicích. V roce 1874 se císařovna jako divák zúčastnila honu v Anglii a od té doby tam poměrně často jezdila a aktivně se jich účastnila. Spolu s ní Anglii navštěvovala také řada zástupců významných šlechtických rodin monarchie – kníže Rudolf Liechtenstein nebo Ferdinand Kinský. Za zmínku stojí, že při anglických honech byl císařovniným průvodcem jeden z nejlepších anglických dostihových jezdců – kapitán William Georg Middleton, zvaný Bay Middleton.

Hony v Anglii byly velmi rychlé a i skoky byly těžší než na kontinentě. Účast v nich byla pro všechny velmi náročná. Ještě náročnější byla pro dámy, které měly speciální dámské sedlo a oděv, který mnoho pohodlí také neposkytoval. Přesto se císařovna účastnila honů stále častěji. Jackwerth cituje úryvek z knihy Brigitte Hamann, který situaci výstižně popisuje:

¹⁷⁶ FRANCEK, s. 22

¹⁷⁷ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 21

¹⁷⁸ KINSKÝ, Zdenko Radslav. *Hodina vzpomínek. Kus historie parforsních honů a dostihů v Čechách*. Chlumec nad Cidlinou: Vítězslav Klemens, 1947, s. 14

¹⁷⁹ KLEMENS, Vítězslav. *Náš excelencpán: Příběhy ze života Oktaviána Kinského*. Chlumec nad Cidlinou: Vítězslav Klemens, 1947, s. 16

„ ... Dáma to měla obzvláště těžké. Kromě dlouhé sukně jí vše ztěžovalo i dámské sedlo. V Evropě bylo jen málo dam, které se anglických honů mohly účastnit. ...“¹⁸⁰

Díky svému umění byla nazývána „Königin hinter die Meute“¹⁸¹ (královna za smečkou). V letech 1879 a 1880 se účastnila honů v Irsku. Další návštěvu Irska jí znemožnila politická situace. Pro protestantský anglický trůn bylo značně problematické, aby se katolická císařovna objevovala v katolickém Irsku – bylo to považováno za nevhodnou podporu Irů. Vydání časopisu *Allgemeine Sportzeitung* v roce 1881 zmiňuje císařovnu jako „... možná nejlepší jezdkyňi své doby ...“¹⁸². Spolu s koncem císařovny jezdecké kariéry začaly postupně upadat kvůli nezájmu i hony. Zájem šlechty se však obrátil směrem k dostihům.¹⁸³

Obr. č. 8) Emil Adam (1884) – Die Kaiserin über Hindernis sitzend
(zdroj: THURN-TAXIS, Franz von. *Pardubitz: Parforce-Jagd und Rennen*, s. 107)

¹⁸⁰ Hamman, Brigitte: *Elisabeth, Kaiserin wider Willen*. Wien/München 1992, s. 342, in: JACKWERTH, s. 31

¹⁸¹ Hamman, s. 342, in: JACKWERTH, s. 33

¹⁸² *Allgemeine Sportzeitung*, 1881, 20.10., s. 484, in: JACKWERTH, s. 33

¹⁸³ JACKWERTH, s. 30-33

5. Počátky dostihů – Čechy, Morava, Slezsko

Nejstarší zpráva o pořádání závodů koní v Čechách pochází z doby vlády Vladislava II. Jagellonského (1471-1516) a je jí dopis Petra ze Šternberka panu Vokovi z Rožmberka, žádající o zapůjčení koně pro závody s Chorvaty.

„Uroz. p. p. Vokovi z Rožmberku švakru mému milému službu svú vzkazuji uroz p. a švakre muoj milý! Spraven sem, že by již tu domů prijel; i milý švakře daj mi to věděti, kterak se máš a dlúholi tu míníš býti, čili zase skoro do Bavor chceš odjeti. A prosím tebe milý švakře, mášli tu sebú svú Badeji, puojč mi ji, jestli žes ji nic nepřeškolil, nebť tu okolo mne Charvati leží a hrdě na závody mluví, a již jest jeden kuoň muoj proti nim prohrál; i rád bych se nad nimi zase pomstil; nebť hrdie mluvie až do sta zlatých a když koli budeš chcíti, tehdy ji zase pošli, tu kdež kážeš na menovitý čas, tu kdež kážeš. D. Trziescz f. V post Tiburcii anno 1478 (13. srpna).

Petr ze Šternberka¹⁸⁴

Existuje ještě další zmínka o závodech koní v Čechách, ta pochází až z období habsburské monarchie, za vlády Ferdinanda I. (1526-1564).

„V roce 1561 zaznamenal rožberský kronikář Václav z Břežan, že na Krumlově se konal závod koní o 400 tolarů. V jiných soutěžích byly i věcné ceny, např. rožmberští kapři. (Poslední Rožmberk, SLK, Praha 1941).“¹⁸⁵

Přesný popis těchto závodů se mi dohledat nepodařilo, nicméně si myslím, že je možné předpokládat, že se podobaly anglickým „*matchům*“, které se v té době již pořádaly.

Pokud pomineme zmínky o výše uvedených koňských závodech z přelomu 15. a 16. století, zasahuje česká dostihová historie do období vlády dvou panovníků – Ferdinanda I. Dobrotivého (jako český král Ferdinand V.) a Františka Josefa I., přičemž první z nich vládl poměrně krátkou dobu.

Od kdy byli do Čech dováženi angličtí plnokrevníci není možné přesně určit, nicméně existují kusé zmínky o tom, že „...první koně „krve anglické“ dovezl v roce 1760 hrabě Ferdinand

¹⁸⁴ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl XV., s. 79, in: ŠIMÁČEK, Radovan. *Půltisíciletí dostihového sportu u nás I. Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia SVŠT Bratislava, 1978, roč. 26, č. 1, s. 16

¹⁸⁵ ŠIMÁČEK-NEUMANN. *Půltisíciletí ... II.*, s. 34

Kinský.¹⁸⁶ Toto je první – a zdaleka ne poslední – údaj o některém členu rodu Kinských v české dostihové historii.

Existovala zde také významná chovatelská centra, která vznikala nejvíce kolem poloviny 19. století. Za jeden z největších hřebčínů, který choval anglického plnokrevníka je nutné považovat císařský hřebčín v Kladrubech nad Labem (nyní spojený s chovem starokladrubských běloušů). Údaje o počtu startů a vítězství koní v majetku dostihové stáje kladrubského hřebčína se za její desetiletou existenci (1867-1876) liší. Lze říci, že v tréninku bylo 83 koní, ti startovali ve více jak dvou stech dostizích a získali přes sedmdesát vítězství na nejvýznamnějších drahách Rakouska-Uherska. Kvůli finanční náročnosti však byl tento císařský chov přesunut do Uher.¹⁸⁷ Dalšími významnými středisky chovu anglického plnokrevníka byl Chlumec nad Cidlinou (Oktavián Kinský) a na Moravě hřebčín Napajedla (Aristides Baltazzi), založený roku 1886.¹⁸⁸

V této kapitole jsem se rozhodla pro změnu a historii dostihů v českých zemích nebudu popisovat jako v předešlých dvou kapitolách chronologicky. Za vhodnější mi připadá rozdělit historii dostihů na našem území podle místa jejich konání. V počátcích byla v Čechách dvě významná střediska – Praha a Pardubice. V Čechách se dále běhalo v Chlumci nad Cidlinou, Karlových Varech, Plzni a Liberci. Pokud jde o Moravu, tam byly dostihy pořádány v Brně a pravděpodobně ve Znojmě. Ve Slezsku se běhalo v Olomouci a Opavě.

Než se začnu věnovat jednotlivým místům, kde se pořádaly dostihy, zmíním stručně historii hlavních spolků, které dostihy pořádaly. Na lokální úrovni existovaly také další, menší spolky, o těch se zmíním až v souvislosti s jednotlivými závodišti.

Údaje o vzniku spolků pořádajících dostihy se v literatuře liší a díky tomu je v nich orientace poměrně složitá. V druhé polovině 19. století měla většina spolků německé názvy. V první řadě tak způsobuje nejasnosti především dvojjazyčnost tehdejší doby a následné překlady názvů do češtiny. V rámci usnadnění orientace jsem se rozhodla pro používání původních, většinou německých, názvů.

¹⁸⁶ HORÁČEK, s. 293

¹⁸⁷ MISAŘ, s. 28 (uvádí 237 startů a 73 vítězství); též NEUMANN Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás III. *Jazdeckvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 3, s. 56, (uvádí 203 startů a 71 vítězství)

¹⁸⁸ NEUMANN, Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás IV. *Jazdeckvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 4, str. 76

Prvním doložený spolkem, který se na našem území zabýval dostihy, byl *böhmische Wettrenn-Verein*¹⁸⁹ založený 31. března 1839. Jeho prezidentem byl hrabě Schlick, členy výboru mimo jiné knížata F. Liechtenstein, Benjamin a Camil Rohanové, hrabata Xavier Auersperk, Clamm-Gallas, Friedrich Wallis. Dalšími členy byli například kníže Johann Lobkovitz, hrabata Joseph Thun nebo Zdenko Sternberg. Spolek fungoval na bázi akciové společnosti a mezi 271 akcionáři můžeme najít většinu zástupců tehdejší šlechty. Zajímavostí jistě je, že rodina Kinských je zde zastoupena hned šesti jmény, ale najdeme zde i rodiny, které mají zástupců ještě více – například Auerspergové, Nostitzové nebo Thunové.¹⁹⁰ V roce 1854 došlo dle novinového článku k rozpuštění spolku a jeho majetek (zařízení závodiště) byl následující den po posledních dostizích, které se konaly 10. října, rozprodán v dražbě.¹⁹¹ Nicméně zmínky o tomto spolku se v různých zprávách objevují i v pozdějším období (viz níže). Jak to tedy se spolkem přesně bylo, není zcela jasné.

Obr. č. 9) Akcie spolku *böhmischer Wettrenn-Verein*, hr. Okt. Kinského (1840,1841)
(zdroj: SOA Zámorsk, Rodinný archiv Kinský(zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu))

¹⁸⁹ NEUMANN, Půltisíciletí ... III, s. 56 uvádí název „Český závodní spolek (Wettrenn-Verein)“; MISAR, s. 76 „Böhmische Wettrenn-Verein (Český závodní spolek)“

¹⁹⁰ *Erster Jahresbericht über das böhmische Pferde-Rennen 1839. ?*: böhmische Wettrenn-Verein, 1839. SOA Zámorsk. RA Kinský, materiál Dostihy (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

¹⁹¹ *Bohemia*. 1846-1914. 1854, roč. 27, č. 239, 10.10., s. 3. Dostupné z WWW:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452633>

V roce 1857 byl založen spolek *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen*.¹⁹² V roce 1860 je uváděn jako prezident klubu *Verein zur Hebung der Pferdezucht und Rennen in Böhmen* hrabě Oktavián Kinský, dalšími členy byli například hrabata Franz Harrach, Jaroslav Šternberg nebo knížata Vincenz Auersperg, Maxmilian zu Fürstenberg a Ferdinand Kinsky. Členem, jmenovaným v seznamu na prvním místě, bylo Jeho c. k. apoštolské Veličenstvo císař František Josef I.¹⁹³

V Archivu hlavního města Prahy je k dispozici potvrzení policejního ředitelství v Praze z roku 1926, kde se dočteme, že spolek *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen* „...změnil svůj název v roce 1889 na „Böhmischer Rennverein“, v roce 1906 na „Böhmischer Rennverein – Český závodní spolek“ a v roce 1919 na „Československý Jockey Club“...“¹⁹⁴. Potvrzení změny názvu v roce 1889 je možné nalézt v nových stanovách spolku a také v potvrzení c. k. místodržitelství (zde se však objevuje název *Verein für Pferdezucht und Pferderennen in Königreiche Böhmen*).¹⁹⁵

Posloupnost, kterou uvádí pražské policejní ředitelství, můžeme nalézt i u Svobody, když zmiňuje pořadatele Velké pardubické. Používá však české názvy

„1874 – 1888 Spolek pro chov koní a koňské dostihy v Čechách

1889 – 1913 Český dostihový spolek

1920 – 1949 Československý Jockey Club ...“¹⁹⁶

U výše uvedeného je otázkou, zdali se jedná o různé spolky nebo jsou pouze používány trochu odlišné názvy pro jeden a ten samý spolek.

Objevují se ještě další nejasnosti. V Národním archivu jsou k dispozici žádosti o subvence na pořádání dostihů Kaiserpreise-Staatspreise. V průvodní korespondenci je od roku 1866 uváděn *Verein für Pferdezucht und Pferderennen im Königreiche Böhmen*, nicméně jako kontakt pro zasílání přihlášek koní do dostihů je v příloženém dokumentu uveden „böhm. Wettrenn-Verein“ a jeho adresa. Jméno tohoto spolku je zmiňováno ještě v roce 1870 v programu pro smíchovské dostihy, kde je uváděn stav jeho financí. Pořadatelem dostihů však je *Verein zur Hebung der Pferdezucht und Rennen in Böhmen*.¹⁹⁷ Je tak možné, že

¹⁹² Archiv hlavního města Prahy (AHMP). MHMP II. Národní výbor hl. m. Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr - Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferdenverein im Königreiche Böhmen. sg. XIV/0001, ka. 584

¹⁹³ *Bericht über das Pferderennen in Böhmen. Rennbahn Pardubitz. ?*: Verein zur Hebung der Pferdezucht und Rennen in Böhmen. 1860. Národní archiv (NA). Ministerstvo zemědělství, Vídeň (MZ/R); období 1861-1868. ka 11, sg. 21, rok 1862, č.j. 7468/1862

¹⁹⁴ AHMP. Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferdenverein im Königreiche Böhmen

¹⁹⁵ NA. České místodržitelství – všeobecná registratura: spolky (ČM). II. manipulační období 1884-1900, ka 3933, sg. 30/96/2

¹⁹⁶ SVOBODA, Miloš. *100 ročníků Velké pardubické steeplechase*. 1. vyd. Praha: SZN, 1990, s. 163

¹⁹⁷ NA. MZ/R. Období 1861-1868, ka 12, sg. 21; Období 1869-1913, ka 1245, sg. P 4c, inv.č. 183

minimálně po určitou dobu byly tyto spolky určitým způsobem propojené či fungovaly na stejném principu, jako dnešní Jockey Club ČR¹⁹⁸. V roce 1865 a potom s určitostí od roku 1884 se kontaktní adresa pro přihlašování koní změnila na vídeňskou, což lze považovat za větší provázání s *Jockey Club für Österreich*.¹⁹⁹ V rámci komunikace s vídeňským Ministerstvem zemědělství se po celou dobu objevuje pouze název *Böhmischer Rennverein*, a to i po roce 1906, kdy se do názvu měla dostat také česká verze.²⁰⁰ Český název spolku – *Český závodní spolek v Praze* – se naopak objevuje ve zprávě o konání valné hromady v roce 1904, uveřejněný v dobovém tisku.²⁰¹

V roce 1875 se objevily zprávy o plánovaném spojení mezi „*böhmischer Rennverein*“²⁰² a *Jockey Club für Österreich*. Tyto plány se nakonec nenaplnily, především díky odporu českých zástupců vůči rakouskému centralismu.²⁰³

V dostupné literatuře většina autorů uvádí kromě *Wettrenn-Verein* pouze spolek *Böhmischer Rennverein* a jako datum jeho založení rok 1860. Naopak o spolku *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen* (případně ostatních názvech) se nezmiňují vůbec.²⁰⁴ V souvislosti s pardubickými dostihy a rokem 1856 se objevuje ještě *Spolek českých pěstitelů koní*.²⁰⁵ Je možné, že uvedený název je pouze prvorepublikovým překladem *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen*. Z pohledu českých názvů spolků je zajímavý článek v Národní politice. Nejdříve je uvedeno, že byl v roce 1842 založen *Spolek pro pěstování chovu koní a závodů v král. Českém*. O něco dále následuje výčet, který však výše uvedenou informaci popírá.

„Český závodní spolek založen v Čechách r. 1838 v Chlumci n. C. pod jménem „Spolek pro pěstování chovu koní a dostihů v král. Českém“, sídlo spolku

¹⁹⁸ Jockey Club ČR má na starosti příjem přihlášek koní, správu licencí a registrace; samotné dostihy pak pořádají jednotliví pořadatelé

¹⁹⁹ NA. ČM. II. manipulační období 1884-1900, ka 3933, sg. 30/96/2

²⁰⁰ NA. MZ/R. Období 1869-1913, ka 1244, sg. P 4, inv.č. 181

²⁰¹ *Sportovní svět: týdeník věnovaný zájmům všeho sportu*. 1904-1907. 1904, roč. 1, č. 2., 12.4., s. 16

²⁰² v novinovém článku je uvedeno „... den böhmischen Rennverein ...“, spolek *Böhmischer Rennverein* však vznikl až v roce 1889 a to přejmenováním jiného dostihového spolku; výraz použitý v novinách tak s největší pravděpodobností znamená pouze „český dostihový spolek“ bez ohledu na jeho oficiální jméno

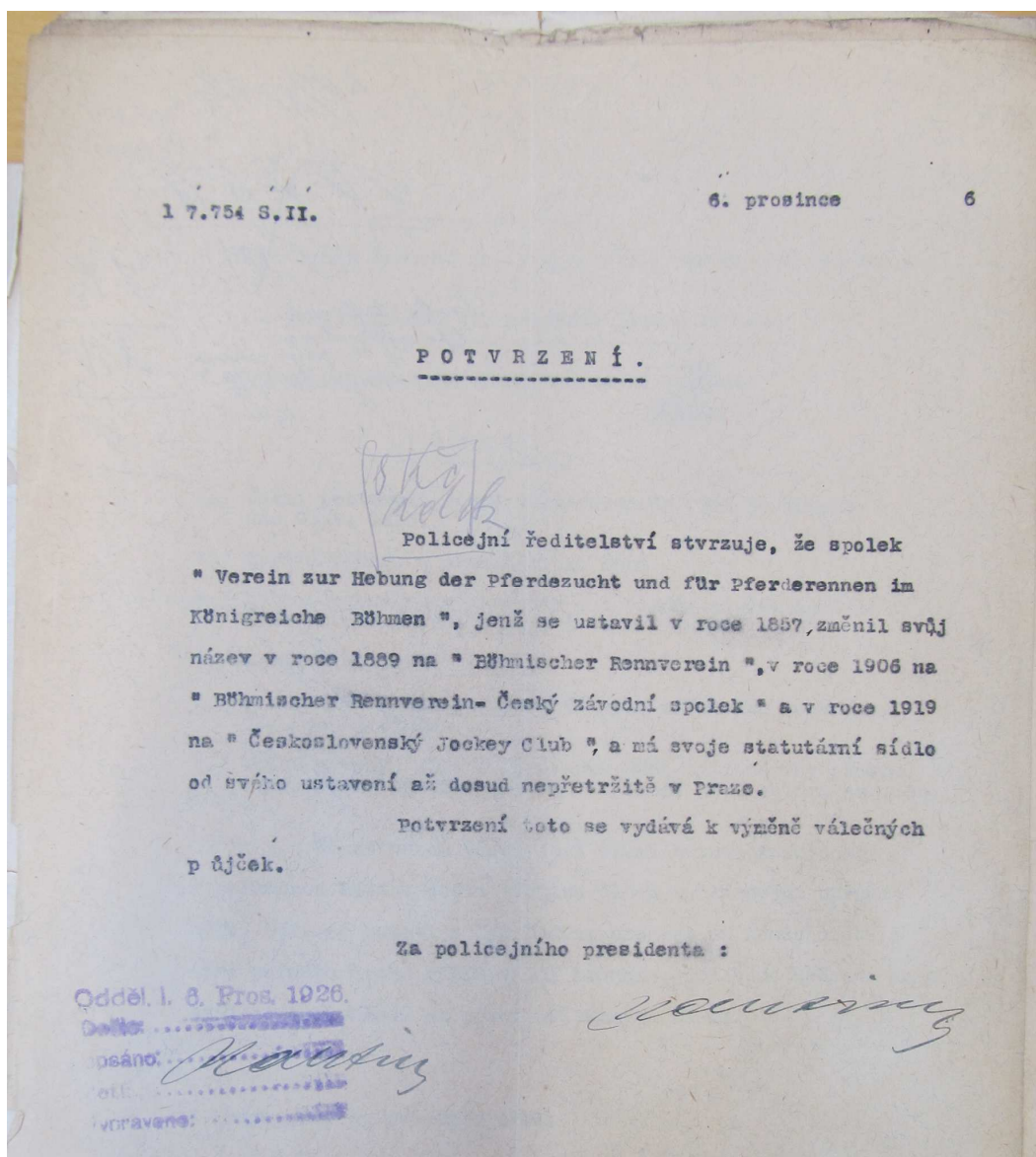
²⁰³ *Die Presse*. 1875, roč. 28, č. 101, 12.4., s. 2. Dostupné z WWW: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?ajd=apr>

²⁰⁴ srv. HORÁČEK, s. 293, pouze německý název; CÁP, Martin; HROMÁDKA, Tomáš. *Sláva chuchelských dostihů*. 1. vyd. Zbraslavice: Charvát Group, 2006, s. 5 „*Böhmischer Rennverein* (Český dostihový spolek)“; SVOBODA. *Velká ...*, s. 13 a 15 „Český závodní spolek“; MISAŘ tento spolek vůbec neuvádí

²⁰⁵ *Pardubice, město světového sportu: nástin dějin "Velké pardubické steeple-chase"*. Praha: Československý Jockey Club, 1928, s. 3; též SVOBODA. *Velká ...*, s. 13 a FRANCEK, s. 24

přeloženo 1857 do Pardubic, 1865 do Prahy a r. 1890 změněno jméno na „Český závodní spolek“.²⁰⁶

Spolek zmiňovaný v Národní politice bude s největší pravděpodobností opět pouze překladem *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen*, nicméně není známé, z jakého zdroje autor článku čerpal.

Obr. č. 12) Potvrzení policejního ředitelství o vzniku a přejmenování spolku *Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferderennen im Königreiche Böhmen* z 6.12.1926

(zdroj: AHMP. MHMP II. Národní výbor hl. m. Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr - Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferdenverein im Königreiche Böhmen. sg. XIV/0001, ka. 584)

²⁰⁶ *Národní politika*. 1895-1918. 1908, roč. 26, č. 271, 2.10., s. 5. Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/28>

Nyní k jednotlivým místům, kde byly pořádány dostihy.

5.1. Praha

V článku v *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt* se 17. dubna 1835 objevuje zmínka o závodech koní, které se konaly 12. a 14. dubna téhož roku. Z článku bohužel není jasné, kdo závody pořádal, ani kde v Praze se konaly. Jsou zmiňováni koně hraběte Eduarda Clama nebo knížete Benjamína Rohana.²⁰⁷

5.1.1. Invalidovna

Další zmínka o dostizích se vztahuje k roku 1838. V *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt* je možné nalézt krátkou pozvánku: „17. dubna (úterý po Velikonocích) bude pražská vysoká šlechta pořádat u Invalidovny druhé dostihy.“²⁰⁸ V následujícím vydání pak lze nalézt poměrně obsáhlou zprávu týkající se těchto pražských dostihů, ve které je zmiňována i tribuna pro diváky. Dostihů se kromě dam v bohatých toaletách účastnili například generál hrabě Mensdorf Pouilly, hrabata Josef Mathias Thun, Xaver Auersperg, Hugo Nostitz nebo Karel Kinský a řada dalších zástupců šlechty. Již při těchto dostizích se objevily názory, že by se u Prahy měly dostihy konat častěji.²⁰⁹ Kdo byl pořadatelem těchto dostihů z novinového článku není zřejmé.

Znovu se u Invalidovny běhalo 3. března 1839. Kvůli velmi špatnému počasí však většina účastníků i majitelů svou účast odřekla. Přesto bylo odběhnuto několik zajímavých dostihů. O dva dny později, 5. března, se konaly další dostihy, které měly být předehrou většího meetingu naplánovaného na říjen toho roku.²¹⁰

Koncem března 1839 byl založen *böhmischer Wettrenn-Verein*. V článku z konce května je obsáhlá zpráva o plánovaných dostizích, ve které je zdůrazněna důležitost dostihů pro chov koní a také význam pražského závodiště nejen pro Rakousko-Uhersko, ale i pro další okolní země, zejména Prusko. Pozitivně je ve článku hodnocen podzimní termín plánovaných dostihů.²¹¹ Dne 9. října 1839 byl odběhnut *match* koní v majetku hrabat Oktaviána Kinského a Renarda. Následně, 12.-15. října, uspořádal tento spolek na vojenském cvičišti u Invalidovny své první dostihy. Kromě jiných byl odběhnut také *Hunter Stakes* – dostih na dva a půl

²⁰⁷ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1832-1845. 1835, roč. 8, č. 46, 17.4., s. 4

²⁰⁸ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1838, roč. 11, č. 45, 14.4., s. 4

²⁰⁹ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1838, roč. 11, č. 48, 22.4., s. 3-4

²¹⁰ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1839, roč. 12, č. 30, 10.3., s. 4 a č. 43, 9.4., s. 4

²¹¹ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1839, roč. 12, č. 65, 31.5., s. 4

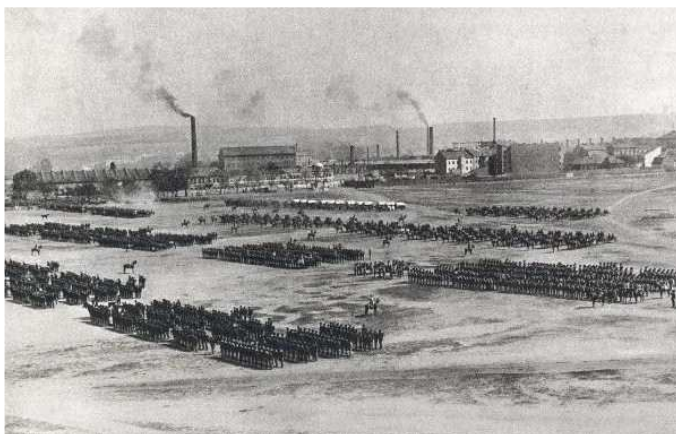
kilometru se čtyřmi překážkami, určený pro honební koně. Majitelem vítězného koně byl kníže Auersperg a v sedle byl anglický žokej Reynolds.²¹²

V následujících letech byly na Invalidovně pořádány poměrně pravidelné meetingy – v letech 1839 – 1846 každý říjen.²¹³

Již v roce 1841 lze v propozicích nalézt dostih s názvem Derby-Stakes. Byl určený pro tříleté koně na vzdálenost půldruhé míle.²¹⁴ Stejný dostih byl i v programu roku 1845, kdy se konal také dostih s názvem Oaks Stakes.²¹⁵ Myslím si, že je možné tyto dostihy považovat za první klasické dostihy nejen na území Čech, ale celé habsburské monarchie (jak jsem uvedla v předchozí kapitole, Rakousko-Uherské Derby bylo poprvé odběhnuto v roce 1868).

Pořádání dostihů bylo přerušeno díky politickým událostem roku 1848. V dalším období se zmínky o dostizích v Praze pořádaných některým z dostihových spolků neobjevují. Jedinou výjimkou, kterou jsem našla, je zpráva v deníku Bohemia, která říká, že „... včera [tj. 9.10.1854 – pozn. AJ] v poledne zahájil böhmische Wettrennverein na obvyklém místě za Invalidovnou šestnácté a poslední české dostihy.“²¹⁶

Od té doby byly dostihy pořádány pouze v Pardubicích.²¹⁷

Obr. č. 13) Nedatovaná historická rytina zachycující nastoupené vojsko na planině v okolí Invalidovny (zdroj: foto Vojenský ústřední archiv;

<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/fotogalerie-obrazem-o-prazske-invalidovne/r~i:gallery:31200/r~i:photo:562853/>)

Na Invalidovně pořádaly dostihy také různé zájmové spolky, jako například C. a k. priv. měšťanský Ostrostřelecký Sbor, C. a k. priv. Měšťanská Jízda.²¹⁸

Informace o konání posledních dostihů na Invalidovně se různí. Misar²¹⁹ uvádí rok 1865, Cáp s Hromádkou tvrdí, že „S různými obměnami vydržely mítinky na Invalidovně až do

²¹² *Erster Jahresbericht über das böhmische Pferde-Rennen 1839.*

²¹³ roční přehledy pořádaných dostihů, SOA Zámorsk. Rodinný archiv Kinský, Chlumeck nad Cidlinou, materiál Dostihy (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

²¹⁴ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt.* 1841, roč. 14, č. 123, 12.10., s. 3-4

²¹⁵ SOA Praha. Velkostatek Křivoklát, ka 39, sg. II - K 14 – 1839

²¹⁶ *Bohemia.* 1854, roč. 27, č. 239, 10.10., s. 3

²¹⁷ NA. MZ/R. Období 1861-1868, ka 11-12, sg 21

²¹⁸ CÁP-HROMÁDKA, s. 5

²¹⁹ MISAR, s. 76-77

Obr. č. 14) Invalidovna dnes (5.5.2015)
(foto: A.Jenšíková)

prvních let dvacátého století.²²⁰
Misař má s největší pravděpodobností na mysli dostihy pořádané *Böhmischer Rennverein* (o těch se mi však nepodařilo najít žádný doklad), Cáp s Hromádkou zahrnují i armádní dostihy. Jejich konání u Invalidovny v roce 1901 dokazuje pozvánka zástupců C.

a k. priv. měšťanského Ostrostřeleckého Sboru:

„... dovoluje sobě co nejzdvořileji slovutného pana primátora jakož i celou slavnou radu král. města Plzně pozvati k dostihům, kteréž řečená švadrona dne 8 a 14. dubna 1901 pokaždé od 2 do 6. hodin odpo. na velké invalidovně v Karlíně u Prahy pořádá.“²²¹

Návštěva na dostizích byla dle komentáře hojná, zejména „... vůkolní návrší a stráně žižkovské černaly se obecenstvem ...“. Autor popíchl pořadatele karlovarských dostihů ohledně jejich návštěvnosti „... - něco, čeho do smrti nedočká se dostihový komitét karlovarský.“²²² Pražská švadrona pořádala dostihy u Invalidovny také v roce 1902 a 1903.²²³ V následujících letech se již zmínky o pořádání jakýchkoliv dostihů u Invalidovny neobjevují.

5.1.2. Císařská louka

„Císařským rozhodnutím z r. 1866 byly přeloženy závody z Pardubic na Smíchov, což se již vlastně r. 1865 stalo.“²²⁴

Na Císařské louce, v programech označované jako „Rennbahn Smychow bei Prag“ (1866) nebo „Rennbahn: Smichov bei Prag“ (1867), byly pořádány poměrně významné dostihy, například již zmiňovaná Kaiserpreise-Staatspreise.²²⁵

²²⁰ CÁP-HROMÁDKA, s. 5

²²¹ Archiv města Plzně. Registratura městského úřadu, karton 898, 376/II 1900

²²² *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*. 1895-1916. 1901, roč. 7, č. 8, 15.4., s. 7

²²³ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*, 1902, roč. 8, č. 12, 15.6., s. 7; 1903, roč. 9, č. 8, 15.4., s. 7

²²⁴ *Národní politika*. 1908, roč. 26, č. 271, 2.10., odpolední vydání, s. 5

²²⁵ NA. MZ/R. Období 1861-1868, ka 12, sg. 21

Dostihy se konaly většinou na podzim. K dopravě na dostihy sloužily kromě povozů i dva parníky. V novinovém článku z roku 1868 se můžeme dočíst, že účast diváků byla kvůli špatnému počasí nízká. Na návštěvnost zástupců šlechty a armády však počasí velký vliv nemělo.²²⁶

Neumann ve svém článku nezáměrně o dostihy zdůvodňuje jinak:

„Pražské obecnstvo nebylo však zvědavé na dostihy, ve kterých byli hlavními aktéry představitelé šlechty nebo důstojnictva, a tak dostihy na Císařské louce se konaly bez zvláštního zájmu obecnstva, které přihlíželo pouze z vyšehradských hradeb. ...

Nezájem pražského obecnstva byl jistě i projevem odporu ke všemu rakouskému.“²²⁷

V roce 1886 se můžeme v komentáři dočíst, že „... pražské dostihy již nejsou tím, čím kdysi bývaly ...“²²⁸, nezáměrně byl především ze strany účastníků.

Také u tohoto závodiště je těžké určit, kdy se zde konaly poslední dostihy. Neumann uvádí nejdříve rok 1877 („pod vedením Českého závodního spolku“), později rok 1887.²²⁹ Misař uvádí rok 1887

„Pravidelné dostihové mítinky se na Císařské louce pořádaly až do sezóny 1887. Z důvodu častých záplav bylo následujícího roku od jejich organizace v této lokalitě ustoupeno.“²³⁰

Horáček a Cáp s Hromádkou²³¹ uvádějí poslední dostihy až do roku 1894.

Při studiu archivních zdrojů jsem na materiály týkající se dostihů na Císařské louce narazila. V SOA Praha je v rámci Rodinného archivu Šternberků k dispozici řada fotografií s dostihovou tematikou, mimo jiné i fotografie z dostihů na Císařské louce. Většina z nich je nepopsaná a nedatovaná, ale neplatí to pro všechny. Je tak možné nalézt fotografii, na které je popisek „Wyschehrader Handicap – Prag 7-April 1892“.

Z obrázku není jasné, kdo tyto dostihy pořádal, nicméně podle dostihového programu z roku 1894 lze usuzovat, že ještě v tomto roce dostihy pořádal *Böhmischer Rennverein*.²³² Stejný

²²⁶ *Pražský denník*. 1866-1898. 1868, roč. 3, č. 280, 9.10., s.3 a č. 282, 11.10., s.3

²²⁷ NEUMANN, Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás V. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 5, str. 96

²²⁸ *Národní politika*. 1886, roč. 4, č. 116, 27.4., s. 3

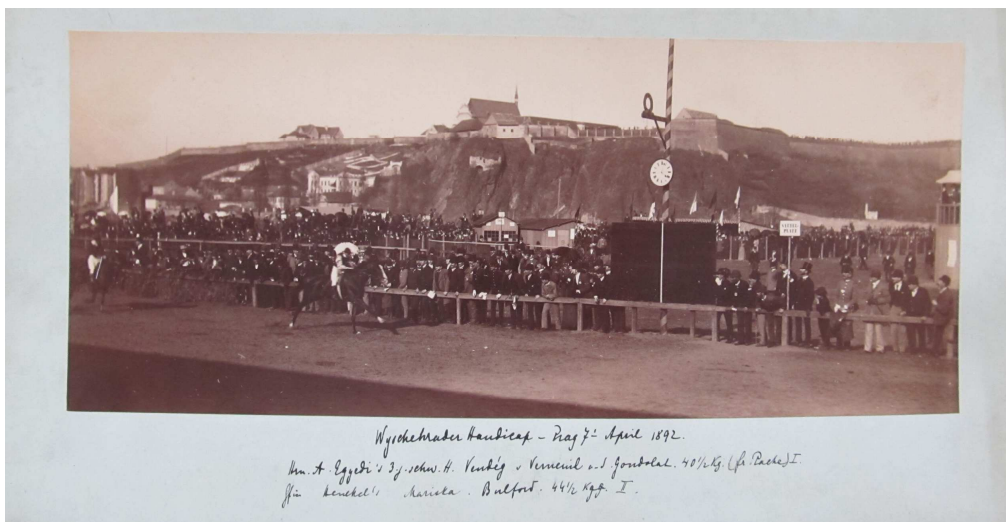
²²⁹ srv. NEUMANN, Půltisíciletí V, s. 96 a týž, Půltisíciletí dostihového sportu u nás VII. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 5, s. 136

²³⁰ MISAŘ, s. 77

²³¹ HORÁČEK, s. 293; CÁP-HROMÁDKA, s. 5

²³² Národní muzeum (NM). Archiv tělesné výchovy a sportu (ATVS). Jezdectví. Ka 2, fol. 62

spolek zaslal v lednu 1895 žádost o příspěvek na dotaci pro dostihy v Praze. V březnu však došlo k přesunutí plánovaných dostihů do Pardubic.²³³

Obr. č. 15) Wyschehrader Handicap – Prag 7-April 1892 (autor neznámý)
 (zdroj: SOA Praha, RA Šterbnberk, ka. 37-41, inv.č. 385/38/62)

Obr. č. 16) Pánská společnost na dostizích na Císařské louce (autor neznámý, nedatováno)
 (zdroj: SOA Praha, RA Šterbnberk, ka. 37-41, inv.č. 385/37/4)

Zrušení smíchovských dostihů nebylo přijato kladně a brzy se ozvaly žádosti o jejich obnovení. O zrušení dostihů se s nelibostí vyjadřuje například příloha magazínu *Nové pařížské mody*. Kromě jiného se můžeme dočíst, že „... král. hlavní město Praha zrušením koňských dostihů trpí ztrátu na velkoměstském rázu.“²³⁴ V citovaném článku se objevují i další velmi zajímavé informace. První se týká Pardubické steeplechase – „... jest to pouhá jen pobočka vídeňských dostihů ...“, která by měla být po vybudování nového vídeňského závodiště v roce 1896 zrušena. Druhá se týká údajných snah „Spolku pro chov koní a

²³³ NA. MZ/R. Období 1869-1913, ka 1245, sg. P 4c, inv.č. 183

²³⁴ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých. Příloha Dámské besedy*. 1895, roč. 1, č. 6, 15.3., s. 29

pořádání dostihů“ na zřízení nového závodiště blízko Prahy. Mezi návrhy se objevila taková místa jako „Korunní ostrov“ (ostrov mezi Královskou oborou a Trojou²³⁵), „louka u Vysočan“ nebo prostor „mezi Vysočany a Hloubětínem“.²³⁶

V následujícím období se dostihy na Císařské louce dále konaly, avšak již ne pod patronací *Böhmischer Rennverein*. Ještě na podzim roku 1895 uspořádala dostihy švadrona ostrostřeleckého sboru. Obdobně, na jaře nebo v létě, tomu bylo i v letech následujících.²³⁷

Další zmínku o dostizích na císařské louce jsem našla v deníku *Právo lidu* z roku 1898.

V negativně laděném článku, nazvaném „Nehody při panských zábavách“, se mimo jiné píše: „... Také při včerejších konských dostizích na císařské louce sběhlo se několik nehod, ...“²³⁸.

Tyto dostihy pořádal spolek *Pražský klub pro jízdu koňmo i povozem*, jehož patronem byl Jan Schönborn-Buchheim-Wolfsthal. Za velmi zajímavé považuji vyjádření autora článku v *Národní politice*, který mimo jiné píše

„Po zrušení stavovských dostihů koňských v Praze ozvaly se ve veřejnosti četné hlasy po opětovném jejich zavedení ... I nechopil se myšlenky té sbor měšťanské jízdy pražské, jenž docílil svými dostihy velmi pěkných úspěchů a zároveň dokázal, že soustavným pěstěním tohoto sportu mohlo by se i v zámožných kruzích měšťanských dospěti k výsledkům ještě dokonalejším a že během doby mohly by býti stavovské dostihy koňské v Praze úplně nahrazeny.“²³⁹

Následující rok se konaly dostihy znovu, dokonce ve větším rozsahu. Kromě dostihů pořádaných výše uvedeným spolkem uspořádala dostihy také městská švadrona.²⁴⁰

V roce 1900 chtěli dostihy opět uspořádat členové C. a k. priv. měšť. Ostrostřeleckého Sboru, avšak pozemky na Císařské louce již byly rozparcelovány a z části prodány.²⁴¹

Jisté je, že za ukončením dostihů byly časté povodně. Jedním z hlavních důvodů byl stále častější požadavek na zřízení nového přístaviště pro vory. Jako nejvhodnější místo byla zvolena právě Císařská louka.²⁴²

²³⁵ pravděpodobně se jedná o dnešní Císařský (též trojský) ostrov

²³⁶ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*. 1895, roč. 1, č. 6, 15.3., s. 29

²³⁷ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*, 1895, roč. 1, č. 19, 1.10., s. 32; 1896, roč. 2, č. 8, 15.4., s. 29; 1897, roč. 3, č. 9, 1.5., s. 30

²³⁸ *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1897-1907. 1898, roč. 6, č. 108, 19.4., s. 11. Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1453022>

²³⁹ *Národní politika*. 1898, roč. 16, č. 268, 29.9., s. 4

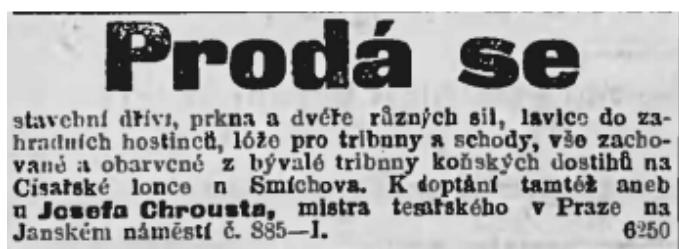
²⁴⁰ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*, 1899, roč. 5, č. 9, 1.5., s. 29

²⁴¹ *Plzeňské listy*. 1900, roč. 26, č. 234, 15.10., s. 2. Dostupné z WWW:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21370922>

²⁴² *Národní listy*. 1864-1941. 1899, roč. 39, č. 215, 5.8., ranní vydání, s. 3. Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452626>

Oficiálně pořádané dostihy byly přestěhovány do Karlových Varů. Za hlavního iniciátora

Obr. č. 17) Inzerát na prodej zařízení závodiště na Císařské louce (zdroj: *Národní politika*. 1904, roč. 22, č. 38, 7.2., s. 36)

tohoto přesunu je dobovým tiskem považován baron Aehrenthal.²⁴³

Zařízení z dostihového závodiště se v roce 1904 objevilo v novinovém inzerátu k prodeji.

5.1.3. Velká Chuchle

První úvahy o obnovení dostihů v Praze se vztahují již k roku 1900 a jsou spojeny se spolkem *Pražský klub pro jízdu koňmo i povozem*, který však byl záhy rozpuštěn. Objevily se také návrhy na založení nového spolku pro pořádání dostihů.²⁴⁴

Později následovala další jednání, která se odehrávala již na schůzích Českého závodního spolku. V roce 1905 bylo na valné hromadě, konané v hotelu U černého koně vydáno usnesení o zřízení všeobecného závodiště v Praze.²⁴⁵ Jako místo vhodné pro zřízení nového závodiště byly zvoleny pozemky „... od Zadní Chuchle směrem k Radotínu a šlechtický Jockey Club již prý s majiteli vyjednává.“²⁴⁶ Další novinový článek však připomíná i výrazně německé zaměření tohoto spolku, zejména ve spojitosti s karlovarskými dostihy.²⁴⁷ Na jednání obecních starších hlavního města Prahy dne 12. února 1906 bylo rozhodnuto, že Praha převezme společně s

„... Českým závodním spolkem v Praze /:Böhmischer Rennverein in Prag:/ solidární ručení za uzavření zápůjčky u Zemské banky království Českého v obnosu 200.000K k umožnění opatření potřebných peněžitých prostředků ku zřízení závodiště a pořádání koňských dostihů u Velké Chuchle, ...“²⁴⁸.

Toto ujednání za „ředitelství Českého závodního spolku“ podepisovali Otakar hrabě Westphalen, Rudolf Ferdinand hrabě Kinský a Max Egon kníže Fürstenberg.²⁴⁹

Záhy byly započaty práce na výstavbě závodiště. Na fotografiích z roku 1906 je vidět tribuna, věž pro rozhodčí a zázemí. První dostihy byly po několika odkladech kvůli špatnému počasí odběhnuty 28. září 1906. Pro diváky byly připraveny speciální vlaky a také vltavské

²⁴³ *Nové pařížské módy: list paní a dívek českých*. Příloha *Dámské besedy*, 1899, roč. 5, č. 13, 1.7., s. 29

²⁴⁴ *Národní listy*. 1900, roč. 40, č. 6, 7.1., s. 11

²⁴⁵ *Plzeňské listy*, 1905, č. 82, 10.4., s. 3

²⁴⁶ *Plzeňské listy*, 1905, č. 244, 27.10., s. 3

²⁴⁷ *Národní listy*. 1906, roč. 46, č. 15, 16.1., s. 6-7

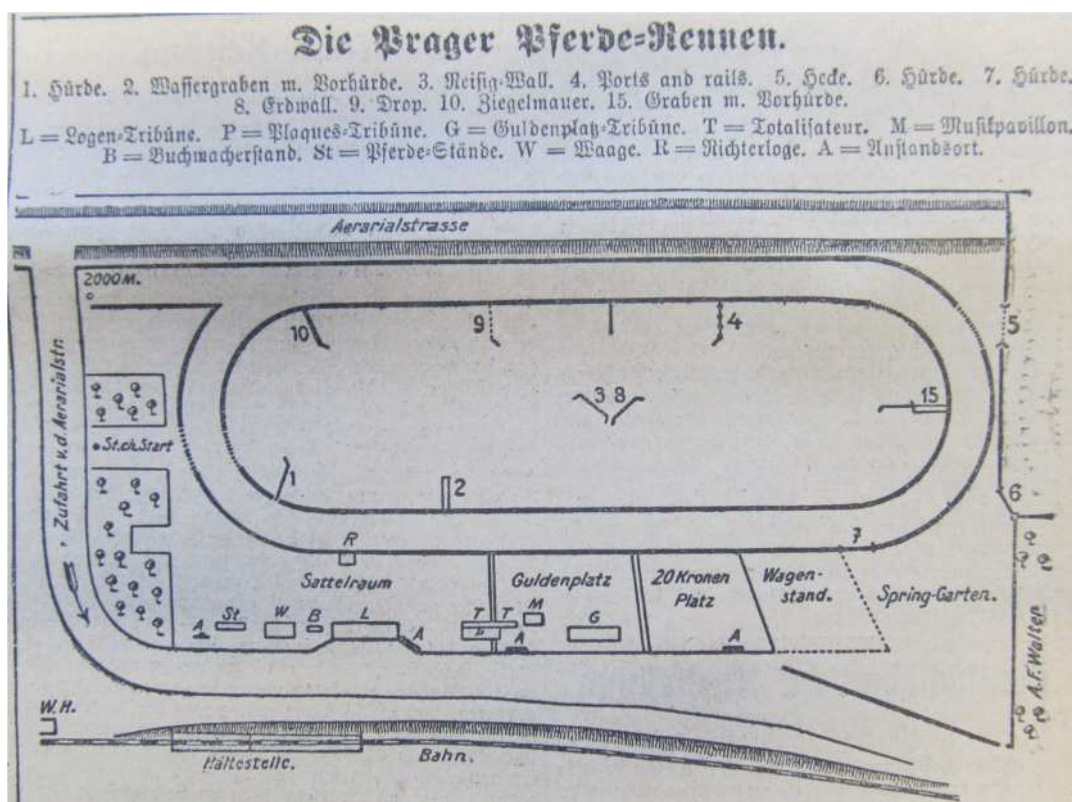
²⁴⁸ AHMP. Sběrka papírových listin – II. oddělení, Sběrka B2, sg. AMP PPL II – 2310

²⁴⁹ AHMP. Sběrka papírových listin – II. oddělení, Sběrka B2, sg. AMP PPL II – 2310

parníky.²⁵⁰ Vlak určený výhradně pro zúčastněné koně byl vypraven z Vídně Freudenu ve středu 19. září. Cestovalo jím minimálně 70 koní. Vykládání proběhlo v Radotíně a odtamtud byli koně odvedeni do ustájení v Chuchli.²⁵¹

Obr. č. 18) Chuchelská tribuna těsně před dostavbou
(zdroj: *Pražský illustrovaný kurýř*. 1906, roč. 15, č.217, 8.8., s.1)

Obr. č. 19) Návrh dostihové dráhy ve Velké Chuchli
Zajímavostí je umístění nádraží vůči závodišti, což neodpovídá současné situaci (nádraží je nyní zhruba v úrovni poloviny cílové rovinky).
(zdroj: *Prager Tagblatt*, 1906, číslo 261, ranní vydání, 22.9., s.5)

²⁵⁰ NM. ATVS. Jezdectví. Ka 2, fol. 47

²⁵¹ *Prager Tagblatt*. Abend Ausgabe. 1887-1939. 1906, roč. 30, č. 258, 19.9., s. 2; č. 259, 20.9., s. 2

Pro účastníky dostihů byly připraveny zajímavé věcné ceny. Do překážkového dostihu armádních jezdců věnoval cenu kníže Max Egon Fürstenberg a šlo o stříbrnou sochu svatého Jiří. Pro vítěze Velké chuchelské steeplechase byly určeny zlaté hodinky věnované chuchelskou obcí.²⁵² Naopak smíchovská radnice se k finanční pomoci a vypsání dostihu „cena města Smíchova“ postavila negativně.²⁵³

Obr. č. 20) Čestná cena „Pražských měšťanů a okolních velkopřemyslníků“
(zdroj: *Pražský illustrovaný kurýr*. 1906, roč. 15, č. 280, 11.10., s.2)

Návštěvnost prvních dostihů nebyla i přes nepříznivé počasí špatná.

Můžeme nalézt různě vyznívajících novinových články.

„Návštěva byla spíše slibná než uspokojivá. 7 – 10.000 diváků jest návštěva znamenitá při fotbalovém zápasu, není však uspokojivá při hippickém

²⁵² *Prager Tagblatt*. 1906, roč. 30, č. 258, 19.9., s. 2

²⁵³ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých. Příloha Dámské besedy*, 1906, roč. 12, č. 9, 1.5., s. 7

meetinku jenž uvádí v pohyb veliké tisíce. Ovšem nesmíme zapomínati, že se jedná o počátek, ...“²⁵⁴

„Závodní dráha, ..., navštívena byla tisícíhlavým obecnstvem z Prahy a okolí. Též návrší nad drahou obsazeno bylo hustě obecnstvem. Dráha a parníky, kromě nesčetných kočárů a automobilů, stěží stačily dopravit obecnstvo na závodíště.“²⁵⁵

Nicméně neobjevovaly se pouze pozitivní zprávy, jak zmiňuje například Misař,

„... otevřením nového dostihového centra vznikly organizátorům četné problémy. Většina významných dostihových stájí, zpravidla v majetku šlechty, preferovala vídeňské dostihy. Ostatní stáje, většinou ve vlastnictví důstojníků a šlechticů, byly roztroušeny v posádkách a na šlechtických sídlech. Při tehdejších možnostech dopravy bylo proto obtížné zajistit dostatečný počet startujících koní v jednotlivých dostizích.“²⁵⁶

Veskrze negativní článek, který vyšel ještě před začátkem prvního meetigu, nalezneme v deníku Bohemia. Autor v něm tvrdí, že pro dostihy v Praze v dostihovém kalendáři již není místo. Prahu označuje za provinční město a provinčních závodů prý není potřeba. O Čechách pak tvrdí, že dostihy zde nefungují – a poukazuje na příklad Karlových Varů, které v roce 1906 provoz po sedmi letech ukončily. Opovržlivě se autor vyjadřuje také o plánovaném složení dostihového programu.²⁵⁷

V následujících letech pokračovaly práce na zvelebování a zkvalitňování závodíště. V roce 1907 bylo vyhlášeno *Českým dostihovým spolkem* výběrové řízení na stavbu vodovodu na závodní dráze.²⁵⁸ Již v následujícím roce se pak můžeme v novinách dočíst, že dráha „... již po 3 neděle zavlažována jsou z vlastní vodárny 6 hydranty, jest ve výtečném stavu, ...“²⁵⁹.

Pravidelné jarní a podzimní meetingy se od té doby v Chuchli konaly až do roku 1914.

Běhaly se zde státem sponzorované Staatspreise, subvence poskytovala také pražská městská rada. Podpora Prahy se však ne vždy setkávala s pochopením a souhlasem radních.²⁶⁰

V Národních listech z roku 1910, v článku požadujícím větší propagaci Prahy v zahraničí, se můžeme dočíst, že:

²⁵⁴ *Sport a hry: všesportovní ilustrovaný týdeník*. 1906, roč. 5, č. 35, 3.10. s. 338; obdobný citát též HORÁČEK, s. 299 (bez bibliografických údajů) a CÁP-HROMÁDKA, s.13 (bez udání konkrétního vydání)

²⁵⁵ *Hlas národa*. 1895-1918. 1906, roč. 20, č. 268, 29.9., s5

²⁵⁶ MISAŘ, s. 77

²⁵⁷ *Bohemia*. 1906, roč. 79, č. 262, 23.9., s. 26

²⁵⁸ *Národní listy*. 1907, roč. 47, č. 299, 29.10., s. 7

²⁵⁹ *Národní listy*. 1908, roč. 48, č. 271, 2.10., s. 5

²⁶⁰ *Věstník obecní Královského hlavního města Prahy*. 1894-1917. 1909, roč. 16, č. 26, 31.12., s. 219; 1911, roč. 18, č. 5, 16.3., s. 87-88; 1913, roč. 20, č. 6, 20.3., s. 113-114

„Subvence pražská na příklad na koňské dostihy jistě jest odůvodněna z našeho stanoviska, ale není sympatická. Začasto se zdá, že jest i zbytečná, neboť podnik dostihový sám sebou jest aktivní.“²⁶¹

V roce 1914 přerušila pořádání dostihů první světová válka. Ještě v květnu tohoto roku se v novinovém článku dočteme, jak nehezky je nahlíženo na sport, především „... ušlechtilé jeho odvětví, jízda na koni, jest nejméně populární.“ Dále se autor článku zmiňuje o předsudcích, které panují vůči dostihům, když tvrdí, že jde výhradně šlechtickou zábavu a také týrání koní a lidí. V tomtéž měsíci se pak konaly poslední předválečné dostihy v Chuchli. Mezi přihlášenými bylo možné nalézt kromě koní z Rakouska-Uherska a Německa také koně z Francie nebo Švýcarska.²⁶²

Poté bylo závodistiště obsazeno „... vojenskými povozy a přípřežemi ...“²⁶³.

Známou událostí je, že 13. května 1911 na závodistišti přistál se svým letadlem pardubický letec Ing. Jan Kašpar. V dostihovém prostředí nezmiňovanou záležitostí je ten fakt, že v roce 1910 jednalo České aviatické družstvo o trvalejším pronájmu chuchelského závodistiště pro umístění jejich nového Blériotu. Tento pronájem zamítlo vedení závodistiště, kromě toho chuchelská dráha přestala vyhovovat v tom roce vydaným *Prozatímním pravidlům o veřejných vzletech*. České aviatické družstvo nakonec své letadlo umístilo závodistiště do Malesic u Plzně.²⁶⁴

5.1.4. Další dostihy v Praze

V Praze a nejbližším okolí se konaly dostihy také na dalších místech, informace o nich jsem našla pouze velmi kusé.

Velmi stručný záznam jsem našla o Královské oboře (též Stromovka) a jejím využití v polovině 19. století „... významné sportovní využívání obory – dostihy, kavárna“²⁶⁵.

Jednalo se pravděpodobně o soukromé závody, které pořádal pan Alexander Guerra. Poprvé jsou zmiňovány v listopadu a prosinci roku 1835. Součástí programu byly také závody římských vozů nebo jízda na více koních.²⁶⁶ Další závody se zde konaly 5. dubna 1843, pořadatel byl stejný.²⁶⁷ Tyto akce bychom však dosti těžko mohli nazývat dostihy v dnešním slova smyslu.

²⁶¹ *Národní listy*. 1910, roč. 50, č. 146, 29.5., s. 13

²⁶² *Národní listy*. 1914, roč. 54, č. 127, 10.5., s. 7

²⁶³ *Věstník obecní Královského hlavního města Prahy*. 1914, roč. 21, č. 15 a 16, 17.9., s. 298

²⁶⁴ SALZ, Hanuš. *Letectví a město Plzeň (Část 1. 1874-1924)*. Plzeň: UNI, 2000. s. 10

²⁶⁵ ŠIMEK, Pavel. *Projekt managementu Královské obory v Praze* [on-line]. Zadávatel: Hlavní Město Praha, 2004. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.praha-priroda.cz/priloha/51cdalb540d7c/planpece-pp-kralovska-obora-2010-2019-51cdalf37de07.pdf>

²⁶⁶ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1835, roč. 8, č. 144, 1.12., č. 148, 11.12., č. 152, 20.12., vždy s. 4

²⁶⁷ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. 1843, roč. 16, č. 42, 7.4., s. 4

Poslední zmínka o závodech ve Stromovce („Rennen im Baumgarten“), kterou jsem našla, je z roku 1874. *Wettrenn-Verein* tam uspořádal tři steeplechase a jeden dostih klusáku.²⁶⁸ To je pravděpodobně první případ, kdy bychom ve Stromovce mohli mluvit o dostizích. V Praze se dostihy „konaly také na pláni U zelené lišky.“²⁶⁹

5.2. Pardubice

Jak jsem již uvedla dříve, první angličtí plnokrevníci se v Čechách objevili na panství Oktaviána Kinského v Chlumci nad Cidlinou. Tam byl také uspořádán první parforsní hon. Účastnila se jej většina zástupců šlechtických rodů z okolí a také členové vojenských pluků z Pardubic a Poděbrad.

Hony se brzy přestěhovaly do Pardubic, kde v roce 1841 založil kníže František Liechtenstein, velitel 9. husarského pluku v Pardubicích, *Parforsní honební společnost*.²⁷⁰ Objevuje se též název *Pardubická parforsní společnost*.²⁷¹ Kníže Liechtenstein si v Pardubicích nechal vybudovat nové sídlo, jehož přízemí bylo po honech užíváno jako společenské zázemí nazývané Kasino.²⁷² Mezi zakladateli *Pardubické parforsní společnosti* můžeme nalézt i dalšího významného šlechtice a důstojníka – hraběte Eduarda Clam-Gallase, který byl velitelem 8. kyrysnického pluku v Poděbradech.²⁷³ Za zmínku stojí, že jejími členy byli výhradně šlechtici a jméno Kinský, ať už z chlumecké větve či z jiných částí rodu, zde bylo zastoupeno mnohokrát.²⁷⁴

Již v roce 1842 *Pardubická parforsní společnost* uspořádala společně s *Wettrenn-Verein* v Pardubicích první dostihy.²⁷⁵ Tento meeting se konal ve dnech 14. - 17. října. Na programu byly překážkové a rovinové dostihy, přičemž některé z nich byly vyhrazeny pouze amatérským – tj. pánským jezdcům jiné pouze jezdcům armádním. Mezi jezdci tak můžeme najít jména jako hrabě Clam-Gallas, kníže František Liechtenstein, hrabata Rudolf Kinský a Miklós Esterházy nebo maďarský „d'ábelský jezdec“ hrabě Móric Sándor.²⁷⁶ V následujících

²⁶⁸ NA. MZ/R. Období 1869-1913, ka 1245, sg. P 4c, inv.č. 183

²⁶⁹ <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/vchuchle/zavodist.htm> [cit. 23.4.2015]

²⁷⁰ SVOBODA. *100 ročníků...*, s. 10; PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 22; THURN-TAXIS, Franz von. *Pardubitz: Parforce-Jagd und Rennen*. Wien: Böhlau, 1990, s. 31, MISAŘ, s. 90 uvádějí rok 1841; srv. *Pardubice, město světového sportu*, s. 3 uveden je rok 1838

²⁷¹ PINFOLD/PECHEROVÁ, s. 21-22

²⁷² SEDLÁČKOVÁ, Hana. *K životnímu stylu východočeské šlechty 19. století: parforsní hony a jízdy o závod*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta - historický ústav, s. 14

²⁷³ FRANCEK, s. 22

²⁷⁴ VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice: Veduta, 2004, s. 177

²⁷⁵ THURN-TAXIS, s. 38

²⁷⁶ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 24-29

letech se dostihy v Pardubicích každoročně opakovaly, většinou se však pokaždé běhalo na jiném místě – u vesnic Studánka, Ráby nebo Nemošice.²⁷⁷

Také v Pardubicích bylo veškeré dostihové dění a hony přerušeny revolučními událostmi roku 1848.

V roce 1856 bylo v Pardubicích založeno nové závodíště – u lesa Cvrčkov. Ve dnech 7. a 8. října tam uspořádal první dostihy „Spolek českých pěstitelů koní“.²⁷⁸ Pinfold a Pecherová tvrdí, že k přemístění závodíště došlo až v roce 1858.²⁷⁹

Obr. č. 21) Mapa s vyobrazením pardubického závodíště (1877)
(zdroj: Speciální mapy III. vojenského mapování, list č. 3955 – Pardubice a Hradec Králové, výřez;
<http://mapy.vugtk.cz/specialky/sheets.php?rs=2&lg=cze>, 23.4.2015)

V Pardubicích byly v té době pořádány také dostihy určené výhradně pro honební koně. Většinou se konaly ještě před honem, jak ukazují dvě krátké zmínky od Z.R. Kinského.

„24. X. 1865; Meet Mateřov u silnice, před tím steeple-chase, kterou vyhrál Stanislav Hoyos.

3. XI. 1864; meet vedle tribun po steeple-chasi, kterou vyhrál Egon Taxis“²⁸⁰

O pardubickém meetingu roku 1863 existuje komentář dopisovatele anglických novin Bell's Life:

²⁷⁷ SVOBODA, Miloš. *100 ročníků ...*, s. 15

²⁷⁸ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Díl 1., část 2., Dějinný přehled města, zámku a býv. panství v letech 1648-1900. Pardubice: Nákladem města Pardubic, 1923, s. 220; *Pardubice, město světového sportu*, s. 3; FRANCEK, s. 24; SVOBODA. *100 ročníků ...*, s. 16 - všude uveden r. 1856; SVOBODA. *Velká ...*, s. 13 uvádí až rok 1865, stejný rok uvádí i MISAŘ, s. 90 – dle mého názoru se však u Svobody jedná o tiskovou chybu, protože ve své novější knize (100 ročníků) již uvádí rok 1856

²⁷⁹ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 28

²⁸⁰ KINSKÝ. *Hodina vzpomínek*, s. 23

„Nepamatuji, kdy jsme viděli pohromadě tolik dobrých koní jako při této příležitosti ... a nezvyklý počet sportovců z Hamburku, Pruska, Maďarska a dalších částí kontinentu se shromáždil v této spíše zapadlé české obci, kterou však lze oprávněně nazývat „Meltonem Rakouska.““²⁸¹ .

Dalším katastrofickým rokem pro dostihy a hony byl rok 1868, kdy proběhla Prusko-rakouská válka, jejíž největší bitva se odehrála u Hradce Králové. Rakousko tuto válku prohrálo. Poměrně brzy po válce se situace obrátila k lepšímu a opět se začalo s honbou a pořádáním dostihů. V tu dobu již mezi českou šlechtou existovalo povědomí o Velké národní, která se běhala u anglického Liverpoolu. Někteří šlechtici se rozhodli, že by bylo dobré podobný dostih zorganizovat i u nás. Výmluvné je vyprávění, které slýchala komtesa Lata Brandisová od své babičky Barbory²⁸²

„Všechno to začalo tím, že za Oktaviánem, když mu bylo jedenašedesát a byl pořád chlapík plný života, přišli pánové z Českého závodního spolku, ... Tihle pánové se právě v onom roce osmnáct set čtyřiasedmdesát chopili pořádání dostihů v zemích Koruny české a řekli si, že konečně my Češi musíme ukázat cizákům, jak má vypadat skutečný překážkový dostih. Do té doby pořádal dostihy plnokrevníků Spolek Českých pěstitelů koní. Ne že by neměly úroveň, konaly se u Pardubic, na bývalých pastvinách kolem lesa zvaného Cvrčkov, ale postrádaly švih a drama. V té době přicházely překážkové dostihy do módy, za což vděčily Velké národní ceně v Liverpoolu. Její věhlas byl nedlouho po založení v roce osmnáct set třicet devět přímo nebetyčný. Jenomže Anglie je ze středu Evropy trochu z ruky, a tak majitelé koní chtěli mít i v Rakousku-Uhersku podobně těžký dostih Pardubice byly pro takový plán ideálně položeným místem. Navíc majitelé koní, šlechtici z mocnářství, ale i z německých zemí, Francie a Itálie, byli zvyklí sem jezdit. Ať už na dostihy Spolku českých pěstitelů koní, nebo na oblíbené parforsní hony.“²⁸³

Z. R. Kinský ve svých vzpomínkách uvádí:

„Bylo to v r. 1874, kdy se několik pánů – jméno Oktaviána Kinského stojí na subscribním archu na prvním místě – rozhodlo vypsát po delší přestávce opět

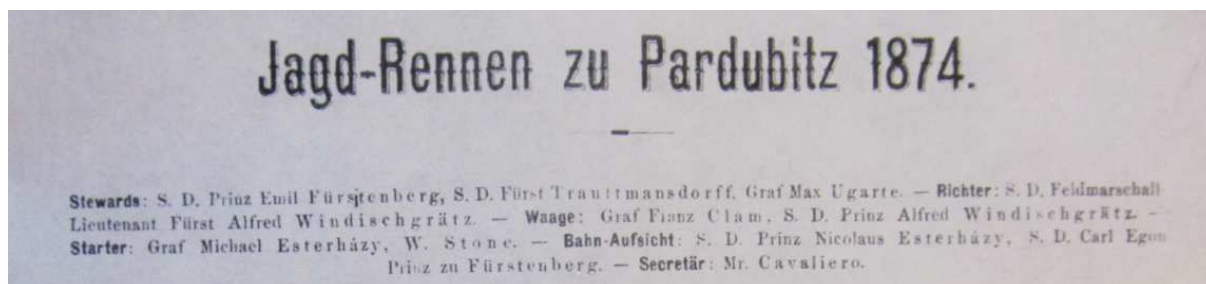
²⁸¹ PINFOLD-PECHEROVÁ, s. 29

²⁸² „babička Barbora“ je hraběnka Barbora Kinská (provdaná Brandisová), která byla sestrou Oktaviána Kinského, Lata Brandisová (tedy praneteř Oktaviána Kinského) je první a dosud jedinou ženou-vítězkou Velké pardubické (v r. 1937), podle: KOVÁŘ, Pavel. *Šampaňské s příchutí pelyňku: příběhy lidí a koní včerejška i dneška Velké pardubické steeplechase*. Pardubice: Secret Partnership, 2000, s. 10

²⁸³ KOVÁŘ, s. 14-15

dostihy v Pardubicích, a to zvláště obtížnou steeple-chase, jelikož tehdy panoval názor, že steeple-chasy od doby „Velké chlumecké“ všeobecně hodně poklesly. Dva páni a to Ugarte a Fürstenberg byli pověřeni sbírat pomocí subscribčního archu dotaci pro první Velkou pardubickou steeple-chase a docílili deset tisíc zlatých, na tehdejší poměry ohromnou částku.“²⁸⁴

Na 5. listopadu 1874 byla naplánována první Jagd-Rennen zu Pardubitz – Velká pardubická steeplechase.

Obr. č. 22) Startovní listina Velké pardubické (výřez)
(zdroj: SVOBODA, *Velká ...*, obr. č. 1)

Při pohledu na startovní listinu zjistíme, že v pořadajícím výboru byli s výjimkou sekretáře F. Cavaliera sami šlechticové. Stewardy byli princ Emil Fürstenberg, kníže Trauttmansdorff a hrabě Max Ugarte, sudím polní maršál hrabě Alfred Windischgrätz, rozhodčím u váhy hrabě Franz Clam a princ Alfred Windischgrätz, startéry byli hrabě Michael Esterházy a W. Stone a správci dráhy princ Nicolaus Esterházy a Carl Egon princ Fürstenberg.²⁸⁵

Deník Posel z Prahy přináší v článku „Štvanice a dostihy v Pardubicích“ informace z prvního dne této velké akce. Nutno podotknout, že dostihy, nebyly hlavním bodem programu – tím byla „... očekávaná návštěva císařských manželů ...“, která „... dodává letošnímu dostaveníčku kavalírstva rázu opravdu velkolepého.“²⁸⁶

Co se týká dostihů, Posel z Prahy píše:

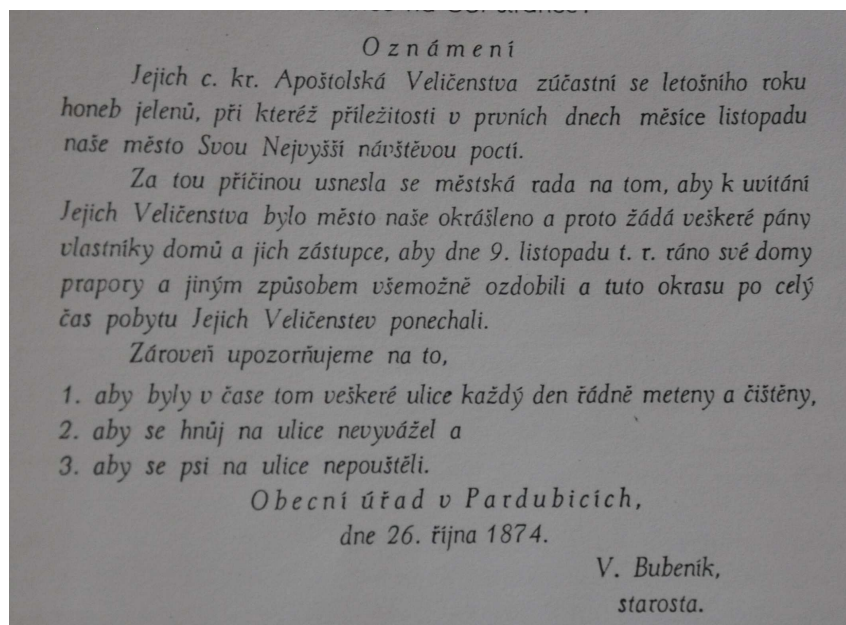
„... Jezdiště jest ohromna rovina na jihozápadní straně od Pardubic táhnoucí se podél zilnice k Přelouči. Nesčíslná řada kočárů, množství jezdců a nepřehledné řady pěších diváků Veškerá šlechta česká mimo šlechtu německou, uherskou a francouzskou dala si tu rendez-vous.“²⁸⁷

²⁸⁴ KINSKÝ. *Hodina vzpomínek*, s. 29

²⁸⁵ SVOBODA. *100 ročníků*, příloha 1. První startovní listina Velké z roku 1874 (nečíslovaná stránka)

²⁸⁶ *Posel z Prahy: občanské noviny*. 1871-1874. 1874, č. 264, 6.11., s. 2

²⁸⁷ *Posel z Prahy: občanské noviny*. 1874, č. 264, 6.11., s. 2

Obr. č. 23) Oznámení o návštěvě císaře a císařovny
(zdroj: KINSKÝ. *Hodina*, s. 31)

Posel z východních Čech průběh prvního dostihu komentuje následovně:

„Při jízdě s překážkami dne 5. [listopadu] konané uspořádáno čtvero jízd, každá s jinými překážkami. Při první, 3 1/2 anglické míle dlouhé, při které skočiti se muselo nejprve přes příkop na sáh široký, pak přes zeď 4 stěvíce vysokou a při které zúčastnilo se 14 jezdců, obdržel první cenu, 8000 zl., baron Cramm, Prušák, za hnědouše Fantôme, druhou cenu hr. Fürstenberg za svou Fantascu.“²⁸⁸

Posel z Prahy pak přináší i poměrně podrobný popis situace na jednotlivých skocích a zároveň informace osudu těch, kteří se do cíle nedostali. Dozvídáme se tak, že během dostihu jeden kůň zahynul, dva jezdci byli zraněni těžce a jeden lehce – „Pohled na pád lidí těch byl strašlivý.“²⁸⁹

Název Velká pardubická steeplechase se ustálil v roce 1880. Pardubické dostihy pokračovaly až na výjimky pravidelně každý rok do začátku první světové války. Důvodem pro zrušení v letech 1876 a 1908 byl mráz. V letech 1912 a 1913 se Velká pardubická konala 2x – jednou jako klasická Velká pardubická a jednou jako Pardubická steeplechase armády.²⁹⁰

²⁸⁸ Posel z východních Čech, nedatováno, in: FRANCEK, s. 24

²⁸⁹ Posel z Prahy, 1874, č. 264, 6.11, s.2

²⁹⁰ SVOBODA. *100 ročníků...*, s. 33-41, 180-181

O pardubické dráze napsal historik Sakař ve svém díle že, „Jízdní trať, ... jsou vložena do místa, přírodou vzácně zkrášeného, náleží k nejvýznamnějším závodistiím evropským.“²⁹¹

V kapitole o anglických dostizích jsem se krátce zmínila o skoku Becher's Brook. Nyní je na čase zmínit nejznámější pardubický skok – Taxisův příkop. Skok s názvem velký nebo hlavní příkop, případně tribunní skok, byl součástí kurzu od prvního ročníku. Již záhy se však řadě lidí zdál být velmi obtížným a objevily se snahy o jeho vyloučení, předním zastáncem tohoto názoru byl hrabě Emil Fürstenberg. Proti stála skupina, která se vyjadřovala pro jeho zachování, jejím hlavním představitelem byl princ Egon Thurn-Taxis. Jaká byla pravda se již těžko dozvíme, ale legenda říká, že princ Thurn-Taxis prohlásil:

„Jasnosti, vy ani já nebudeme už tuto překážku překonávati, a proto není důvodu, proč bychom ji měli vyřaditi a někomu ulehčovati ...“²⁹²

Postupně se tomuto skoku začalo říkat Taxisův příkop, od roku 1892 začal být nový název používán i v tisku.

5.3. Chlumeck nad Cidlinou

Oktavián Kinský se začal intenzivně věnovat vlastnímu chovu koní na hony a dostihy, k čemuž založil dvůr Ostrov. Později zřídil také své soukromé závodistiě, kde uspořádal překážkové dostihy.

Obr. č. 24) Mapa Chlumce nad Cidlinou a okolí
(zdroj: KUČA, Karel. *Chlumecko, Novobydžovsko: historie a architektonické památky Pociidliní*. 2. 1. vyd. Hradec Králové: [Balustráda], 1995, mapová příloha, výřez)

²⁹¹ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem. Díl 4., část 3., Soupis domů předměstí Dlouhého - Zeleného*. Pardubice: Nákladem města Pardubic, 1931. s. 339. Digitální kopie dostupná z WWW:

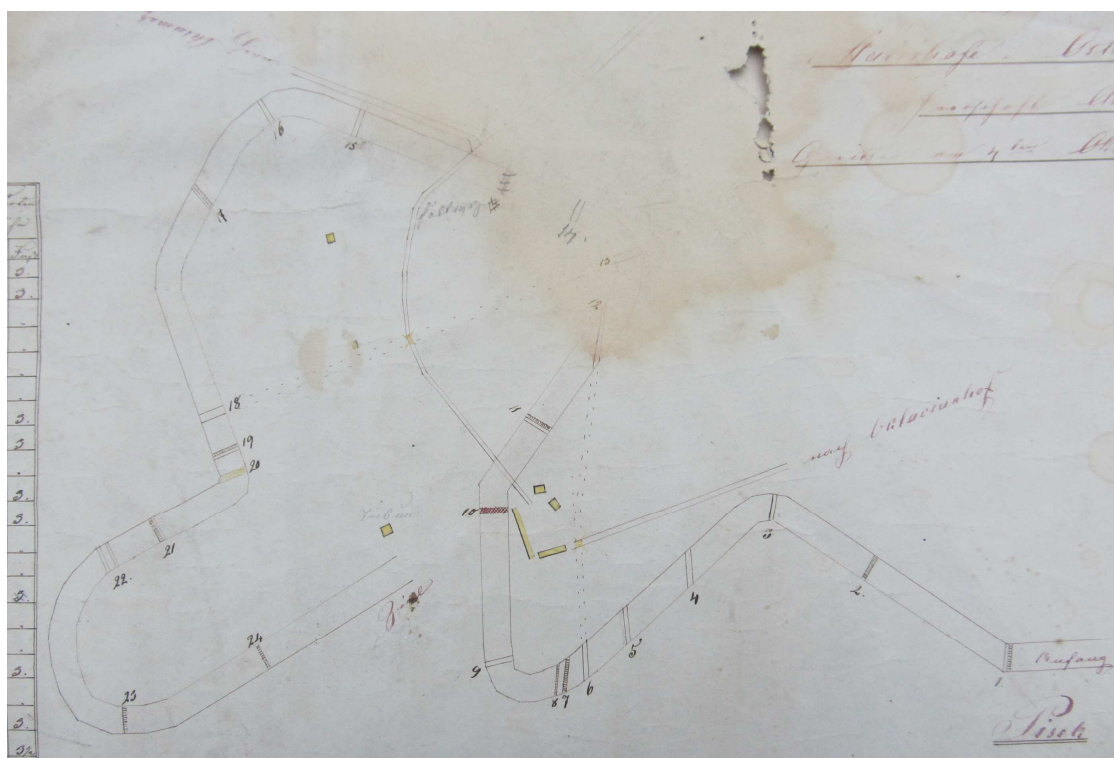
<http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:c95d4690-3285-11e4-8f64-005056827e52&q=Saka%C5%99>

²⁹² SVOBODA. *100 ročníků...*, s. 180

„Bylo to 30. června 1846, kdy hr. Oktavián vypsál překážkový dostih pro pánské jezdce, a to na lučických lukách u Chlumce. Překážky prý byly dosti těžké, zvláště široký příkop, který se nacházel mezi městem Chlumeč a vesnicí Lučice. – Ze sedmnácti subscriptentů startovalo jenom 6 a pouze 3 projeli cílem, a ani u nich se to neobešlo bez nehod. Baron Eszebeski, který dojel jako druhý, měl pád u zmíněného příkopu. Jako třetí projel cílem pod poručíkem Hennegerem, vraník kn. Alfreda Windisch-Graetze – pozdějšího polního maršálka. ... Jako první projel cílem hr. Oktavián na své hnědé klisně.“²⁹³

Od roku 1860 se běhal dostih s názvem Chlumecká steeplechase – Steeplechase zu Chlumeč. U tohoto ročníku bohužel není jasné, kdo jej pořádal. V letech 1862 a 1863 se konala v Chlumci steeplechase, jejímž pořadatelem byl *Verein für Pferdezzucht und Rennen* a zapojil se také *Jockey Club für Österreich*.²⁹⁴

Na počátku 60. let hrabě Oktavián Kinský po roztržce se svým bratrem odcestoval do Paříže. Po svém návratu uspořádal v roce 1863 dostihy v místě vysušeného Velkochlumeckého rybníka, na novém závodisti u dvora Ostrov. Nejznámějším zde pořádaným dostihem byla Velká chlumecká steeplechase, jejíž hlavní překážkou byla řeka Cidlina.²⁹⁵

Obr. č. 25) Nákres závodisti Oktaviána Kinského u dvora Ostrov (1863)
(zdroj: SOA Zámorsk, VS Chlumeč nad Cidlinou, V. Stavební plány, č. mapy 426, výřez)

²⁹³ KLEMENS, s. 20-21

²⁹⁴ SOA Zámorsk. RA Kinský, materiál Dostihy (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

²⁹⁵ KINSKÝ, Zdenko Radslav. *Rod Kinských na Chlumci: z toho, co jsem slyšel a četl*. Praha: Edv. Leschinger, 1930, s. 27

5.4. Karlovy Vary

Velké obliby dostihového sportu si všimli v Karlových Varech. V roce 1894 byl založen karlovarský jezdecký klub a byly navázány kontakty se spolky v Praze a Vídni. Stavba dostihové dráhy byla městskou radou schválena již v roce 1895. Návrh dráhy byl zadán architektu Alfredu Bayerovi a správci dostihových drah H. Slavkovskému. Původní termín dokončení stavby byl stanoven na rok 1896, avšak kvůli problémům se směnou pozemků pod závodistištěm a nedostatkem financí došlo k velkému zpoždění. K slavnostnímu předání závodistiště zástupcům *Böhmischer Rennverein*, v zastoupení prezidenta barona Aehrenthala a knížete Fürstenberga, došlo 30. června 1899. Za Karlovy Vary se kromě starosty J. Schöfflera předání účastnil také městský radní Leo Mattoni. První dostihový den se konal 2. července 1899 a pro diváky byl vypraven speciální vlak.²⁹⁶

Dostihy pořádal *Karlsbader Rennverein*, ve spolupráci s *Böhmischer Rennverein*.²⁹⁷ Kromě většiny rakouské šlechty se prvního dostihového meetingu zúčastnili také zástupci císařského dvora – z Vídně přijeli závodit koně arcivévody Otty, mezi diváky se objevily arcikněžny Isabella a Marie Kristina a arcikníže Friedrich.²⁹⁸ Kvalita dráhy se nejevila jako nejlepší, naopak oceněno bylo vybavení závodistiště a také přínos dostihů pro karlovarskou obecní kasu i pro místní podnikatele – „... zdražily se byty v době závodů trojnásobně.“²⁹⁹ Karlovarské dostihy se však nedočkaly pouze pozitivních ohlasů. Je zde vidět především rivalita mezi Karlovými Vary a Pardubicemi, kde byly dostihy kvůli nově vzniklému meetingu částečně omezeny.

Již v počátcích však se objevily problémy s nutnou úpravou závodistiště a jejím financováním.³⁰⁰ Sezóna 1899 byla zakončena velkým deficitem a pořádání dostihů bylo následující rok převedeno na *Jockey-Club für Österreich*.³⁰¹ Od roku 1902 začaly také problémy s obsazeností dostihů. Byly rušeny nejen jednotlivé dostihy, ale i celé dostihové dny. Kritiku přinášely i vídeňské sportovní noviny.

„... citujeme proto pouze přední vídeňský sportovní list, ...

„Již se konaly tři meetingy v Karlových Varech a žádný neodpovídal očekávání. ...“³⁰².

²⁹⁶ AUGUSTIN, Milan. Dostihová dráha v Karlových Varech. in: *Sborník chebského muzea*. Cheb: Chebské muzeum, 1997, s. 122-125 ISSN 1211-9210

²⁹⁷ *Politik*. 1862-1907. 1895, roč. 34, č. 72, 13.3., s. 5; 1897, roč. 36, č. 283, 12.10., s. 5; *Národní politika*. 1896, roč. 14, č. 103, 14.4., s. 2;

²⁹⁸ AUGUSTIN, s. 124

²⁹⁹ *Národní listy. Sportovní věstník*. 1899, roč. 39, č. 188, 9.7., s. 15

³⁰⁰ *Národní listy. Sportovní věstník*. 1899, roč. 39, č. 258, 17.9., s. 15

³⁰¹ *Politik*. 1862-1907. 1901, roč. 40, č. 51, 20.2., s. 5-6; též AUGUSTIN, s. 124

³⁰² *Národní listy. Příloha „Národních listů“ k číslu 191*. 1902, roč. 42, č. 191, 13.7., s. 13

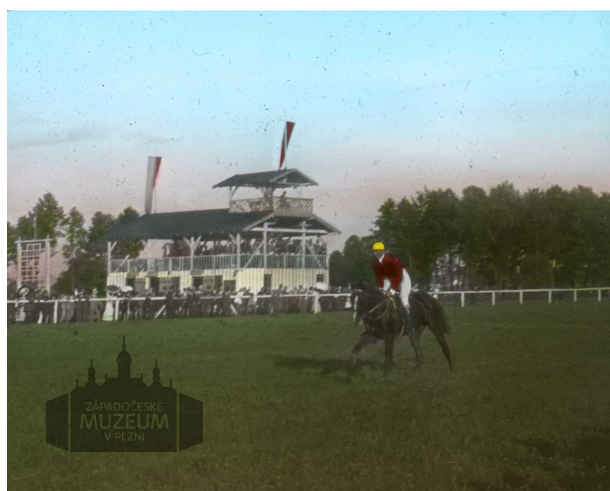
Patronát rakouského Jockey Clubu karlovarským dostihům nepomohl a deficit každým rokem narůstal. Nový prezident *Jockey-Club für Österreich*, kníže Karel Kinský, dohodu o převzetí v roce 1905 vypověděl.³⁰³ V roce 1906 bylo pořádání dostihových meetingů ukončeno. Provoz byl znovu obnoven v roce 1909. Během první světové války se dostihy opět nekonalý.³⁰⁴

5.5. Plzeň

První zmínka o dostizích v Plzni pochází z roku 1900. Tyto dostihy pořádal C. a k. priv. měšť. Sbor Ostrostřelců v Praze. Informace o místě konání se v každé zprávě liší – na poli za kalikovským mlýnem, lochotínské louce, dělostřeleckém cvičišti na Borech.³⁰⁵ Patronát nad těmito dostihy, které se konaly 21. a 22. října 1900, převzala plzeňská městská rada. Pro dostihy byla vystavěna dočasná tribuna, její likvidace se protáhla a byla ukončena sporem ohledně finančního vyrovnání za materiál.³⁰⁶

Dostihů se mimo jiné účastnil i Místodržitel království Českého, hrabě Coudenhove nebo pražský starosta Dr. Srb. Na programu byly „...4 jízdy uniformovaných členů švadrony a 2 jízdy hostí.“³⁰⁷

Další dostihy se konaly 22. října 1905 poblíž Plzně, u obce Malesice. Diváků se dostavilo mnoho, mimo řady zástupců šlechtických dvorů i arcivévoda František Karel, c. a k. poručík

Obr. č. 26) Dostihy v Malesicích (bez data)
(zdroj: Západočeské muzeum v Plzni – oddělení novějších dějin, diapositiv D7/59)

7. dragounského pluku v Bílině. Patronát nad těmito dostihy převzal kníže Engelbert Auersperg ze Zelené Hory. Za velkou návštěvností může stát i to, že se na dostizích nevybíralo žádné vstupné.³⁰⁸

Obec Malesice byla od roku 1807 v majetku rodu Schönbornů. V roce 1905 uzavřeli kvůli finanční situaci místní pivovar a v jeho prostorách byly vytvořeny stáje pro koně účastnící se dostihů.

V březnu roku 1906 byl založen *Plzeňský*

³⁰³ *Politik*. 1905, roč. 44, č. 203, 26.7., s. 2

³⁰⁴ AUGUSTIN, s. 124

³⁰⁵ *Plzeňské listy*. 1900, č. 232, 12.10., s. 2; č. 234, 15.10., s. 2; č. 238, 19.10., s. 2

³⁰⁶ Archiv města Plzeň. Registratura městského úřadu, ka 898, 376/II 1900

³⁰⁷ *Plzeňské listy*. 1900, č. 234, 15.10., s. 2

³⁰⁸ *Plzeňské listy*. 1905. 1905, č. 236, 18.10., s. 3; č. 239, 21.10., s. 3 a č. 240, 23.10., s. 4-5

spolek dostihů v Plzni (Pilsner Rennverein).³⁰⁹ Jeho nejvyššími zástupci byli kníže Karel Trauttmansdorff a princ Engelbert Auersperg³¹⁰ a jedním z jeho zakládajících členů byl Adolf Josef ze Schwarzenbergu (1832-1914)³¹¹. Ve stejném roce, 29. června a 1. července, spolek uspořádal dostihy v Malesicích, které finančně podpořila také plzeňská městská rada. V žádosti o podporu spolek zmínil i finanční přínos dostihů pro město nebo již existující podporu hlavního města pražskému dostihovému spolku. Koncem roku 1906 a 1907 byly radě král. města Plzeň doručeny další žádosti, o povolení konání „městské ceny“. Obě byly schváleny.³¹² Německou variantu názvu spolku – *Pilsner Rennverein in Pilsen* – je možné nalézt ve vyjádření obce Malesice³¹³ nebo v žádostech spolku o státní dotace³¹⁴.

Ekonomická situace majitelů panství však byla v té době již velmi špatná, a tak skončilo celé panství v roce 1907 pod nucenou správou a od následujícího roku byl malesický velkostatek pronajat.³¹⁵ Ani to však dalšímu pořádání dalších dostihů nebránilo.

O dostizích v Malesicích v roce 1907 se poměrně široce rozepisuje Národní politika. Najdeme tak rozsáhlý popis dráhy včetně budov a parkovišť pro auta a kočáry.³¹⁶

V prosinci roku 1909 se plzeňský dostihový spolek dostal do likvidace. V následujícím roce prostory závodiště město Plzeň nabídlo do pronájmu Českému aviatickému družstvu pro zřízení leteckého hangáru a letiště. V březnu byla podepsána nájemní smlouva a v květnu byl na letišti předveden francouzským pilotem Henri-Marie Jullerotem dvouplošník farman.³¹⁷

V listopadu 1910 se v Malesicích opět závodilo, tentokrát pod záštitou *Jockey Club für Österreich*. Účast však již nebyla tak veliká jako tomu bývalo dříve.³¹⁸ Letecký hangár byl přestěhován na nové letiště Plzeň – Bory a v Malesicích se dále běhalo. Dostihy se konaly až

³⁰⁹ *Plzeňské listy*. 1906, č. 275, 3.12., s. 5., uváděn název „Plzeňský dostihový spolek“, srv. KRAMPEROVÁ, s. 73 též „Plzeňský dostihový spolek“, nicméně předpokládám, že se jedná pouze překlad slova „Pilsner Rennverein“ a nikoliv o přesný název daného spolku; název Plzeňský spolek dostihů v Plzni jsem převzala z korespondence tohoto spolku s radou města Plzeň (Archiv města Plzeň. Registratura městského úřadu, ka 910, 228/II 1906)

³¹⁰ *Politik*, 1906, roč. 45, č. 163, 15.6., s. 3

³¹¹ KUBÍKOVÁ Anna. *Členství Schwarzenbergů v hospodářských a kulturních spolcích v 19. a na počátku 20. století*. s. 513 – 528 in: GAŽI, Martin, ed. a BADALOVÁ, Marie. *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*. 2. vyd. České Budějovice: Halama ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Českých Budějovicích, 2013, s. 517-521

³¹² Archiv města Plzeň. Registratura městského úřadu, ka 910, 228/II 1906

³¹³ Archiv města Plzeň. Registratura městského úřadu, ka 581, 126/I 1908

³¹⁴ NA. MZ/R. Období 1869-1913. Sg P 4, inv.č. 181, ka 1244

³¹⁵ HÁLOVÁ, Marie. *Dějiny obce Malesice: 1239-2009*. 1. vyd. Malesice [Plzeň]: Úřad městského obvodu Plzeň 9 - Malesice, 2009, s. 16-19

³¹⁶ *Národní politika*. 1907, roč. 25, č. 136, 18.5., s. 5

³¹⁷ SALZ, s. 10

³¹⁸ *Plzeňské listy*. 1910, č. 259, 14.11., s. 6

do začátku 1. světové války.³¹⁹ Žádosti o dotace na tyto dostihy podepisoval zástupce *westböhmischen Herrenreiter-Verein in Malesitz*.³²⁰

Obr. č. 27) Závodiště v Malesicích (nedatováno, autor neznámý)
(zdroj: NTM, in: SALZ, Hanuš. *Letectví a město Plzeň (Část 1. 1874-1924)*. Plzeň: UNI, 2000, obrazová příloha, výřez)

5.6. Ostatní dostihy v Čechách

Minimálně jednou byly zorganizovány armádní dostihy v Klatovech. Bylo to 10. září 1882 a pořadatelem byl 7. dragounský pluk vévody z Braunschweigu. Návštěva byla dle novinového článku „početná“.³²¹

Dostihy se konaly také v Liberci – 19. června 1904. Zmiňuje se o nich článek v týdeníku *Sportovní svět*. Bohužel v něm není uvedeno kdo ani kde přesně dostihy pořádal. Ten den se konalo celkem 5 dostihů, mimo jiné „Jízda pánů po rovině“ a „Steeplechase důstojníků“.³²² V následujícím roce požádal *Reitclub zu Reichenberg*, o poskytnutí státní dotace na dostihy.

Závodní dráha je zmiňována také ve vsi Kolesa, u Kladrub nad Labem, na chlumeckém panství Kinských. Určitě byla využívána pro trénink, jestli se tam pořádaly dostihy se mi zjistit nepodařilo. Prostory si po první světové válce pro trénink svých koní pronajímal Státní hřebčín Kladruby nad Labem.³²³

³¹⁹ SALZ, s. 15

³²⁰ NA. MZ/R. Období 1869-1913. Sg P 4, inv.č. 181, ka 1244

³²¹ *Bohemia*. 1882, roč. 55, č. 253, 19.3., s. 6

³²² *Sportovní svět: týdeník věnovaný zájmům všeho sportu*. 1904, roč.1, č. 12, 21.6., s.100

³²³ SOA Zámorsk. VS Chlumeck nad Cidlinou, VI/5/1, ka 701

Z fotografií je možné doložit také dostihy ve Smečně, nedaleko Kladna, pořádané v roce 1896. S největší pravděpodobností se jednalo o soukromé dostihy pořádané některým členem rodu Clam-Martiničů. Divácká účast byla dle fotografie hojná.³²⁴

Obr. č. 28) Dostihy ve Smečně, „Steeple-Chase Smečna 14/4/1896“, Ruda Bruner-Dvořák (zdroj: SOA Praha, RA Šternberk, ka 37-41, inv.č. 385/39/79)

5.7. Morava (Brno, Olomouc, Znojmo)

První zmínka, kterou jsem o brněnských dostizích našla, se vztahuje ke konci září roku 1864 a šlo o „brigádní dostihy“. Závodní dráha se dle novinového článku nacházela u Černovic. Ve stejném článku se můžeme dočíst kromě podrobností ohledně pořádaných dostihů i poměrně obsáhlou zprávu o jejich návštěvě. Kromě arcivévodky Karla Ferdinanda a řady zástupců šlechty, pro které byla postavena tribuna, se zúčastnilo také mnoho obyvatel města Brna a okolí.

„... Vozy se dostavily z blízka a z daleka, všech forem a podob, od nejelegantnějších spřežení o čtyřech koních až do staré zaprášené kolesky, ... Venku bylo hemžení zajímavé a pestrý venkovský lid poslal též svůj četný kontingent ... Podél dráhy, ... stála v pestrém kruhu vozová hradba, na které stálo a sedělo zvědavé publikum.“³²⁵

³²⁴ SOA Praha. RA Šternberk, ka 37-41, inv.č. 385/39/103

³²⁵ *Moravská orlice*. 1864-1869. 1864, roč. 2, č. 222, 29.9., s. 3

V roce 1865 brněnské dostihy pořádal *Brünner Verein für Pferdezucht und Rennen*.³²⁶

Další dostihy se v Brně konaly 22. listopadu 1867. Dostihová dráha se nacházela mezi Komárovem a Tuřany. Program byl pestrý – jeden dostih byl určen jen pro koně chované na Moravě, jeden byl selská jízda, dále rovinový dostih a steeplechase. Těchto dostihů se účastnil v této práci již několikrát zmiňovaný hrabě Nikolaus Esterházy. Kvůli dostihům byla vystavěna nová tribuna s lóžemi a zázemím. Tyto dostihy zmiňuje Encyklopedie Brna jako první v Brně.³²⁷ Z článku v Moravských novinách lze usuzovat, že se konaly pod záštitou Moravského výboru zemského. Kdo byl jejich pořadatelem není jasné.

„Sdělení moravského výboru zemského
dne 28. září 1867.

...

Pak schválena byla k sněmu zemskému, kteroužto ospravedlňuje se pro letošní dostih Brněnskému spolku povolená zemská odměna 500zl., o kteroužto však jen koně na Moravě odchované závodit směli, a nížto se povolení stejné sumy pro rok 1868 a 1869 navrhuje, ...“³²⁸

Ve stejných novinách se nachází zmínka i pro následující roky – 1868 a 1869.

K dispozici jsou výsledky dostihů, ze kterých je vidět, že ze šesti dostihů v pěti zvítězili koně v majetku šlechticů (například hrabata Mik. Esterházy nebo Sig. Berchtold), posledním dostihem byl

„Dostih venkovanů. ... Přes 20 rolníků se účastnilo v jízdě. První cenu prý obdržel jeden rolník z Měnína,“³²⁹

Dostihy byly s největší pravděpodobností velmi oblíbené, účastnil se jich opět arcivévoda Karel Ferdinand. Z Brna byl vypraven speciální vlak, který „... dopravil sám přes 1000 osob.“³³⁰

Na počátku 70. let 19. století pořádal dostihy v Brně *Brünner Rennverein*.³³¹

Dostihy se konaly také v Olomouci. Poprvé byly uspořádány v roce 1906 a pořádala je místní vojenská správa. Dráha se nacházela na Tabulovém vrchu u Neředína v místě posádkového cvičiště. Závodisti se většinou říkalo *Rennplatz* nebo *Execierfelde*.³³²

³²⁶ NA. MZ/R; Období 1861-1868. sg. A 20, ka. 12

³²⁷ LOSKOTKOVÁ, Irena. První koňské dostihy v Brně. in: *Encyklopedie dějin města Brna* [on-line zdroj] Aktualizace 23.2.2015 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=124

³²⁸ *Moravské noviny*. 1867, roč. 19, č. 122, 10.10., s. 485

³²⁹ *Moravské noviny*. 1868, roč. 20, č. 117, 29.9., s. 467

³³⁰ *Moravské noviny*. 1868, roč. 20, č. 117, 29.9., s. 467

³³¹ NA. MZ/R. Období 1869-1913. Sg P 4a, inv.č. 182, ka 1245

O znojenských dostizích, které se měly konat v roce 1865 v rámci hospodářské výstavy, jsem našla několik krátkých zmínek. Z pořádání však s největší pravděpodobností sešlo.

„(Dostih koňský), jenž se letos v Znojmě odbývat měl, potkává toliko překážek se strany velkostatkářů a výborů hospodářské výstavy Znojenské, tak že nepochybně s toho seje.“³³³

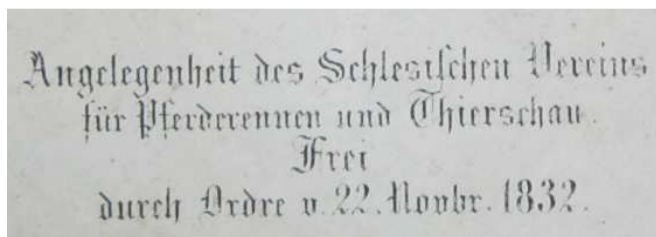
Další dostihy se na Moravě konaly 18. září 1865 u Vranovic a pořádal je sbor důstojníků 12. pluku husarů.³³⁴

Kromě dostihů cvalových se na začátku 20. století konaly i klusácké – v Olomouci (*Trebrenn-Verein für Mährenin Olmütz*), ve Šternberku (*Pferdezucht- und Trabrenn-Verein in Sternberg*) nebo Uničově (*Reit- und Fahrverein Mähr.-Neustadt*).³³⁵

5.8. Slezsko (Opava)

Nejstarší zmínku o dostizích na tomto území nalezneme u Misaře:

„Ve stejném roce [1839 – pozn. AJ] se konaly první dostihy i ve Slezsku. Jejich pořadatelem byl Slezský spolek pro koňské dostihy.“³³⁶

Obr. č. 29) Údaj o existenci slezského dostihového spolku (zdroj: SOA Zámorsk, Rodinný archiv Kinský (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu, výřez)

S největší pravděpodobností má Misař na mysli spolek, který byl založen nejpozději v roce 1832 a jeho německý název byl *Schlesischer Verein für Pferderennen und Thierschau*. Dostihy pořádal především ve Vratislavi.³³⁷

V roce 1895 založili hrabě Camillo Razumovsky a rytmistr Ableitinger v Opavě *Trabrennverein für Schlesien*.³³⁸ Tento spolek, na programu je uváděn název *Trabrennverein für Schlesien zu Troppau*, pořádal klusácké dostihy se sulkami i s jezci v sedlech. Dostihy se určitě konaly minimálně do roku 1904.³³⁹

³³² TICHÁK, Milan. *Ztracené adresy: o tom, co v Olomouci bývalo a co už není*. V Olomouci: Burian a Tichák, 2007, 162-163

³³³ *Moravské noviny*. 1865, roč. 17, č. 90, 29.7., s. 359, podobná zpráva i v *Moravská orlice*. 1865, roč. 3, č. 169, 27.7., s. 3

³³⁴ *Moravská orlice*. 1865, roč. 3, č. 212, 17.9., s. 3

³³⁵ NA. MZ/R. Období 1869-1913. Sg P 4, inv.č. 181, ka 1243

³³⁶ MISAŘ, s. 76

³³⁷ SOA Zámorsk. RA Kinský, materiál Dostihy (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

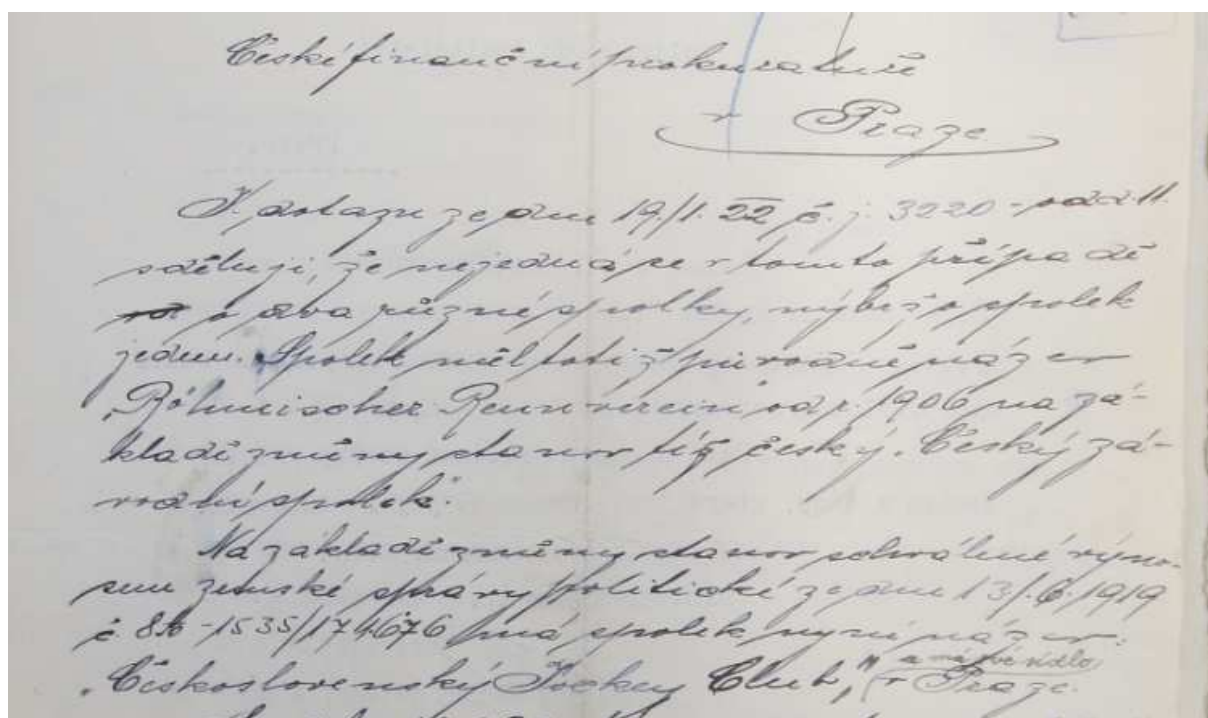
³³⁸ PELC, Martin. *Struktury opavského sportu 1850-1938*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav historických věd, 2009, s. 82-83

³³⁹ NA. MZ/R. Období 1869-1913, ka 1243, sg. P 4, inv.č. 181

5.9. Krátce k pokračování po první světové válce

Během první světové války došlo ke všeobecnému úpadku, který se týkal veškerého lidského bytí. V dostihovém sportu tomu nebylo jinak. A to nejen u nás, ale ve všech postižených zemích. Řada dostihových koní šla do války i se svými majiteli, mnozí z nich zahynuli. Ti, co do války nešli, měli peníze na udržování dostihové stáje velmi omezené. Řada dostihových koní tak prostě zmizela.

Po skončení války a založení Československé republiky se postupně začaly objevovat aktivity na oživení dostihového sportu. Hlavním hybatelem byl Český závodní spolek, celý název správně zněl *Böhmische Rennverein – Český závodní spolek*, který byl v roce 1919 reorganizován a přejmenován na *Československý Jockey Club*. První Československé derby bylo, pod názvem Cena Československého Jockey Clubu, odběhnuto v roce 1921. Ve stejném roce byly obnoveny dostihy v Brně (*Jezdecký klub v Brně*) a Plzni (*Západočeský dostihový klub v Plzni*). Následovaly další spolky a dostihy na různých místech nového státu.³⁴⁰ První poválečná Velká pardubická se konala v roce 1920.³⁴¹

Obr. č. 30) Potvrzení o vzniku Československého Jockey Clubu z 23.1.1922

(zdroj: AHMP. MHMP II. Národní výbor hl. m. Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr - Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferdenverein im Königreiche Böhmen. sg. XIV/0001, ka. 584)

³⁴⁰ MISARĚ, s. 77-78

³⁴¹ SVOBODA. 100 ročníků..., s. 42

6. Nástin kulturních a společenských souvislostí počátků dostihového sportu v Anglii a Čechách

Na úvod této kapitoly považuji za nutné stručně vysvětlit dva základní pojmy, které budu používat.

Prvním pojmem je průmyslová revoluce. Tu lze charakterizovat jako „... souhrn hlubokých změn mnoha dílčích složek hospodářského, sociálního a kulturního systému...“³⁴². Všeobecně pak lze říci, že se průmyslová revoluce dělí do několik etap, které se na různá místa Evropy dostávaly se zpožděním.

Druhým důležitým pojmem je industrializace. Zjednodušeně jde o „... zprůmyslnění dříve agrárního či nevyužívaného regionu...“, v širším pohledu pak o „... rozvoj průmyslu a jeho spol. důsledky.“. Její počátek je kladen do stejné doby jako počátek průmyslové revoluce. Pokud použijeme jinou charakteristiku, je možné říci, že jde o proměnu tradičního, zemědělského společenství ve společenství průmyslově technické s velkým důrazem na mechanizaci práce.³⁴³

Je důležité poznamenat, že ne všichni autoři tyto dva pojmy striktně odlišují. Někteří je považují za jedno a to samé, jiní tvrdí, že se jedná o dvě odlišné záležitosti. Pokud stručně shrneme názory těch, kteří je významově odlišují, pak můžeme říci, že průmyslová revoluce byla již završena, protože se jednalo o velmi radikální, avšak krátkodobý proces.

Industrializace naopak pokračovala pomaleji a dlouhodobě.³⁴⁴

Na rozdílnost nebo naopak podobnost kulturních a společenských souvislostí lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Jak vyplývá z předchozích kapitol, dostihy v Anglii se začaly vyvíjet mnohem dříve než v Čechách.

6.1. Historický pohled

Počátky moderních dostihů v Anglii spadají do období vrcholného a pozdního středověku.

První velký rozkvět začal na počátku novověku a v tomto historickém období také došlo k jejich výraznému rozšíření. Jedny z prvních veřejných dostihů – „public races“ – se objevily v Chesteru již v roce 1512.³⁴⁵

³⁴² MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé: proměny krajiny Čech v době industriální*. 1. vyd. Praha: Krigl, 2010, s. 66

³⁴³ PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 425

³⁴⁴ JAKUBEC, Ivan, JINDRA, Zdeněk. *Dějiny hospodářství českých zemí: od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, s. 9

³⁴⁵ *Encyclopædia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

První dostihy v habsburské monarchii jsou zaznamenány na konci 18. století ve Vídni, jejich největší rozkvět však spadá až do poloviny století následujícího.

V českých zemích se první dostihy začaly objevovat poměrně brzy po vzniku pravidelných meetingů v Bratislavě, Pešti a Vídni. Pokud pomineme pardubické závodiště, můžeme v Čechách až do začátku 20. století pozorovat střídání období rozmachů a úpadků dostihů. Největší rozkvět tak můžeme pozorovat až po založení centrálního závodiště ve Velké Chuchli v roce 1906.

6.2. Politická a hospodářská situace

Anglie, je samostatnou monarchií již od 11. století. Od vydání listiny Magna Charta v roce 1215 byla sice královská moc, v závislosti na schopnostech konkrétního panovníka, více či méně omezená, avšak stále zde byl anglický, později britský král, který danému území vládl. Od počátku 18. století pak v Anglii můžeme pozorovat počátek výrazného růstu technických vynálezů, což je možné považovat za začátek průmyslové revoluce. Za její charakteristický znak je považován parní stroj, který umožnil rychlý rozvoj důlního průmyslu a následně i dalších průmyslových odvětví a železniční dopravy.³⁴⁶

Historie Čech coby samostatného království končí rokem 1526, kdy se Čechy staly součástí habsburské monarchie. S výjimkou vlády císaře Rudolfa II. (1576-1611) přestala být Praha a celé území Čech centrem kulturního a společenského dění. Centrem monarchie byla Vídeň. Počátky průmyslové revoluce v Čechách můžeme klást do 20. let 19. století a první významný vrchol až do období přelomu let 70. a 80.³⁴⁷

Pozdější a také pomalý nástup průmyslové revoluce v Čechách souvisí s tehdejší politickou situací a názory ve společnosti. V 18. století zde převládala pozemková šlechta a běžnou praxí byla roboty, povinnost poddaných odpracovat určitou dobu na panském majetku. Zejména tato praxe, která zajišťovala jistou a také levnou pracovní sílu, výrazně ztěžovala příliv technických vymožeností své doby. Existovaly zde sice snahy o změnu situace – především Josef II. se snažil o reformy, nicméně pozemková šlechta se k nim stavěla negativně. Z tohoto pohledu je nutné za nejdůležitější považovat patent o zrušení nevolnictví z roku 1781³⁴⁸ (Josef II.) a definitivní zrušení roboty v roce 1848 (Ferdinand I.). Nicméně ani tato opatření rolníkům život neusnadňovala, dále existovaly povinnosti platit vrchnosti různé dávky, takže

³⁴⁶ MATOUŠEK, s. 64-65

³⁴⁷ MATOUŠEK, s. 14, – 1. průmyslová revoluce (20. léta – 70./80. léta 19. stol.); 2. průmyslová revoluce (80. léta 19. stol. – 30. léta 20. stol.)

³⁴⁸ v západní Evropě bylo nevolnictví zrušeno již ve 14. století a bylo nahrazeno peněžní rentou

jejich závislost byla nadále velická.³⁴⁹ V čele ekonomických aktivit tak v Čechách nadále zůstávala bohatá pozemková šlechta, která hospodařila především na svých velkostatech a jen velmi pomalu docházelo k rozvoji průmyslových podnikatelů tak, jako tomu bylo v Anglii.

6.3. Náboženství a společnost

V Anglii byly z počátku dostihy závislé přímo na královské rodině a jejich zájmu. Šlechta hrála významnou roli, nicméně až do založení *Jockey Clubu* záviselo vše především na libovůli krále.

Na veškeré dění v Anglii měla velký vliv anglikánská církev, která vznikla v roce 1534 v souvislosti se sporem krále Jindřicha VIII. a papeže Klimenta VII. Neděle byla vyhrazena službě Bohu, a proto se v tento den dostihy nepořádaly. Uvedený stav přetrvává do současnosti, a tak i nejvýznamnější rovinový dostih – Derby – se běhá v sobotu.

V Čechách naopak dostihy v neděli nebyly něčím výjimečným. Na rozdíl od Anglie se zde nekonaly dostihy několikrát za rok, ale spíše vícedenní meeting jen jednou nebo dvakrát do roka.

6.4. Pořádání dostihů

Jak jsem uvedla již dříve, v Anglii byly dostihy pořádány pod záštitou krále. Byly případy, jako například Chester, kdy dostihy pořádalo samotné město.

V roce 1681 byl založen *Bibury Club*, který je považován za nejstarší dostihový klub na světě. Je spojen především s dodnes existujícím dostihovým závodištěm v Salisbury.³⁵⁰ Na pořádání dostihů na jiných místech Anglie se však nepodílel. O sedmdesát let později byl založen *Jockey Club*, ze kterého se postupně vyvinula celosvětově uznávaná dostihová autorita. O dalším anglickém klubu, který by pořádal dostihy se mi nepodařilo nalézt žádnou zmínku.

V habsburské monarchii byla situace jiná. V Bratislavě a v Pešti první dostihy uspořádal soukromně hrabě Széchenyi, ve Vídni však byly v podstatě od počátku dostihy pořádány různými spolky. Po čtyřiceti letech od začátku pravidelných meetingů se pořádání ujaly jockey kluby – rakouský a maďarský.

³⁴⁹ MATOUŠEK, s. 82

³⁵⁰ <http://www.horseracing.co.uk/racecourses/salisbury.html> [cit. 23.4.2015]

V Čechách se situace lišila. Až na malé výjimky, jako například dostihy v roce 1835 nebo 1838 u pražské Invalidovny, byly české dostihy od počátku pořádány různými kluby, jejichž členy byla šlechta. Jockey klub pod tímto názvem vznikl až po první světové válce.

Zajímavostí je, že první start jediné vítězky Velké Pardubické – komtesy Laty Brandisové – byl umožněn díky vyjádření anglického *Jockey Clubu*, na který se obrátil *Československý Jockey Club* s dotazem, zda-li smejí ženy startovat v překážkových dostizích. Anglický *Jockey Club* vydal následující stanovisko

„Z naší strany není nejmenších námitek proti startu ženy, komtesy Marie Immaculaty Brandisové, v překážkovém dostihu. Předpokládáme však, že bude mít oddělenou šatnu od mužů.“³⁵¹

Všichni, kteří proti jejímu startu protestovali – „Velká pardubická není dostih pro něžné pohlaví. Je příliš náročná a těžká. A potom, copak je rytířské soupeření s dámou? To je přímo v rozporu s etiketou důstojníka“³⁵² – se podřídili.

Samostatnou kapitolou jsou diváci.

V Anglii měli diváci na závody koní přístup od počátků. V již zmiňované zprávě *Description of the City of London* se mimo jiné dozvídáme, že se tyto závody konaly například na ulici, kde byl těsně před závodem uvolněn prostor, aby koně mohli proběhnout.³⁵³ Pokud se

Obr. č. 31) Francis Barlow – A Race before Charles II.
(zdroj: COOK, s. 94)

podíváme na obraz představující dostihy v době vlády Karla II. (druhá polovina 17. století), vidíme diváky sledující dostih z koňského hřbetu. Je zde také menší tribuna – s největší pravděpodobností určená králi a jeho doprovodu.

³⁵¹ KOVÁŘ, *Šampaňské*, s. 18

³⁵² KOVÁŘ, *Šampaňské*, s. 18

³⁵³ *Encyclopaedia Britannica*, Vol. XIII, s. 727

Obr. č. 32) James Pollard – Epsom Races – The Race Over
(zdroj:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Pollard - Epsom Races- The Race Over - Google Art Project.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Pollard_-_Epsom_Races- The Race Over - Google Art Project.jpg))

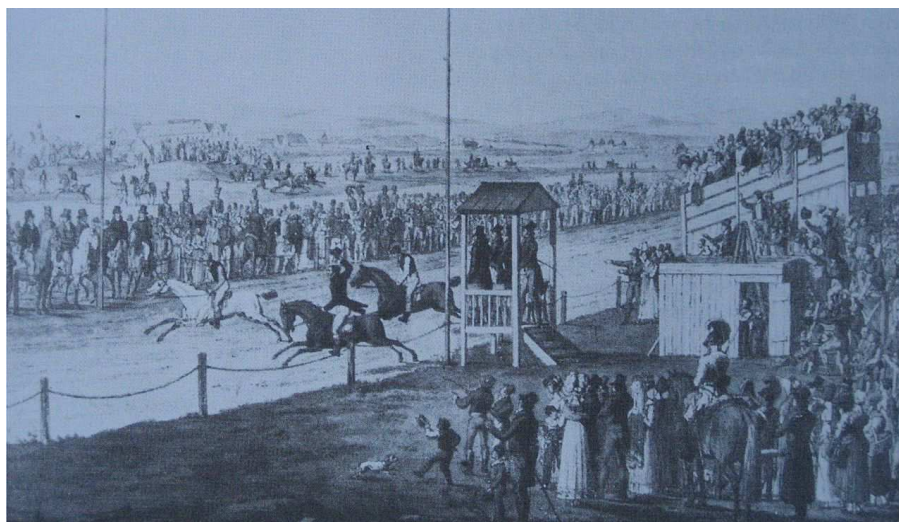

Obr. č. 33) James Pollard – The Ascot Gold Cup 1834
(zdroj:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Ascot_Gold_Cup_1834_James_Pollard.jpg)

V Rakousku-Uhersku je možné vidět menší tribunu již při dostizích v Simmeringer Heide.

V polovině 19. století pak byla ve Freudenu postavena nová secesní tribuna.

Obr. č. 34) Simmeringer Heide, duben 1816

(zdroj: http://de.wikipedia.org/wiki/Simmeringer_Heide#/media/File:SimmeringerHeide.jpg)

³⁵⁴ první tribuna v Epsomu byla postavena v roce 1784 (podle: <http://epsom.thejockeyclub.co.uk/more-information/about>, cit. 23.4.2015)

Obr. č. 36) Pardubické dostihy a pravděpodobně první tribuna
 (zdroj: http://respekt.ihned.cz/75-1162550-0-884580-R00000_gallery-c7, autor a datum neuvedeno)

V roce 1892 byla přistavěna další tribuna, která zahrnovala i restauraci a měla pojmut až 700 diváků.

Obr. č. 37) Pardubické závodistiště s tribunou, kolem 1898
 (zdroj: http://www.fotohistorie.cz/Pardubicky/Pardubice/Pardubice/Pardubice_zavodiste/Default.aspx)

6.5. Shrnutí

Dostihy v Anglii se vyvinuly mnohem dříve a do industriálního období tak vstoupily jako etablovaná sportovní a společenská zábava, které se účastnily všechny vrstvy obyvatelstva. Jinak tomu bylo v Čechách a celém Rakousku-Uhersku. Zde se jak dostihy, tak průmyslová společnost vyvíjely víceméně současně.

V Čechách lze také pozorovat jisté antipatie vůči dostihům, které velmi často plynuly z odporu vůči všemu rakouskému, případně německému. Řada lidí se také negativně stavěla i vůči šlechtické zábavě. Tyto tendence naopak v Anglii pozorovat nemůžeme, respektive pokud se vyskytovaly, jednalo se s největší pravděpodobností o nevýznamné události, které historikové dostihového sportu z počátku 20. století nezaznamenali.

Obr. č. 38) William Powell Frith – The Derby Day 1858

(zdroj: [http://en.wikipedia.org/wiki/Epsom_Derby#/media/File:William_Powell_Frith - The Derby Day - Google Art Project.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/Epsom_Derby#/media/File:William_Powell_Frith_-_The_Derby_Day_-_Google_Art_Project.jpg))

7. Dostihový sport jako jeden z projevů formující se občanské industriální společnosti

Ve druhé polovině 16. století se v Anglii začínají objevovat první znaky raně kapitalistické ekonomiky a vznikají i nové společenské skupiny. Objevuje se také nová společenská zábava – dostihy.³⁵⁶

Počátky průmyslové revoluce lze v Anglii vyzorovat již na konci 17. století, výraznější rozvoj pak v polovině století následujícího.³⁵⁷

S jejím příchodem se kromě řady dalších změn změnil způsob pojmání času. Začalo převažovat lineární pojetí času nad cyklickým. Čas začal být využíván ekonomicky. S tím velmi úzce souvisel i nový fenomén –volný čas, který vznikl oddělením času a prostoru pro práci od času a prostoru pro odpočinek.³⁵⁸

„čas volný – obecně čas, v němž člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze spol. dělby práce nebo z nutnosti zachování svého biofyzilogického či rodinného systému.“³⁵⁹

Není možné říci, že by pojem volného času předtím nebyl známý vůbec. Bohatší vrstvy čas určený pro zábavu znaly a také jej nejrůznějšími způsoby využívaly. Nicméně až s příchodem průmyslové revoluce a vznikem manufaktur a továren se pomalu začal objevovat, byť zejména v počátcích ve velmi omezené míře, také u nižších tříd společnosti.³⁶⁰

Kromě zrození volného času se objevuje také jeho zrychlení.

S tím souvisí jednak zkracování a zrychlování dostihů, ale také potřeba přesněji změřit čas, který koně potřebovali k absolvování stanovené vzdálenosti.

„... v roce 1731 bylo při závodu, ..., použito k měření času poprvé i vrcholné měřičské techniky – tří stopek, které umožnily určit přesný čas tří závodících jezdců.“³⁶¹

Další novinkou, která jistě ovlivnila rozmach dostihového sportu, je velké rozšíření novin. Především díky vzniku a rozšiřování železniční sítě se informace o místě a času pořádání dostihů, o tom, kdo se jich zúčastní a o výsledcích mohly dostat mnohem většímu okruhu lidí mnohem rychleji.

³⁵⁶ OLIVOVÁ, s. 303-315

³⁵⁷ MATOUŠEK, s. 64

³⁵⁸ LENDEROVÁ, Milena. *Objev volného času*. s. 269-276 in: LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Praha: Karolinum, 2009. s. 271-272

³⁵⁹ PETRUSEK-MARÍKOVÁ-VODÁKOVÁ, s.156

³⁶⁰ LENDEROVÁ, s. 272-273

³⁶¹ OLIVOVÁ, s. 389-390

S rozvojem průmyslové společnosti a potřebou nějakým způsobem trávit volný čas, se začal také objevovat nový fenomén - rekreace, turistika a sport. V Anglii byly dostihy v tu dobu již velmi známé a značně navštěvované. Šlo o zábavnou podívanou a byla zde možnost určité aktivní účasti pro všechny – sázení. Bohatí sázeli více, chudší méně. Sázek se však mohli účast všichni.

Na první pohled by se také dalo říci, že velký vliv na vývoj dostihů měl i nejcharakterističtější znak průmyslové revoluce – parní lokomotiva.

Jaký mohla mít pozitivní vliv parní lokomotiva na dostihy, když do značné míry její rozšíření koním práci spíše bralo? Pravdou je, že stavba železničních tratí v některých místech mohla působit potíže – i když to se týkalo především honů, které byly v otevřeném terénu a lovená zvířecí moc nebrala ohled na to, jestli jsou koně schopni železniční trať překonat či nikoliv.

Obr. č. 39) Dostihový kůň je veden na dostihy
(zdroj: COOK A.T. A History of the English Turf. Vol. II, London: H.Virtue and Company, 1904, s. 268)

Obr. č. 40) „van“, James Pollard - The Derby Pets: The Arrival
(zdroj: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Pollard_-_The_Derby_Pets-_The_Arrival_-_Google_Art_Project.jpg)

Původně se koně na dostihy dopravovali pěšky, posléze byli převáženi povozy taženými jinými koňmi. Parní vlaky však umožnily rychlejší a pohodlnější cestování z jednoho místa na druhé. Vlaky sloužily nejenom lidem, ale byly používány i pro přepravu nejrůznějšího zboží, a také koní. Na první pohled by se tak dalo říci, že díky železniční síti mohly dostihy zaznamenat velký rozvoj. Tento názor však ve svém článku vyvracejí Tolson a Vamplew. Zkoumáním záznamů v *Racing Calendar* a jiných zdrojů zjistili, že i když byla poblíž řady závodišť zřízena speciální nádraží pro návštěvníky případně i dostihové koně, nemělo to vliv na rostoucí počet dostihů na těchto závodistiších a zánik závodišť, která

přístup k dráze neměla. Dle jejich výzkumu zanikla řada závodišť nebo meetingů, které ve své blízkosti nádraží měly. Naopak jiná, v podstatě bez vlakového spojení, nadále prosperovala. Vlaky samozřejmě cestování zrychlily a pro lidi i koně jej učinily mnohem pohodlnějším, což oba autoři nepopírají.³⁶²

Je však nutné uznat – a touto věcí se Tolson a Vamplew nezaobírali – že pouze díky cestování vlakem mohla maďarská klisna Kincsem absolvovat tolik startů v různých státech.

Při pohledu na české dostihy a stav železniční sítě, je nutné konstatovat, že v počátcích dostihů žádnou roli vlaky hrát nemohly. Železniční tratě se začaly objevovat až s rokem 1839, do Prahy však první parní vlak přijel až o šest let později.³⁶³ To se však období, kdy v Praze pořádal první dostihy *böhmische Wettrenn-Verein* blížilo ke svému prvnímu úpadku.

K pražské Invalidovně ani na Císařskou louku se vlakem dostat nedalo. Byly tak využívány různé povozy, bohatší měli vlastní kočáry. Na Císařskou louku jezdily parníky, to samozřejmě výdobytek průmyslové revoluce je, nicméně není možné konstatovat, že pokud by parníky nebyly, neexistovaly by ani dostihy na tomto ostrově.

Ani založení honů a dostihů v Pardubicích nemá spojitost se železnicí. První železniční spojení Pardubic, na trati Olomouc-Praha, vzniklo až v roce 1845³⁶⁴ a to se hony i dostihy již nějakou dobu pořádaly. Stejně tak je možné říci, že železnice neovlivnila ani vznik Velké pardubické. Většina účastníků a diváků z řad šlechty v Pardubicích tak jako tak pobývala kvůli účasti na honech. Měli zde buď přímo vlastní byty nebo domy, případně si ubytování pronajímali.

Určitý vliv na návštěvnost je možné připisovat speciálně vyslaným vlakům – například „dostihový rychlík“ z Vídně do Pardubic v rámci Velké pardubické v roce 1886.³⁶⁵ Vlaková zastávka Pardubice – závodišť však byla zřízena až o rok později.³⁶⁶ Speciální dostihové vlaky byly vypravovány také k dostihům v Karlových Varech nebo ve Velké Chuchli.

Nová zábava – hony a dostihy na anglický způsob – měla velký vliv na ekonomiku, především tu lokální. Tak například z pořádání honů velmi profitovalo tehdy malé městečko Pardubice.

³⁶² TOLSON, John; VAMPLEW, Wray. Facilitation not Revolution: Railways and British Flat Racing 1830-1914 [on-line]. *Sport in History*. London: Routledge Informa, 2003, Vol. 23, Iss. 1, s. 89-106. Dostupný z WWW (DOI): <http://dx.doi.org/10.1080/17460260309414726>.

³⁶³ MATOUŠEK, s. 115 a 222

³⁶⁴ Železnice. In: *Parpedie: PARdubická encykloPEDIE Klubu přátel Pardubicka* [on-line]. Pardubice: Klub přátel Pardubicka. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.parpedie.cz/cti-zaznam.php?id=Zeleznice>

³⁶⁵ www.pardubice-racecourse.cz/p1886 [cit. 23.4.2015]

³⁶⁶ Železnice. In: *Parpedie...* [cit. 23.4.2015]

„Pro Pardubice, jež měly v roce 1843 jen 416 domů s 4017 obyvateli, znamenaly štvance jistý zisk, neboť jejich účastníci se ve městě zakupovali a pronajímali si domy pro sebe i pro svůj četný personál. Součástí těchto domů byly pochopitelně i koňské stáje (zejména na Zeleném předměstí). V podzimních měsících pobývala ve městě pestrá plejáda hostů, kteří z něho vytvářeli evropský salón módy. Za nimi pospíchali obchodníci, řemeslníci a umělci, aby jim nabízeli své služby a výrobky. Podle zprávy publikované na počátku 20. století činil průměrný desetiletý zisk pro město na 50 000 korun.“³⁶⁷

Argumentaci znějící v tomto smyslu můžeme nalézt také v řadě žádostí o městské subvence pro pořádání dostihů – ať už se jednalo o dostihy v Plzni, Karlových Varech nebo v Praze. Je nutné dodat, že se objevovaly i protichůdné hlasy a názory. V těch šlo především o to, že dostihy byly v Čechách velmi dlouho považovány za zábavu šlechty a bohatých a řada lidí tak neviděla důvod, proč by se na tuto zábavu mělo přispívat ještě z obecních financí.

Obr. č. 41) Společnost na dostizích, Ruda Bruner-Dvořák, nedatováno
(zdroj: SOA Praha. RA Šternberk, ka 37-41, inv.č. 385/38/48)

³⁶⁷ FRANCEK, s. 23-24

8. Závěr

Ve své práci jsem si dala za cíl odkrýt historii českých dostihů a na základě těchto informací se pokusit o porovnání historických a společenských podmínek počátků dostihů u nás a v Anglii.

Lovy a hony byly dříve běžnou součástí života společnosti. Postupem doby se z nich vytratila potřeba získávání potravy a do popředí se dostala zábava. Touha zjistit, čí kůň je lepší, byla hnací silou nejrůznějších klání. Také dřívější způsob cestování ke vzniku dostihů vybízel – „...pokud to okolnosti umožňovaly, snažil se každý Angličan vlastnit alespoň jednoho koně, když už ne k vojenským účelům, pak alespoň pro cestování.“³⁶⁸. Pro rozšiřování dostihů byla výrazným podnětem velká obliba sázení. Mezi předními zakladateli a podporovateli dostihů bylo mnoho králů a šlechticů.

Všeobecně platí, že chov koní je velmi drahá záležitost. Využívání koní výhradně pro zábavu – především na dostihy – si mohli dovolit jen ti nejbohatší. Tento stav do značné míry přetrvává až dodnes.

Osobně jsem však přesvědčena, že není možné konstatovat, že by dostihy byly výhradní zábavou šlechty. Je pravda, že majiteli dostihových koní mohli být pouze ti bohatší, jako divák se však dostihů mohl zúčastnit v podstatě kdokoli, kdo o to měl zájem. V Praze existují zprávy ze všech tří historických míst, které zmiňují mnoho diváků sedících na okolních kopcích. Jsem však přesvědčena, že není možné souhlasit s názorem Horáčka, že tak činili kvůli malému zájmu o dostihy³⁶⁹. Je samozřejmě možné, že vstupné pro ně bylo moc vysoké, nebo ho nechtěli platit, nicméně to nelze považovat za nezájem.

Na oblibu dostihů mezi méně majetnými vrstvami obyvatel ukazuje například vyprávění bývalého předního českého herce, Rudolfa Deyla staršího.

„Svoji první Velkou pardubickou jsem viděl za odměnu. Je to už strašně dávno, v minulém století. Psal se rok 1885, mně bylo devět, ... tehdy mne chtěl otec nějak odměnit, a tak mě vzal do Pardubic sebou.

Táta byl povoláním jirchář a jeho živnost vyžadovala, aby rozvážel vypracované usně. ...

...

Z první Velké pardubické jsem byl úplný jelen. Ne snad, že by na mne zapůsobila ohromujícím dojmem, to rozhodně ne. Tehdy nebyla Velká

³⁶⁸ COOK, s. 40

³⁶⁹ HORÁČEK, s. 293

pardubická tak rušná jako dnes, nebylo tam tolik lidí – bylo to dvanáctý rok od jejího založení.“³⁷⁰

Jsem si jista, že nebyl jediný, kdo měl podobný zážitek.

Zvláštní kapitolou je pořádání dostihů. V Anglii byly až do poloviny 18. století dostihy pořádány bez všeobecně daných pravidel. Výjimkou byly dostihy King's nebo Queen's Plate. Teprve s příchodem Jockey Clubu se situace postupně začala měnit. Nejdříve v sídle organizace – Newmarketu, postupně se však pravidla vydaná Jockey Clubem rozšířila i na ostatní závodiště v Anglii a byla všeobecně přijímána a respektována. V Čechách byly naopak dostihy od počátku pořádány různými kluby. V obou případech však platí, že mezi členy těchto klubů převažovala šlechta.

Není možné říci, že by průmyslová revoluce nebo industriální společnost jakkoli ovlivnily vznik dostihů, ale na jejich další směřování měly veliký vliv. Šlo především o masové publikum, které objevilo nový fenomén volného času. Samozřejmě existovalo mnoho způsobů, jak jej trávit, dostihy však dokázaly nabídnout více zábavy najednou. Kromě celodenních výletů, jejichž součástí jistě často byly pikniky, nabízely vzrušení v podobě sázení. Alespoň malou částku si mohl vsadit každý návštěvník. Neopominutelnou skutečností je, že se nižší společenské vrstvy snaží alespoň trochu přiblížit životnímu stylu vyšší společnosti. A dostihy tuto možnost skýtají.

Během let se tak dostihy vyvinuly z neorganizované zábavy pořádané na nejrůznějších místech v organizované sportovní odvětví, které zaměstnává řadu lidí – ať už jde o trenéry, jezdce, ošetřovatele a chovatele nebo zprostředkovaně veterináře, kováře, sedláře, zaměstnance dražebních společností, dostihových závodišť a sázkových kanceláří. V neposlední řadě byly a jsou dostihy velmi významnou společenskou událostí. Návštěva jakýchkoliv anglických dostihů je zážitkem. Návštěva anglického Derby nebo závodiště v Ascotu je něčím naprosto unikátním. Těchto dostihů se účastní mimo jiné i královská rodina, která na závodiště přijíždí v nádherných kočárech. Standardem je vysoce společenské oblečení a nedílnou součástí dámských doplňků jsou nejrůznější klobouky. Dostihy se tak stávají velkou veřejnou módní přehlídkou.

³⁷⁰ DAVID, Vladimír. *Taxis a ti druzí: (velká pardubická steeplechase)*. Hradec Králové: Kruh, 1987, s. 22

Také české dostihy – například ty na Císařské louce – byly považovány za významné společenské setkání. Na dochovaných fotografiích můžeme spatřit řadu šlechticů. Když bylo toto závodiště zrušeno, posteskl si autor článku v magazínu *Nové pařížské mody*:

„Letos tedy – žádná revue jarních toilet na Královské louce, milé dámy. Ale alespoň vlídnou vzpomínku věnujme oněm slunným jarním dnům, které jsme tam pod velebným Vyšehradem tolikráte příjemně prožili!“³⁷¹

V Čechách byla tato tradice výrazně poškozena obdobím komunistické vlády. Postupně se však i u nás dostihy začínají opět stávat alespoň pro některé návštěvníky společenskou událostí.

Díky studiu řady archivních materiálů a historických periodik se mi podařilo nalézt mnoho dosud nezveřejněných informací, které objasňují vznik a počátky dostihů v Čechách. Díky tomuto studiu se však otevřela řada nových otázek. Tou největší je dle mého názoru téma pořádajících spolků. V doposud vydané literatuře jsou uváděna přesná data, kdy který spolek vznikl, ale během studia jsem zjistila, že situace byla poněkud jiná. Většina spolků, které byly považovány za samostatné se jeví jako jeden spolek s různými názvy. Další věcí je vliv *Jockey-Club für Österreich* na české dostihové dění, který byl patrně mnohem větší, než je doposud uznáváno. Tato problematika by si jistě zasloužila další studium v archivních materiálech. Zajímavé by jistě byly i rodinné archivy představitelů dostihových spolků a, pokud existuje, archiv *Jockey-Club für Österreich*.

Obr. č. 42) Před startem
(foto: A.Jenšíková)

³⁷¹ *Nové pařížské mody: list paní a dívek českých*, příloha *Dámské besedy*, 1895, 15.3., s. 30

9. ... a nebo bylo všechno jinak?

„... Nezvyklá podívaná se naskytla tuto neděli pražským výletníkům. Nedaleko obce Velká Chuchle na louce u Vltavy přehnala se skupina historicky krojovaných jezdců a několikrát zakroužila lučinou. Pak se sešikovali a hleděli upřeně ku Praze.

....

Zřejmě čekali, až se sejde víc publika. Když se tak nestalo, jezdci se otočili a nadšeně povzbuzování dětmi i dospělými vyrazili k zbraslavskému brodu.

....

... I když účast byla zřejmě menší, než účinkující čekali, neměla by vtipná myšlenka zapadnout. Kdyby se tu koně objevovali pravidelně, dejme tomu každou neděli, mohla by se státi Velká Chuchle oblíbeným dostaveníčkem mnohých Pražanů.“³⁷²

³⁷² CIMRMAN, Jára da, SVĚRÁK, Zdeněk a SMOLJAK, Ladislav. *Blaník: (jevištní podoba historického mýtu)*. V Praze: Paseka, 2001, ©1992. Divadlo Jára Cimrmana; seš. 11, s.61-62

10. Literatura a prameny

Literatura

AUGUSTIN, Milan. Dostihová dráha v Karlových Varech. in: *Sborník chebského muzea*. Chebské muzeum: Cheb. 1997. s. 122-125. ISSN 1211-9210

BLEW, William Charles Arlington. *A History of Steeple-chasing*. London: John C. Nimmo, 1901. Digitální kopie dostupná z WWW:
<https://archive.org/details/ahistorysteeple00blewgoog>

CÁP, Martin; HROMÁDKA, Tomáš. *Sláva chuchelských dostihů*. 1. vyd. Zbraslavice: Charvát Group, 2006. ISBN 80-254-5169-0.

CIMRMAN, Jára da, SVĚRÁK, Zdeněk a SMOLJAK, Ladislav. *Blaník: (jevištní podoba historického mýtu)*. V Praze: Paseka, 2001, ©1992. Divadlo Jára Cimrmana; sešit 11. ISBN 80-7185-369-0

COOK, Theodore Andrea. *A History of the English turf*. Vol. I. London: H. Virtue and company, 1901. Digitální kopie dostupná z WWW:
<https://archive.org/details/historyofenglish01cookrich>

COOK, Theodore Andrea. *A History of the English turf*. Vol. II. London: H. Virtue and company, [1904]. Digitální kopie dostupná z WWW:
<https://archive.org/details/historyofenglish02cookrich>

DAVID, Vladimír. *Taxis a ti druzí: (Velká pardubická steeplechase)*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1987.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Kôň a člověk v středověku. K spolužití člověka a koňa v Uhorském království*. 1. vyd. Budmerice: Rak, 2007. Kap. 9. Kone a zábava, s. 197-212. ISBN 978-80-85501-38-4.

FRANCEK, Jindřich. Parforsní hony v Pardubicích. *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury*. Praha: Lidové noviny, 1992, roč. 14, č. 4, s. 22-25. ISSN 0418-5129

HÁLOVÁ, Marie. *Dějiny obce Malesice: 1239-2009*. 1. vyd. Malesice [Plzeň]: Úřad městského obvodu Plzeň 9 - Malesice, 2009. [Kap.] 5.1 Dějiny panství, s. 9-20. ISBN 978-80-254-6545-5.

HORÁČEK, Michal. *Království za koně*. 2. vyd. Praha: Olympia, 1986

JAKUBEC, Ivan; JINDRA, Zdeněk. *Dějiny hospodářství českých zemí: od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. [Kap.] Předmluva, s. 7-29. ISBN 80-246-1035-3.

JEHLIČKA, Pavel. *Svět v obrazích: orbis pictus / popisuje Pavel Jehlička*. Praha: I.L.Kober, 1865. Digitální kopie dostupná z WWW:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/11931540>

JOKL, Zdeněk a kol. *Jezdeckví a dostihový sport*. 1.vyd. Praha: SZN, 1977

KINSKÝ, Zdenko Radslav. *Rod Kinských na Chlumci: z toho, co jsem slyšel a četl*. Praha: Edv. Leschinger, 1930

KINSKÝ, Zdenko Radslav. *Hodina vzpomínek. Kus historie parforsních honů a dostihů v Čechách*. Chlumeck nad Cidlinou: Vítězslav Klemens, 1947

KLEMENS, Vítězslav. *Náš excelencpán: Příběhy ze života Oktaviána Kinského*. Chlumeck nad Cidlinou: Vítězslav Klemens, 1947

KOVÁŘ, Pavel. *Šampaňské s příchutí pelyňku: příběhy lidí a koní včerejška i dneška Velké pardubické steeplechase*. Pardubice: Secret Partnership, 2000. ISBN 80-902694-1-9.

KUBÍKOVÁ Anna. *Členství Schwarzenbergů v hospodářských a kulturních spolcích v 19. a na počátku 20. století*. in: GAŽI, Martin, ed.; BADALOVÁ, Marie. *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*. 2. vyd. České Budějovice: Halama ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Českých Budějovicích, 2013. ISBN 978-80-87082-28-7, s. 513-528

KUČA, Karel. *Chlumecko, Novobydžovsko: historie a architektonické památky Pocičliní*. 2. 1. vyd. Hradec Králové: [Balustráda], 1995. ISBN 80-901906-1-8

LAŠŤOVKOVÁ, Barbora, ed. a LAŠŤOVKA, Marek, ed. *Plán Prahy podle indikačních skic stabilního katastru (1840-1842)*. 1. vyd. Dolní Břežany: Scriptorium, 2005. ISBN 80-86197-61-1.

LENDEROVÁ, Milena. *Objev volného času*. in: LENDEROVÁ, Milena; JIRÁNEK, Tomáš; MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. s. 269-276. ISBN 978-80-246-1683-4

LERCHE, František. *Naše koně. Československé chovatelství*. 1.vyd. Praha: SZN, 1959

LERCHE, František. *Chovatelská technika: (Chov koní): Učební text pro učňovské školy zeměd. oboru chovatel koní*. 1. vyd. Praha: SZN, 1962. [Kap.] Dostihy, s. 196-200, [Kap.] Anglický plnokrevník, s. 233-237

MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé: proměny krajiny Čech v době industriální*. 1. vyd. Praha: Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-36-3

MISAŘ, Drahoslav. *Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. 1. vyd. Brno: Brázda, 2011. [Kap.] 2.3 Česká a slovenská dostihová soustava a autority turfú, s. 76-84. ISBN 978-80-209-0383-9

NEUMANN Přemysl. *Půltisíciletí dostihového sportu u nás III. Jazdeckví: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 3, s. 56

NEUMANN Přemysl. *Půltisíciletí dostihového sportu u nás IV. Jazdeckví: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 4, s. 76

NEUMANN Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás V. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 5, s. 96

NEUMANN Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás VII. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 7, s. 136

OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry: historická geneze sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1979.

Pardubice, město světového sportu: nástin dějin "Velké pardubické steeple-chase". Praha: Československý Jockey Club, 1928.

PELC, Martin. *Struktury opavského sportu 1850-1938*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav historických věd, 2009. [Podkap.] Dostihy a motosport, s. 82-83 (ISBN 978-80-7248-549-9)

PINFOLD, John; PECHEROVÁ, Kamila. *Velká pardubická a Velká národní Liverpoolská. Příběh dvou dostihů*. Pardubice: Hélios, 2010. ISBN 80-85211-27-0

RICE, James. *History of the British turf, from the earliest period to the present day*. Volume I. London: Samson Low, Marston, Searle, and Rivington, 1879. Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/stream/historyofbritish01rice>

SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem. Díl 1., část 2., Dějinný přehled města, zámku a býv. panství v letech 1648-1900*. Pardubice: Nákladem města Pardubic, 1923

SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem. Díl 4., část 3., Soupis domů předměstí Dlouhého - Zeleného*. Pardubice: Nákladem města Pardubic, 1931. Digitální kopie dostupná z WWW: <http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:c95d4690-3285-11e4-8f64-005056827e52&q=Saka%C5%99>

SALZ, Hanuš. *Letectví a město Plzeň (Část 1. 1874-1924)*. Plzeň: UNI, 2000. [Kap.] Letiště v Malesicích, s. 9-15, [Kap.] Nové letiště na Borských polích (1910), s. 15-17. ISBN 80-902017-6-8.

SVOBODA, Miloš. *Velká pardubická steeplechase*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1969

SVOBODA, Miloš. *100 ročníků Velké pardubické steeplechase*. 1. vyd. Praha: SZN, 1990. ISBN 80-209-0129-9

ŠIMÁČEK, Radovan. Půltisíciletí dostihového sportu u nás I. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 1, s. 16

ŠIMÁČEK, Radovan; NEUMANN, Přemysl. Půltisíciletí dostihového sportu u nás II. *Jazdectvo: časopis pre chov koní a jazdecký šport*. Bratislava: TJ Slávia, jazdecký oddiel, 1978, roč. 26, č. 2, s. 34

TEJKAL, Amand. *Dostihový sport. Vysvětlení významu, pravidel a organisace dostihového sportu a všeho, co s turfem souvisí. S četnými obrázky, plánky a barevnou přílohou*. Brno: nákladem autora, 1927

THURN-TAXIS, Franz von. *Pardubitz: Parforce-Jagd und Rennen*. Wien: Böhlau, 1990. ISBN 3-205-05292-7

TICHÁK, Milan. *Ztracené adresy: o tom, co v Olomouci bývalo a co už není*. 1. vyd. Olmouc: Burian a Tichák, 2007. [Kap.] X. Ztracená místa obecného povyražení, s. 162-165. ISBN 978-80-903687-6-7

TOLSON, John; VAMPLEW, Wray. Facilitation not Revolution: Railways and British Flat Racing 1830-1914 [on-line]. *Sport in History*. London: Routledge Informa, 2003, Vol. 23, Iss. 1, s. 89-106. Dostupný z WWW (DOI): <http://dx.doi.org/10.1080/17460260309414726>. ISSN 1746-0271

VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. 1. vyd. České Budějovice: Vedita, 2004. [Kap.] V.1. Enfant terrible rodu (Oktavián Kinský, 1813-1896; chlumecká větev), s. 168-177. ISBN: 80-86829-05-7

Bakalářské a diplomové práce

JACKWERTH, Martina. *Der Pferdesport des österreichischen Adels in der Zeit von 1848 – 1914*. Wien, 1996. Diplomová práce. Institut für Sportwissenschaften der Universität Wien.

KRAMPEROVÁ, Petra. „...a musí umět jezdit především na koni a pak až na gramatice.“ *Šlechta a kůň v 19. a na počátku 20. století* [digitální knihovna]. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Filozofická fakulta – historický ústav, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupná také z WWW: https://theses.cz/id/to0ymc/Diplomka_Kramperova.pdf

SEDLÁČKOVÁ, Hana. *K životnímu stylu východočeské šlechty 19. století: parforní hony a jízdy o závod*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta - historický ústav. Dostupná také z WWW: http://is.muni.cz/th/342674/ff_b/

Obr. č. 43) Newmarket Match Book
(zdroj: <http://www.nhrm.co.uk/Default.aspx?page=273>)

Naučné a jazykové slovníky:

The Encyclopædia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information. Eleventh edition. Volume III, Austria, Lower to Bisectrix. Cambridge: University Press New York, 1910. 29 sv. Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/encyclopaediabrit03chisrich>

The Encyclopædia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information. Eleventh edition. Volume XIII, Harmony to Hurstmonceaux. Cambridge: University Press New York, 1910. 29 sv. Digitální kopie dostupná z WWW: <https://archive.org/details/encyclopaediabrit13chisrich>

Naučný slovník zemědělský. Praha: SZN, 1968-1992. 13 sv., [sv.] 2 e-j

Naučný slovník zemědělský. Praha: SZN, 1968-1992. 13 sv., [sv.] 8 q-ř.

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátýčtvrtý díl, 1906. Praha: J. Otto, 1888-1909. 28 sv.

PETRUSEK, Miloslav; MAŘÍKOVÁ, Hana; VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. ISBN 80-7184-311-3

TULLOCH, Sara, ed. *The Oxford dictionary and thesaurus.* Oxford: Oxford University Press, 1995. ISBN 0-19-861317-2

VAMPLEW, Wray; JOYCE, Kay. *Encyclopedia of British Horseracing.* Abingdon Oxon: Routledge, 2005. ISBN 0-714-65356-X. Digitální kopie částečně dostupná z WWW: http://books.google.cz/books/about/Encyclopedia_of_British_Horseracing.html?id=8eYD6hjl2xQC&redir_esc=y

Dobový tisk

Bohemia. 1846-1914. 1854, roč. 27; 1882, roč. 55; 1906, roč. 79
Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452633>.

Bohemia, ein Unterhaltungsblatt. 1832-1845. 1835, roč. 8; 1838, roč. 11; 1839, roč. 12; 1841, roč. 14; 1843, roč. 16
Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452632>

Die Presse. 1848-1896. 1875, roč. 28
Dostupné z WWW: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=apr>

Hlas národa. 1895-1918. 1906, roč. 20

Moravské noviny. 1848-1871. 1865, roč. 17; 1866, roč. 18; 1867, roč. 19; 1868, roč. 20
Dostupné z WWW: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=mar>

Moravská orlice. 1864-1869. 1864, roč. 2; 1865, roč. 3
Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/16829409>

Našinec. 1885-1904. 1890

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452629>

Národní listy. 1861-1941. 1899, roč. 39; 1900, roč. 40; 1906, roč. 46; 1907, roč. 47; 1908, roč. 48; 1910, roč. 50; 1914, roč. 54

Národní listy. Příloha „Národních listů“ k číslu 191. 1902, roč. 42

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452626>

Národní politika. 1883-1945. 1886, roč. 4; 1896, roč. 14; 1898, roč. 16; 1904, roč. 22; 1907, roč. 25; 1908, roč. 26

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/28>

Nové pařížské módy: list paní a dívek českých. Dámské besedy. 1895-1916. 1895, roč. 1; 1896, roč. 2; 1897, roč. 3; 1899, roč. 5; 1901, roč. 7; 1902, roč. 8; 1903, roč. 9; 1906, roč. 12

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/12480318>

Plzeňské listy. 1875-1911. 1900; 1905; 1906; 1910.

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21370922>

Politik. 1862-1907. 1895, roč. 34; 1897, roč. 36; 1901, roč. 40; 1905, roč. 44; 1906, roč. 45

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/660653>

Posel z Prahy: občanské noviny. 1869-1879. 1874.

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/32298832>

Prager Tagblatt. Abend Ausgabe. 1887-1939. 1906, roč. 30

Dostupné z WWW: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ptb>

Pražský denník. 1866-1898. 1868, roč. 3

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1453021>

Pražský illustrovaný kurýr. 1895-1918. 1906, roč. 15

Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků. 1897-1907. 1898, roč. 6

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1453022>

Sport a hry: všesportovní illustrovaný týdeník s anglickou částí Sport in Bohemia. 1902-1914. 1906, roč. 5

Sportovní svět: týdeník věnovaný zájmům všeho sportu. 1904-1907. 1904, roč. 1

Věstník obecní Královského hlavního města Prahy. 1894-1917. 1909, roč. 16; 1911, roč. 18; 1913, roč. 20; 1914, roč. 21

Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1452681>

Prameny

Bericht über das Pferderennen in Böhmen. Rennbahn Pardubitz. ?: Verein zur Hebung der Pferdezucht und Rennen in Böhmen. 1860. NA. MZ/R; období 1861-1868, sg. A 20, ka. 11

Erster Jahresbericht über das böhmische Pferde-Rennen 1839. ?: böhmische Wettrenn-Verein, 1839. SOA Zámorsk. RA Kinský, materiál Dostihy (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

SVOBODA Miloš. Cvalový dostihový sport – Pardubické tribuny kdysi a dnes, 1934; Východočeské muzeum v Pardubicích, Slavín pozůstalost, SI XIc/1023, mjr. Svoboda, ka. 1, III.A. Rukopisy původce, fol. 17.

Archiv hlavního města Praha (AHMP)

MHMP II. / Národní výbor hl. m. Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr - Verein zur Hebung der Pferdezucht und für Pferdenverein im Königreiche Böhmen. sig. XIV/0001, ka. 584

Sbírka papírových listin – II. oddělení, Sbírka B2, sig. AMP PPL II – 2310

Archiv města Plzně

Registratura městského úřadu; ka. 581

Registratura městského úřadu; ka. 898

Registratura městského úřadu; ka. 910

Národní archiv (NA)

České místodržitelství - všeobecná registratura: spolky (ČM). II. manipulační období 1884-1900, ka. 3933

Ministerstvo zemědělství, Vídeň (MZ/R). Období 1861-1868, ka. 11-13

Ministerstvo zemědělství, Vídeň (MZ/R). Období 1869-1913, ka. 1243, 1244, 1245

Národní muzeum (NM).

Archiv tělesné výchovy a sportu (ATVS). Jezdeckví – ka. 2

Státní oblastní archiv Praha (SOA Praha)

Rodinný archiv Šternberk (RA Šternberk), C – dodatky, ka. 37-41

Velkostatek Křivoklát (VS Křivoklát), ka. 39

Státní oblastní archiv Zámorsk (SOA Zámorsk)

Rodinný archiv Kinský (RA Kinský), Chlumec n. Cidlinou (zatím bez přiděleného inv. čísla a čísla kartonu)

Velkostatek Chlumec nad Cidlinou

Internetové články

COX, Tim. *The Newmarket Match Book, 1718-1788* [on-line]. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.nhrm.co.uk/Default.aspx?page=273>

Dostihový řád. Předpisy pro konání rovinových a překážkových cvalových dostihů [on-line]. Praha: Jockey Club České republiky, 2015. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: www.dostihyjc.cz/dokumenty.php.

History of Irish Racing. [on-line]. The Curragh: Horse Racing Ireland. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.goracing.ie/HRI/Whats-On/About-Horse-Racing/History-of-Irish-Racing/>

Chronik des Galopprennsports in Doberan [on-line]. Traditionsrennbahn Bad Doberan, 2006 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.ostseerennbahn.de/chronik.html>

Klusácký dostihový řád [on-line]. 2001. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.czetra.cz/cz/download.htm>

LOSKOTKOVÁ, Irena. První koňské dostihy v Brně. in: *Encyklopedie dějin města Brna* [on-line zdroj] Aktualizace 23.2.2015 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=124

Pamiatky – svedkovia minulosti [on-line]. Aktualizace 7.5.2013 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.mojmirovce.sk/pamiatky.html>

Racing the Irish Way. A Guide to Racing in Ireland [on-line]. The Curragh: Horse Racing Ireland, b.r. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: http://www.goracing.ie/pics/hri/Racing_The_Irish_Way.pdf

Stručné dejiny svetového a slovenského turfú [on-line]. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.zavodisko.sk/sk/historia-dostihov/strucne-dejiny-svetoveho-a-slovenskeho-turfu.html>

ŠÍMEK, Pavel. *Projekt managementu Královské obory v Praze* [on-line]. Zadavatel: Hlavní Město Praha, 2004. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.praha-priroda.cz/priloha/51cda1b540d7c/planpece-pp-kralovska-obora-2010-2019-51cda1f37de07.pdf>

The Editors of Encyclopædia Britannica. Horse racing. in: *Encyclopædia Britannica* [on-line zdroj] Encyclopædia Britannica Inc., 2015. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/272329/horse-racing>

VADŮRA, Marek. *Klusácké dostihy v České republice*. [on-line] 15.8.2007 [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.equichannel.cz/klusacke-dostihy-v-ceske-republice> ISSN 1213-0737

ZLÁMANÝ, Jiří. *Dostihový den Herkul – Velká cena BBAG*. [on-line] [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW: <http://www.equichannel.cz/dostihovy-den-herkul-velka-cena-bbag> ISSN 1213-0737

Železnice. In: *Parpedie: PARdubická encykloPEDIE Klubu přátel Pardubicka* [on-line].
Pardubice: Klub přátel Pardubicka. [cit. 23.4.2015] Dostupný z WWW:
<http://www.parpedie.cz/cti-zaznam.php?id=Zeleznice>

Internetové stránky

www.ascot.co.uk

www.biographien.ac.at

www.dostihy.cz

www.epsom.thejockeyclub.co.uk

www.fotohistorie.cz

www.haras-nationaux.fr

www.horseracing.co.uk

www.cheltenhamfestival.net

www.leopardstown.com

<http://mapy.vugtk.cz>

www.newmarket.thejockeyclub.co.uk

www.pardubice-racecourse.cz

www.pointtopoint.co.uk/

www.prostor-ad.cz

www.respekt.ihned.cz

www.shakespeare-online.com

www.thejockeyclub.co.uk

www.tomasikovo.sk

www.weatherbys.co.uk

www.weatherbysdigital.com